

Koidula piiripunkti töö ümberkorraldamisega kaasnevate sotsiaalsete ja majanduslike mõjude eelhinnang

ARUANNE

2023

Koidula piiripunkti töö ümberkorraldamisega kaasnevate sotsiaalsete ja majanduslike mõjude eelhinnang

Tellinud Siseministeerium

Tartus 2023. aastal

UURINGU AUTORID:

Veiko Sepp

Allan Allik

Jaanus Veemaa

Eiki Berg

Helen Urmann

RAKE

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuringute keskus. Meie missioon on edendada teadmisel põhinevat otsustamist Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse valdkondlikke eksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustikust leiab nii sotsiaalteadlasi kui meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

KONTAKTANDMED:

Lossi 36-303, 51003, Tartu
+372 56 694 684
allan.allik@ut.ee
<http://rake.ut.ee>

ISBN: 978-9985-4-1397-5

SISUKORD

SISUKORD.....	5
JOONISTE LOEND.....	6
TABELITE LOEND.....	7
1. SISSEJUHATUS.....	9
2. METOODIKA.....	11
2.1 TÖÖ EESMÄRK JA ÜLESANDED.....	11
2.2 HINDAMISUURINGU DISAIN JA RAKENDATAVAD UURIMISMEETODID.....	11
2.3. HINDAMISE LÄBIVIIMINE.....	13
2.3.1. MÕJUAHELATE MÄÄRATLEMINE JA HINDAMISKÜSIMUSTE PÜSTITAMINE.....	13
2.3.2. KIRJANDUSE ANALÜÜS.....	17
2.3.3. FOOKUSGRUPI INTERVJUUD JA EKSPERTPANEEL.....	18
2.3.4. VALIDEERIMISSEMINAR.....	21
2.4. TERRITORIAALNE ULATUS.....	22
3. ANALÜÜS.....	25
3.1. KAGU-EESTI PIIRIPUNKTIDE LIIKLUSKOORMUS.....	25
3.2. MÕJU PIIRKONNA TÖÖHÕIVELE JA ELANIKE SISSETULEKUTELE.....	31
3.3. VÕIMALIK MAJANDUSLIK MÕJU KOHALIKULE ETTEVÕTLUSELE.....	34
3.4. MÕJU TEENUSTE PAKKUMISELE JA KVALITEEDILE PIIRKONNAS, SEALHULGAS HARIDUSE KÄTTESAADAVUSELE.....	44
3.5. MÕJU KOGUKONNA TOIMIMISELE JA ELULAADILE, SEALHULGAS KULTUURITRADITSIOONIDE HOIDMISELE..	50
3.6. MÕJU INDIVIIDIDE, KOGUKONNA JA ETTEVÕTETE KÄITUMISELE.....	56
3.7. MÕJU KOHALIKE ELANIKE ELUKESKKONNALE.....	58
3.8. MÕJUD KOHALIKU OMAVALITSUSE ÜLESANNETE TÄITMISELE JA TOIMETULEKULE.....	62
3.9. LÜHI- JA PIKAAJALISED MÕJUD PIIRKONNA ARENGULE.....	65
3.10. ALTERNATIIVSED VÕIMALUSED PIIRIPUNKTI TÖÖ ÜMBERKORRALDAMISEKS.....	69
4. KOKKUVÕTE.....	71
5. LISAD.....	76

JOONISTE LOEND

Joonis 1. Hindamisuuringu metoodiline disain.....	11
Joonis 2. Näidis mõjuahelast, millest tulenevad käesoleva töö uurimisküsimused ning andmete kogumise vajadus.....	14
Joonis 3. Kagu-Eestis paiknevad piiripunktid	22
Joonis 4. Koidula piiripunkti (must/hall) ja Luhamaa piiripunkti (kollane) 55 minuti isokroonid ehk samaväärsse sõiduajaga läbitav maksimaalne distants.....	23
Joonis 5. Luhamaa (lillakas) ja Koidula (rohekas) isokroonid ehk samaväärsse sõiduajaga läbitav maksimaalne distants kuni 55 minutilise sõiduaja jooksul. Teelahe, kust on võrdne sõiduaeg nii Koidulasse kui ka Luhamaale, jääb Vinski ja Lindora külade vahele.....	24
Joonis 6. Saatsel, Koidula ja Luhamaa piiripunktide piiriületuste hulk 2019-2023.....	25
Joonis 7. Isikute piiriületused Koidula maanteepiiripunktis ajavahemikul 2013-2022	26
Joonis 8. Koidula maanteepiiripunkti piiriületused kodakondsuse järgi 2019-2023.....	26
Joonis 9. Luhamaa piiripunkti piiriületused kodakondsuse järgi 2019-2023	27
Joonis 10. Sõidukite piiriületused Koidula piiripunktis 2019-2023 juuni.....	28
Joonis 11. Sõidukite piiriületused Luhamaa piiripunktis 2019-2023 juuni.....	28
Joonis 12. Kagu-Eesti piiripunkte läbiva imporditava kauba väärtus 2019-2021, €	30
Joonis 13. Kagu-Eesti piiripunkte läbiva eksporditava kauba väärtus 2019-2023, €.....	30
Joonis 14. Mõjuahel: piiripunkti töö ümberkorraldamise mõju piirkonna tööhõivele ja elanike sissetulekule.....	33
Joonis 15. Mõjuahel: võimalik majanduslik mõju kohalikule ettevõtlusele.....	34
Joonis 16. Töötajate arv Räpina, Setomaa ja Võru valla ettevõtetes perioodil jaanuar 2018 kuni mai 2023.....	35
Joonis 17. Töötajate arv Räpina, Setomaa ja Võru valla majutus- ja toitlustusettevõtetes perioodil jaanuar 2018 kuni mai 2023	35
Joonis 18. Töötajate arv Räpina, Setomaa ja Võru valla veondus- ja laondusettevõtetes 2018-2023	36
Joonis 19. Räpina, Setomaa ja Võru valla ettevõtete ekspordi koguväärtus eurodes perioodil 2019-2022, sisaldades kõiki ekspordiriike.....	40
Joonis 20. Räpina, Setomaa ja Võru valla ettevõtete kogukäive eurodes perioodil 2019-2022.....	40
Joonis 21. Sõidukeid kogu järjekorras Koidula ja Luhamaa maanteepiiripunktides 09.07.23 kuni 08.08.23	42
Joonis 22. Sõidukeid kogu järjekorras Koidula ja Luhamaa maanteepiiripunktides 15.03.21 kuni 14.04.2021	43
Joonis 23. Sõidukeid kogu järjekorras Koidula ja Luhamaa maanteepiiripunktides 11.07.20 kuni 10.08.2.....	43
Joonis 24. Mõjuahel: mõju teenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas, sealhulgas hariduse, tervishoiu, kultuuri ja ühistranspordi teenuste kättesaadavusele.....	44
Joonis 25. Bussi sisenemisi piiripunktide bussipeatustest perioodil november 2019 - juuli 2023	46
Joonis 26. Koidula raudteepeatuse kasutus rongireisijate poolt perioodil 2019-2023	46

Joonis 27. Mõjuahel: mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile, sealhulgas kultuuritraditsioonide hoidmisele	50
Joonis 28. Mõjuahel: mõju indiviidide, kogukonna ja ettevõtete käitumisele	56
Joonis 29. Mõjuahel: mõju kohalikule looduskeskkonnale	58
Joonis 30. Mõjuahel: mõju kohalike elanike elukeskkonnale	60
Joonis 31. Mõjuahel: mõjud kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisele ja toimetulekule	62
Joonis 32. Mõjuahel: lühi- ja pikaajalised mõjud piirkonna arengule	65
Joonis 33. Kagu-Eesti piiripunktideni viivad bussiliinid	76
Joonis 34. Schengeni ala väliste riikide piiriületuse eesmärgid läbi Koidula piiripunkti perioodil 2019-2023 juuni	77

TABELITE LOEND

Tabel 1. Mõju hindamismaatriks näidis	19
Tabel 2. Ekspertpaneeli hinnang töökohtade arvu vähenemisele piiripunktis ja selle vahetu teenindusega seotud ettevõtetes	33
Tabel 3. Ekspertpaneeli hinnang: vähenev kliendibaas kohalikele ettevõtetele, kes on otseselt seotud piiri teenindusega	36
Tabel 4. Ekspertpaneeli hinnang: Venemaalt pärit tööjõu kättesaadavuse muutus (kahe kodakondsusega Ida-Petserimaa elanikud)	38
<i>Tabel 5. Statistkameti väliskaubanduse mikroandmete väljavõte Võru, Räpina ja Setomaa valla ettevõtete kaubavahetuse kohta, mis on läbinud Koidula ja Luhamaa piiripunktide .....</i>	<i>39</i>
Tabel 6. Ekspertpaneeli hinnang: Venemaalt pärinevate tootmisressursside kättesaadavus ja hinna muutus	40
Tabel 7. Ekspertpaneeli hinnang: Kaupade veoks piiripunkti kasutatavate ettevõtete kulude muutus (import/eksport)	41
Tabel 8. Ekspertpaneeli hinnang: ühistranspordi kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine	46
Tabel 9. Ekspertpaneeli hinnang: Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Sanatoorium/ujula)	47
Tabel 10. Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Hooldekodud)	47
Tabel 11. Ekspertpaneeli hinnang: Perearstiteenuse kättesaadavuse vähenemine	48
Tabel 12. Ekspertpaneeli hinnang: Kaupluste teenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (toidupoodide arv, hinnatase ja sortiment)	48
Tabel 13. Ekspertpaneeli hinnang: Toitlustusteenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (kohvikute arv ja teenuse kvaliteet)	48
Tabel 14. Ekspertpaneeli hinnang: Haridusteenuste (lasteaiad, koolid, huviharidus) kättesaadavuse ja kvaliteedi halvenemine laste väheneva laste arvu tõttu piirkonnas	49

Tabel 15. Ekspertpaneeli hinnang: Kohalikke kultuuritraditsioonide alalhoidvate sündmuste (sealhulgas usupühade jms) küllastamise ja tegevustes kaasalöömise sageduse ja mahu muutus	52
Tabel 16. Ekspertpaneeli hinnang: Kohalike elanike emotsionaalse heaolu taseme muutus	53
Tabel 17. Ekspertpaneeli hinnang: piirkondliku identiteedi ja kultuuripärandi säilimise võimekuse muutus.....	54
Tabel 18. Ekspertpaneeli hinnang: Kohalike elanike usalduse muutus riigiasutuste tegevuse suhtes.....	57
Tabel 19. Ekspertpaneeli hinnang: kohalike elanike kui piirivalve tugivõrgustiku toimimise võimekuse muutus.....	57
Tabel 20. Ekspertpaneeli hinnang: Kohaliku looduskeskkonna kvaliteedi muutus.....	59
Tabel 21. Ekspertpaneeli hinnang: piirkonna turvalisuse taseme muutus.....	61
Tabel 22. Ekspertpaneeli hinnang: KOV toimetuleku võimekuse muutus.....	63
Tabel 23. Ekspertpaneeli hinnang: teedevõrgu korrashoiu kvaliteet.....	64
Tabel 24. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna rahvastiku hulga ja vanuselise struktuuri muutus	66
Tabel 25. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna rahvastiku etnilise struktuuri muutus	67
Tabel 26. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna ettevõtluskeskkonna kvaliteedi ja atraktiivsuse muutus.....	67
Tabel 27. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna arendustegevuse võimekuse muutus.....	68
Tabel 28. Mõjude koondtabel.....	71
Tabel 29. Koidula maanteepiiripunkti lähipiirkonnas asuvate suurimate ettevõtete tasutud maksud, käive ja töötajate arv 2023. aasta teises kvartalis.....	77

1. SISSEJUHATUS

Eesti ja Vene föderatsiooni vahelise piiriületuse mahud on viimase kümne aastaga oluliselt kahanenud. Kahe riigi vaheliste suhete madalseis seoses Venemaa laiaulatusliku sõjaga Ukrainas on vähendanud piiriületuste arvu drastiliselt kõigis Eesti ja Venemaa vahelistes piiripunktides, sealhulgas kagupiiril avatud kahes maanteepiiripunktis, Luhamaal ja Koidulas, mille kaudu toimub valdav osa piiriületusi kagupiiril. Saatse kohaliku tähtsusega piiripunkti kasutus on väga madal ning see on hiljuti üle viidud automaatrežiimile, mida sõidukitega läbida ei saa. Kagupiiri rahvusvahelised piiripunktid Luhamaa ja Koidula asetsevad teineteisest ca 40 km kaugusel. Praeguste piiripunktide kasutusmahtude juures ning eeldusel, et piiriületusi mõjutavaid positiivseid muutusi suhetes Venemaaga lähima 5 aasta jooksul ei toimu, on riigil vajadus üle vaadata kagupiiri piiripunktide töö korraldus ja kaaluda kulude optimeerimist. See seonduv muuhulgas PPA koormuse, tolli ülesannete, taristu investeringutega jms. Sellest tulenevalt on päevakorda tulnud väiksema kasutuskooormusega Koidula maanteepiiripunkti töö ümberkorraldamine, sealhulgas selle võimalik sulgemine.

Koidula piiripunkti sulgemine võib eeldatavalt tekitada mitmeid probleeme nii kohalikele kogukonnale kui ka piirkonna valitsemise ja arendamise võimekusele. See on seda kriitilisem olukorras, milles Koidula piiripunkti tööst enim mõjutatud piirkonna majapidamiste elujõud on kasin, suur osakaal on vanemaealisel elanikkonnal, toimub väljaränne suurematesse keskustesse, tööhõive on madal, elanike sissetulekud jäävad Eesti keskmisest tasemest märkimisväärselt allapoole, paljude hädavajalike teenuste (näiteks haridus, arstiabi, ühistransport ja kauplused) kättesaadavus ei ole piisav.

Piiripunkti töö korralduse muutmine võib avaldada negatiivset mõju kohalike elanike igapäevasele majanduslikule toimetulekule, kuna töökohade arv piirkonnas väheneb. Kohapealsete töökohtade pakkumine on niigi madal ja ühekülgne. Piiripunkti töö muutmine võib soodustada varimajanduse kasvu, elanike väljarännet ning külade tühjenemist. Asustamata piiriäärsed alad kahandavad piirikaitse võimekust ning tõstavad julgeolekuriske.

Väheneda võivad teenuste ja kaupade kättesaadavus, valik ning kvaliteet (teenuste pakkumiseks vajalik kriitiline hulk tarbijaid ei ole tagatud). Piirkondlike ettevõtete kasum väheneb, kuna väheneb potentsiaalsete tarbijate hulk. Osadel ettevõtetel tekib probleeme tööjõu värbamise ning üle piiri tööl käivate töötajate asendamisega. Piirivalve kohalolu vähenemine võib kahandada kohaliku elukeskkonna senist suhteliselt kõrget turvatunnet ja stabiilsust. Suureneda võivad inimeste ja kaupade ebaseaduslik liikumine ning piiriülese kuritegevuse risk.

Kohalike elanike usaldus keskvõimu vastu on madal ning see võib piiripunkti töö piiramisel veelgi kahaneda. Igapäevane ja usalduslik suhtlus piirivalve ja kohaliku elanikkonna vahel võib nõrgeneda. On oht, et väheneda võib kohalike elanike usaldus ka piirivalve vastu ning sellega seotult võib kannatada valmisolek ja motivatsioon piirivalvega koostööd teha. Kohalike elanike kui piirivalve tugivõrgustiku püsivus on võtmetähtsusega nii piirikaitse kui ka laiemalt riigi julgeoleku tagamisel.

Löögi alla võib sattuda piiriüleste kultuuritraditsioonide kestlikus, mis omakorda võib kiirendada elanike väljarännet piiriäärsetest piirkondadest. Piiripunkti töö ümberkorraldamine võib negatiivselt mõjutada ka kohaliku omavalitsuse toimetulekut, kuna piiripunktiga seotud erafirmade teenuste pakkumine täidab muu hulgas KOV eelarvet, Setomaa valla puhul.

Käesolevas töös uuriti, kuidas üldkirjeldatud ning muud võimalikud sotsiaalmajanduslikud ja kultuurilised mõjud võiksid piiripunkti sulgemise tulemusena avalduda.

2. METOODIKA

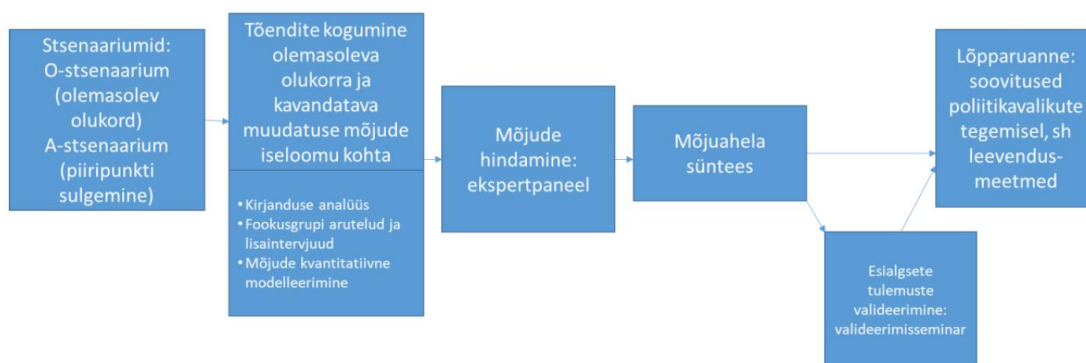
2.1 Töö eesmärk ja ülesanded

Töö eesmärk on hinnata Eesti kagupiiril asuva Koidula piiripunkti sulgemisega kaasnevaid sotsiaalseid, kultuurilisi ja majanduslikke mõjusid kogukonnale ja piirkonnale tervikuna.

Töö annab riigile analüütilisel teadmisel tugineva sisendi Koidula piiripunkti ümberkorraldusega seotud otsuste tegemiseks või mittetegemiseks. Töös loodud teadmine annab aluse otsustamiseks, kas üldse või kuidas piiripunkti tööd ümber korraldada nii, et selle tagajärjel oleks erinevatele osapooltele võimalikult väiksem negatiivne mõju.

2.2 Hindamisuuringu disain ja rakendatavad uurimismeetodid

Töö eesmärgi saavutamiseks rakendati poliitikasekkumiste eelhindamise (*ex-ante*) meetodikat. Eelhindamise meetodika võimaldab kirjeldada analüütilisele teadmisele tuginedes tulevikus asetleidvate või esile kutsutavate sündmuste ja protsesside mõjusid. Hinnatavad mõjud võivad vastavalt hindamise eesmärgile olla nii negatiivsed kui ka positiivsed. Hindamiseks püütakse vaadata tulevikku, mõistmaks, millised tagajärjed võivad planeeritavatel otsustel olla. Mõjutatud subjektid võivad olla nii otsuse tegijad, näiteks valitsemise tasand, sotsiaalmajanduslik süsteem, sealhulgas kogukonnad, inividid ja nendevahelised sotsiaalsed suhted, kui ka näiteks keskkond või sotsiaalne infrastruktuur jms.

Joonis 1. Hindamisuuringu meetodiline disain

Eelhindamine tugineb mõjuahelate määratlemisel, mis lähtuvad põhjus-tagajärg suhete kirjeldamisest. Hindamise käigus selgitatakse välja, kas määratletud ja kirjeldatud suhted peavad paika ning kui, siis millises ulatuses (sealhulgas näiteks milline ja kui suur mõju avaldub). Eelhindamist rakendatakse laialdaselt poliitika planeerimise, programmide ja projektide tasandil. See aitab näiteks projektide puhul projekti sisendeid (näiteks ressursse) ja tegevusi tõhusamaks disainida, kuna informeerib otsustajaid võimalikest negatiivsetest mõjudest, mida projektide läbiviimine kaasa toob. Eelhindamine aitab hiljem ka tegevusi paremini jälgida ning vastavalt vajadusele muuta. Igal konkreetsel juhul kasutatakse eelhindamistel meetoodiliselt siiski mõneti erinevaid lähenemisi.

Eelhindamise lähtekohaks on kavandatavate poliitikasekkumise või alternatiivsete sekkumisvõimaluste määratlemine ja kirjeldamine. Käesolevas eelhindamise uuringus võeti aluseks eesmärk analüüsida ja hinnata Koidula piiripunkti sulgemise mõjusid. Eelhindamise meetoodika kontekstis oli seega analüüsi ja hindamise objektiks **üks alternatiivne stsenaarium – Koidula maanteepiiripunkt suletakse**. Selle lisandub analüüsiobjektina **O-stsenaarium, mille alusel Koidula piiripunkt jätkab tavapärast tööd, sest sulgemise või ümberkorraldustega kaasnevad negatiivsed mõjud kogukonnale kaaluvad üles kuluoptimeerimise**.

Piiripunkti sulgemisest tulenevate oluliste mõjuahelate kirjeldamine eeldab piiripunkti toimimise olemuse määratlemist ning seejärel operatsionaliseerimist, st defineerimist mõõtmis- ja kirjeldusobjektina.

Koidula piiripunkt omab sotsiaalmajanduslike mõjude mõttes kolme peamist funktsiooni. See toimib:

- a) kui läbilaskepunkt, mille kaudu liiguvad kahe suveräänse riigi ning Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahelised inimeste ja kaupade vood;
- b) kui asutus/töökoht, mille toimimise tagamisel mängivad kesksel rollil seal rakendatud töötajad;
- c) kui füüsiline taristu, mis hõlmab hooneid, spetsiaalseid piirirajatisi jms ning toimib kui materjalide ja energia tarbimise üksus.

Piiripunkti töö ümberkorraldamine tähendab üldjuhul nende kolme kirjeldatud funktsiooni toimimisse sekkumist. Sekkumine muudab funktsioone ning selle tagajärjel toimuvad muutused mõjutavad kohalikku elanikkonda, ettevõtlust, keskkonda, valitsemise võimekust ning ka julgeolekut ning turvalisust.

Analüüsitud alternatiivne stsenaariumi toob esile alljärgnevat vahetuid muutusi:

- Koidula piiripunkt lakkab eksisteerimast kui inimeste ja kaupade läbilaskepunkt kahe riigi ja EL-i ning kolmandate riikide vahel. Inimeste ja kaupade vood suunatakse peamiselt Luhamaa piiripunkti ning vähesel määral ka Saatse piiripunkti.
- Piiripunkti sulgemise tulemusena kaob oluline kohapealne töökoht. Märkimisväärne arv piirkonnas elavatest tööealistest inimestest kaotab töö või suunatakse PPA süsteemis kusagile mujale, kodust kaugemale tööle.

- Piiripunkti sulgemisel jääb osa hästi väljaehitatud piiritaristust alakasutatuks. Kulud vähese kasutusega taristusse hakkavad aasta-aastalt kasvama. Samas vähenevad jooksvad kulud taristu materjalide ja energiatarbimise tagamiseks, kuna ressursse saab kasutada nõ säästurežiimil.

Piiriületuspunkti kui füüsilise taristu "saatus" on peaaesjalikult riigi keskvalitsuse majandustegevuse säästlikkuse ja jätkusuutlikkuse küsimus. Siiski, teatud mõju kohalikule kogukonnale ja piirkonnale on ka piiripunkti taristu majandamise viisidel (sealhulgas selle majandamise täielikul lõppemisel), näiteks kommunaal- ja hooldusteenuste kasutajana.

Piiripunkti toimimise kirjeldamiseks on kogutud ja analüüsitud kõigi Eesti kagupiiri piiripunktide (Koidula, Luhamaa, Saatse) piiriületuse andmeid aastatest 2019-2023. Andmete algusperiood peaks tooma välja olukorra vahetult enne COVID-19 ja Venemaa sõjategevusest tingitud piirikasutuse muutusi. Piiriületuse andmete analüüsimise eesmärk oli saada ülevaade piiripunkti kasutamisest ja kasutamise eesmärkidest ja kasutajaprofiilidest ning nende muutustest viimase 5 aasta perioodil. Andmeanalüüs pakub üldise raamistava sisendi sotsiaalmajanduslike mõjude hindamisele.

Koidula piiripunkti kui töökoha (töökohtade arv, sealhulgas piirkonnas elavad töötajad) ja füüsiliste taristu (näiteks piiripunkti teenindavad ettevõtted, teenuste rahaline maht) olukorra kirjeldamisel tugineti eelkõige koostööle uuringu tellija ja selle ametitega (PPA).

2.3. Hindamise läbiviimine

2.3.1. Mõjuahelate määratlemine ja hindamisküsimuste püstitamine

Iga hindamisteema kohta on koostatud temaatiline mõjuahel (vt. joonis 2), mis ühtlasi määratleb asjakohased hindamisküsimused ning olemasolevat olukorda kirjeldavad andmekogumid ja eeldatavate mõjude kirjelduse.

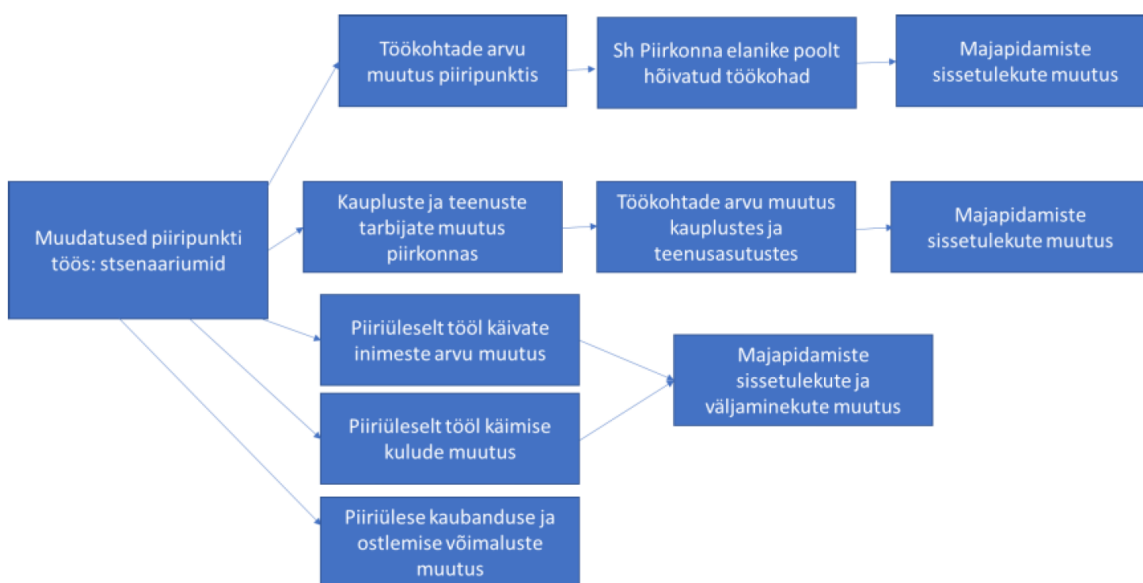
1. Kuidas avaldab piiripunkti töö ümberkorraldamine mõju piirkonna tööhõivele ja elanike sissetulekutele?

Täpsemalt uuriti, milline on alternatiivne sekkumine:

- otsene mõju tööhõivele (PPA töökohad piiripunktis);
- otsene mõju sissetulekutele, mis muutub seoses piirikaubanduse iseloomu teisenemisega (mahtude vähenemine, kulude kasv pikemast ooteajast ja veodistantsist tulenevalt);
- otsene mõju, mis tuleneb piiriülese töörande piirangutest (piirkonna elanike töötamisvõimalused Venemaal või Venemaal töölahtetustel käimised);
- mõjud leibkonna või üksikisiku tuludele (sissetulekutele) seoses mõjudega tööhõivele;
- mõjud leibkonna või üksikisiku kuludele seoses muutustega tööl käimises.

Vastav põhjus-tagajärg mõjuahel on määratletud järgnevalt (joonis 2):

Joonis 2. Näidis mõjuahelast, millest tulenevad käesoleva töö uurimisküsimused ning andmete kogumise vajadus.

2. Milline on muudatuse võimalik majanduslik mõju kohalikule ettevõttele?

Täpsemalt uuriti, milline on sekkumiste (stsenaariumite) mõju:

- Ettevõtete kulude ja tuludele, kasumlikkusele;
- Tööjõu kättesaadavusele;
- Tootmisressursside kättesaadavusele ja hinnale

Asjakohaste ettevõtete valimiks oli:

- Koidula piiripunkti vahetult teenindav ettevõtetus
- Koidula piiripunkti kaupade veoks kasutatav piirkonna ettevõtetus
- Koidula piiripunkti tööjõu liikumiseks kasutatav piirkonna ettevõtetus
- Piirkonna ettevõtetus, mille kliendid kasutavad Koidula piiripunkti (näiteks turismiettevõtetus)

3. Milline on mõju teenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas, sealhulgas hariduse kättesaadavusele?

Täpsemalt uuriti, milline on sekkumiste (stsenaariumite) mõju

- Avalike teenuste, näiteks haridusteenuste, tervishoiuteenuste, sotsiaalteenuste, kultuuriteenuste kättesaadavusele ja kvaliteedile
- Kaupluste teenuste ja toitlustusteenuste kättesaadavusele ja kvaliteedile
- Elutähtsate teenuste, näiteks vältimatu arstiabi, riigi- ja kohalike teede sõidetavuse tagamine

4. Kuidas muudatus mõjutab kogukonna toimimist ja elulaadi, sealhulgas kultuuritraditsioonide hoidmist?

Täpsemalt uuriti, milline on sekkumiste (stsenaariumite) mõju:

- Kohalike elanike perekondlike sidemete hoidmisele
- Kohalike elanike omavahelisele läbikäimisele (suhtlusvõrgustiku hoidmisele)
- Kohalike elanike kui piirivalve tugivõrgustiku toimimisele
- piirkondliku identiteedi ja kultuuripärandi säilimisele, traditsiooniliste tegevusaladele ja oskuste arendamisele
- kohalike kaasamisele, informeerimisele
- Usaldusele riigiasutuste tegevuse suhtes

5. Millised on piiripunkti sulgemisest otsestest mõjudest tulenevad käitumuslikud muutused indiviididele, kogukonnale, ettevõtetele?

Täpsemalt uuriti, milline on sekkumiste (stsenaariumite) mõju:

- Piiriülene liikumine seoses kultuuritraditsioonidega
- Piiriülene liikumine seoses kaupade ostmisega ja teenuste tarbimisega
- Piiriülene liikumine seoses töö käimisega

6. Milline on muudatuste mõju kohalike elanike elukeskkonnale?

Täpsemalt uuriti, milline on sekkumiste (stsenaariumite) mõju:

- Turvalisusele, sealhulgas elanike käitumisharjumustele ja oskustele, kogukondade võimekusele tagada ohutus ja turvalisus
- Looduskeskkonna kvaliteedile

7. Millised on piiripunkti tegevuse muutmise mõjud kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisele ja toimetulekule?

Täpsemalt uuriti, milline on sekkumiste (stsenaariumite) mõju:

- KOV eelarvele
- KOV ülesannete täitmisele
- Piirkondliku arendustegevuse võimekusele

8. Millised on muud lühi- ja pikaajalised mõjud piirkonna arengule?

Täpsemalt uuriti, milline on sekkumiste (stsenaariumite) mõju:

- Piirkonna rahvastiku struktuurile ja dünaamikale (sealhulgas ränne)
- Piirkonna ettevõtluskeskkonnale, ettevõtlustegevusele

9. Milline on kogukonna suhtumine ja arvamus piiripunkti sulgemise ettepaneku kohta? Milliseid positiivseid ja negatiivseid külgi nad selles näevad? Millised on ootused ja ettepanekud ebasoovitavate mõjude leevendamiseks?

Alternatiivse stsenaariumiga kaasnevate mõjude hindamine on teostatav 5 teema osas:

- Ettevõtluse majandusnäitajad
- Tööhõive – töökohtade arvu muutus, sealhulgas piirkonna elanike osas
- Teenused - klientide arvu muutus
- Rahvastikumuutus
- KOV tulud.

Hindamise lähtekohaks on alternatiivse stsenaariumi poolt potentsiaalselt mõjutatava "üldkogumi" määratlemine ning selle üldkogumi olemasoleva olukorra kvantitatiivne kirjeldamine.

Mõjutatavate ettevõtete üldkogumis on täpsustatud:

- Piiripunkti teenindavad ettevõtted
- Piirkonna (Võrumaa, Põlvamaa) ettevõtted, kes kasutavad Koidula piiripunkti kaupade veoks
- Piirkonna ettevõtted, mille kliendid kasutavad Koidula piiripunkti (esmajoones turismiettevõtted)

Mõjude kirjeldamise aluseks on andmed ettevõtete käibe kohta ning kaubaveoettevõtete osas ka ekspordi ning impordi kohta. Hindamisel lähtuti järgnevatest eeldustest, mida fookusgrupi arutelude käigus täpsustati:

- Piiripunkti teenindavate ettevõtete puhul on eelduseks tulude täielik puudumine
- Piiriületuskohta suunduvate teede teenindus- ja kaubandusettevõtete puhul on eelduseks, et käive väheneb nõ. transiitklientide osakaalu ulatuses
- Kaupade veoga tegelevate ettevõtete kulud kasvavad Luhamaa ümbersõidu kulude arvelt
- Ettevõtted, mille kliendid kasutavad Koidula piiripunkti

Tööhõive muutuse kirjeldamisel on sekkumisega mõjutatavaks üldkogumiks lisaks ülal määratletud ettevõtete üldkogumile ka piiripunkt ise töökohana ning potentsiaalselt ka avaliku

sektori teenusasutused, mis tuleb klientide vähenemise tõttu täielikult või osaliselt (näiteks kooliaste, lasteaiarühm jms) sulgeda. See on omakorda seotud sekkumise mõjuga rahvastikule. Muutuse ulatuse esialgsed eeldused on alljärgnevad:

- Piiripunkti ja seda teenindavate ettevõtete puhul – nende töökohtade kadumine piirkonnast;
- Muud ettevõtted – ettevõtete sulgemisel ettevõtte töökohtade kadu piirkonnast; ettevõtte käibe olulisel kahanemisel kaob osa töökohtadest
- Avaliku sektori asutused – tulenevalt olulisest rahvastiku (sealhulgas vanusrühmade) vähenemisest.

Piiriületuspunkti sulgemisega kaasnev rahvastikumuutus sõltub peamiselt töökohtade muutusest. Töökohtade arvu vähenemine piirkonnas võib suurendada väljarände survet. Sama kehtib ka KOV tulude kohta, kus olulised muutused on võimalikud eelkõige seoses töötajate üksikisiku tulumaksu laekumiste arvelt. Tulude muutus arvutatakse töökohtade arvu muutuse ja piirkonna keskmise kohaliku omavalitsusele laekuva üksikisiku tulumaksu summa alusel, võttes samas arvesse ka laiemat KOV tulumudelit (sealhulgas tasandusfondi komponente).

Olemasoleva olukorra kvantitatiivsel kirjeldamisel kasutatakse andmeallikatena töötamise registrit, rahvastikuregistrit, äriregistrit, EMTA andmebaasi, muid andmekogusid, mis kirjeldavad kohalike teenuste tarbimist piirielanike poolt ning kohalike omavalitsuste andmeid.

2.3.2. Kirjanduse analüüs

Olemasoleva olukorra (0-stsenaariumi) terviklikuks kirjeldamiseks on vajalik täiendada kvantitatiivseid andmeid kvalitatiivse teadmisega. Heaks laiapõhjaliseks lähtekohaks piirkonna sotsiaalmajandusliku ja kogukondliku elu (sealhulgas selle kesksete probleemide ja arenguvajaduste) mõistmiseks annab uurimismeeskonna poolt koostatud Kagu-Eesti piiriala sotsiaalmajandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring². Lisaks sellele kaasatakse kirjanduse analüüsi piirkonna (Võru- ja Põlvamaa maakonnana, Setomaa, Räpina ja Võru vallad KOV üksustena) koostatud arengukavad, üldplaneeringud ning riigiasutuste seisukohtasid seoses Koidula piiripunkti võimaliku sulgemisega.

Kirjanduse andmeanalüüsi meetodiks on temaatiline sisuanalüüs, mis sisuliselt tähendab kõigi asjakohaste olukorra kirjelduste (tõendite) kogumist ja süstematiseerimist hindamisteede ja hindamisküsimuste kaupa. Erilist tähelepanu pööratakse probleemsetele ja kriitilistele arenguteguritele ja –takistustele.

---

² V. Sepp; E. Berg; A. Allik; H. Urmann; K. Vits. (2023). [Kagu-Eesti piiriala sotsiaal- majandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring](#). Tartu: Tartu Ülikool, sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus.

2.3.3. Fookusgrupi intervjuud ja ekspertpaneel

Fookusgrupi intervjuude peamiseks ülesandeks on piirkondliku ja kogukondliku teadmise kogumine kavandatud poliitikasekkumise – Koidula piiripunkti sulgemise – mõjudest erinevatele piirkondliku elu aspektidele.

Kokku viiakse läbi 4 fookusgrupi intervjuud, mis keskenduvad alljärgnevatele teemadele:

1. Alternatiivse stsenaariumi mõju piirkonna ettevõtlusele laiemalt;
2. Alternatiivse stsenaariumi mõju vahetult piiriületajate teenindamisega tegelevate riigiasutustele;
3. Alternatiivse stsenaariumi mõju KOV tuludele, teenustele ja elukeskkonnale;
4. Alternatiivse stsenaariumi mõju kultuurile ja kogukonnale.

Fookusgrupi intervjuude juhtküsimumused lähtuvad ülal määratletud uurimisküsimumustest, mida täpsustati kirjanduse analüüsi tulemuste ja mõjuahelate alusel. Lisaks sisaldavad intervjuukavad küsimusi võimalike leevendusmeetmete (sealhulgas alternatiivsete lahenduste osas piiripunkti töös) kohta.

Fookusgrupi intervjuusid eelistatakse individuaalsetele intervjuudele, kuna grupi osaliste ühisarutelu võib tuua esile peidetud aspekte või teemasid, mis osalejatele individuaalsele kogemusele põhinedes meenuda ei pruugi.

Siiski näeme ette, et mõnede oluliste toimijate või isegi sihtrühmade (näiteks piirile viivate trasside läheduses tegutsevad teenus- ja kaubanduse valdkonna väikeettevõtjad) osaluse tagamiseks võib vaja minna täiendavate intervjuude läbi viimist. Intervjuude tulemuste analüüsiks kasutasime temaatilise sisuanalüüsi tehnikat.

Mõjude hindamine ekspertpaneelis

Alternatiivse stsenaariumi mõjude hindamine viiakse läbi Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei (2021) juhendmaterjali³ üldmetoodika alusel. Hindamise läbiviimiseks võetakse aluseks struktureeritud hindamismatriks (vt tabel 1), milles kirjeldatakse olulised mõjud ning hinnatakse mõju olulisust vastavalt selle:

- a) ulatuse,
- b) esinemise sageduse
- c) sihtrühma suuruse
- d) ebasoovitavate mõjude riski osas

---

³ Justiitsministeerium ja Riigikantselei. 2021. [Mõjude hindamise metoodika](#)

Tabel 1. Mõju hindamismaatriks näidis

MÕJU PIIRKONNA TÖÖHÕIVELE JA SISSETULEKUTELE:		
Sihtrühm: [nt kohalikud elanikud]		
Avaldub mõju: [kirjeldus]		
Mõju olulisus		
Ulatus: [suur/keskmine/väike]	Sihtrühma suurus: [suur/keskmine/väike]	
Sagedus: [suur/keskmine/väike]	Ebasoovitavate mõjude risk:	[suur/keskmine/väike]

Mõju hindamiseks kasutatakse metoodilise instrumendina 3-astmelisi skaalasisid (suur/keskmine/väike) ja nende sisu on vastavalt neljale hindamiskriteeriumile järgnev:

1) Mõju ulatus

- Mõju ulatus on **suur**, kui sihtrühma (inimene, ettevõtte, keskkond) senine toimimine võib muutuda märkimisväärselt võrreldes varasemaga ning eeldab sihiteadlikku kohanemist
- Mõju ulatus on **keskmine**, kui sihtrühma käitumises võivad kaasned muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskursusi
- Mõju ulatus on **väike**, kui objekti kui terviku käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemisele suunatud tegevusteks

2) Mõju sagedus

Mõju avaldumise sageduse määramisel tuleb arvestada **mõju avaldumise regulaarsust ja tihedust**.

- Mõju avaldumise sagedus on suur, kui mõjutatud adressaat (inimene, ettevõtte, keskkond) puutub muudatuste tagajärgedega kokku regulaarselt või reeglipäraselt ja tihti (näiteks iga päev)
- Mõju avaldumine on keskmine, kui kokkupuude on regulaarne või reeglipärane, aga mitte igapäevane
- Mõju avaldumine on väike, kui kokkupuude on ebaregulaarne, juhuslik ja harv .

3) Sihtrühma suurus

Mõjutatud sihtrühma suurus hinnates tuleb esmalt määrata erinevad sihtrühmad, kellele mõju avaldub. Mõju olulisuse hindamisel analüüsitakse sihtrühma suhtelist suurus, võrreldes seda kõigi samasse gruppi kuuluvate objektidega määratud territooriumil. Näiteks, kui mõjutatud on teatud osa elanikkonnast, ettevõtetest või territooriumist, siis hinnatakse selle suurus võrreldes vastavalt kogu määratud elanikkonnaga, ettevõtete arvuga või territooriumiga. Sihtrühma saab pidada:

- suureks, kui mõjutatud on üle poole kohalikust elanikkonnast, ettevõtete arvust või territooriumist
- Sihtrühma suurus on keskmine, kui mõjutatud objektide hulk võrreldes kogu grupi suurusega on 5–50%
- väike, kui mõjutatud on alla 5% grupist.

Mõju hinnata oluliseks ka siis, kui sihtrühma suurus on keskmine või väike, kuid tegemist on ühiskonna jaoks väga olulise sihtrühma või tundliku küsimusega.

4) Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski juures hinnatakse kaasnevate mõjude toimet sihtrühmadele – kas tegemist on negatiivse (koormav, piirav jne) või positiivse (kergendav, vabastav jne) toimega mõjudega.

- Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on suur, kui mõjuvaldkonnas sihtrühmadele kaasnevad mõjud on selge negatiivse iseloomuga.
- Risk on keskmine, kui kaasnevad mõjud on pigem negatiivse iseloomuga, ja
- väike, kui negatiivse iseloomuga mõjud puuduvad või on vähesed.

5) Koondmõju hindamine

Hinnates iga kriteeriumit kolme palli süsteemis (suur, keskmine, väike), on võimalik määratleda, kas konkreetne mõju on oluline või mitte. Kui neljast kriteeriumist vähemalt üks on saanud hinnangu „suur“ või vähemalt kaks kriteeriumi on saanud hinnangu „keskmine“, kvalifitseerub mõju oluliseks. Mõjude ja nende olulisuse määramise kirjeldamisel tehakse vahet olulistel mõjudel, mida on vajalik täiendavalt analüüsida, ja ebaolulistel mõjudel, mida ei ole kavas täiendavalt analüüsida.

Selline mõjude hindamine viiakse läbi vähemalt iga ülal sõnastatud uurimisküsimuse (hindamisteema) osas. Vajadusel täpsustatakse ja/või lisatakse hindamisteemasid.

Hindamine viiakse läbi uurimuse meeskonna poolt komplekteeritud hindamispaneeli poolt, mille koosseisu kuuluvad:

- Piiriuringute ekspert
- Regionaalarengu ekspert
- Majandusarengu ekspert
- KOV ekspert

Hindamispaneeli liikmed saavad hindamise läbiviimise alusena töö eelnevate etappide süstematiseeritud tulemused (kirjalike materjalidena). Hindamistulemused on eelduslikult konsensuslikud, kuid vajadusel kasutatakse ka enamushääle põhimõtet (arvestades ka hindamisteema ja eksperdi valdkondlikku kompetentsi).

Mõjuahelate hindamine annab võimaluse valideerida nii-öelda vahepealse intensiivsusega muudatuste (näiteks (a) Koidula piiripunkti ööpäevaseid lahtiolekuaegu vähendatakse või (b) Koidula piiripunkti töökorraldust muudetakse muude, alternatiivsete lahenduste alusel (näiteks piiripunkti automaatrežiimi kujundamine, piiripunkti ajutine sulgemine (näiteks 2-3 aastaks), piiripunkti hooajaline sulgemine jms)) mõjude olulist erinevust (või selle erinevuse puudumist) võrrelduna piiripunkti sulgemise või tänasel kujul avatuks jätmisega.

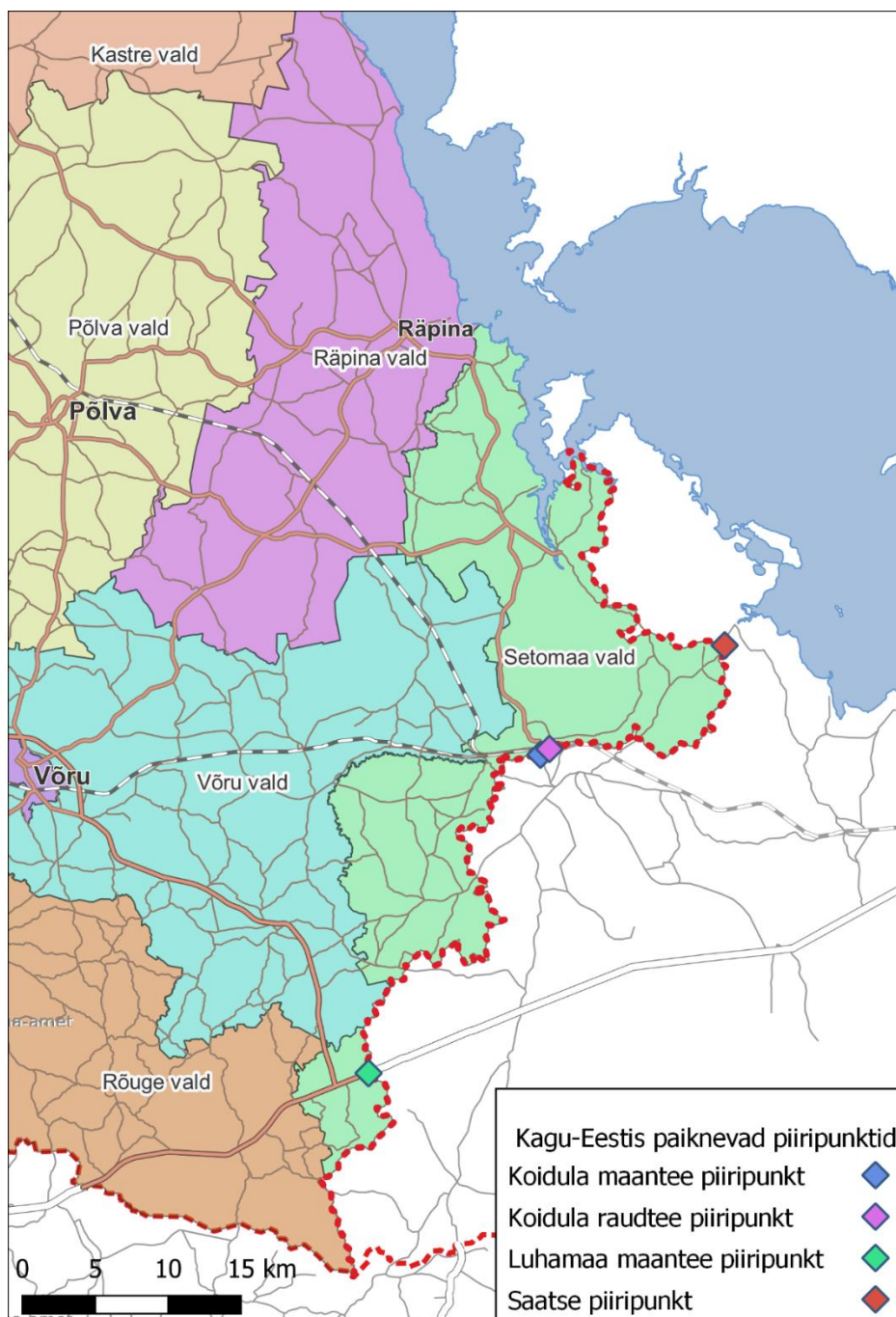
2.3.4. Valideerimiseminar

Selleks, et hinnata hindamistulemuste (täidetud hindamismaatriksid), tervikliku mõjuahela põhjuslike seoste ning leevendusmeetmete ettepanekute kehtivust ja sobivust, viiakse hindamisuuringu viimase etapina läbi valideerimiseminar.

Valideerimiseminar on teemade kaupa struktureeritud arutelu, kus osalevad riiklikud ja piirkondlikud poliitikakujundajad ja –elluvijad (SiM, PPA; regiooni KOV ja maakondlike OVL esindajad, kodanikuühenduste esindajad ja ettevõtliidrid.

2.4. Territoriaalne ulatus

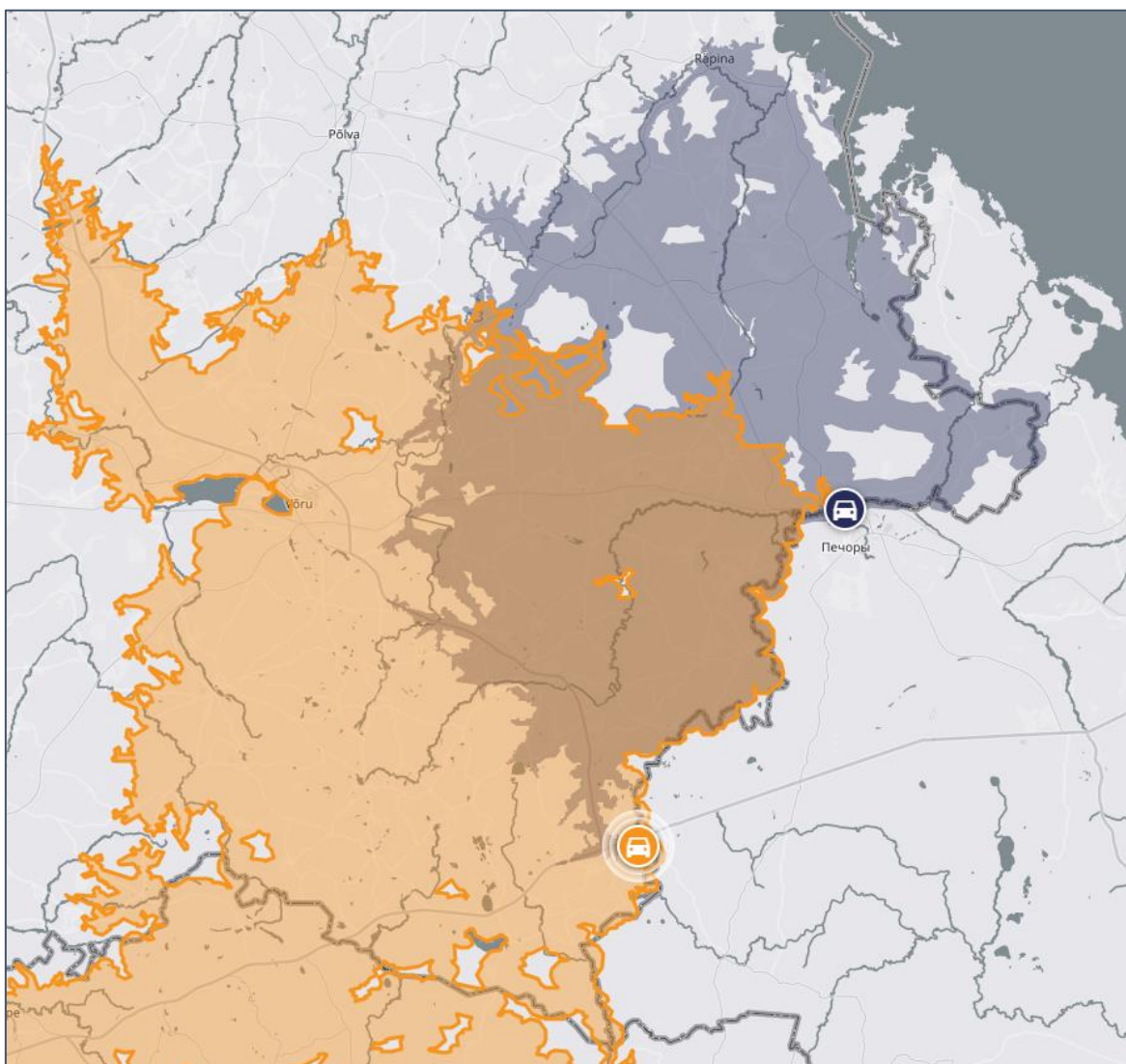
Mõjude territoriaalne ulatus sõltub esmajoones mõju tugevusest. Nii võib näiteks teatud sündmus mõjutada vaid üht kohalikku kogukonda, samal ajal kui teine võib mõjutada tervet riiki või isegi maailmaosa. Mõjude ulatus sõltub teisalt nii distantsist kui ka piirkondade vahelistest suhetest. Üldjoontes avaldub kõige suurem mõju sündmuse, muutuse või nähtuse vahetus läheduses ning mõju nõrgeneb kaugenedes. Käesolevas töös vaadeldakse kohalikke mõjusid esmajoones Setomaa, Võru ja Räpina valla elanikele ja ettevõtetele.

Joonis 3. Kagu-Eestis paiknevad piiripunktid

Koidula maanteepiiripunkt asub 37km kaugusel Luhamaa maanteepiiripunktist. Eeldatavasti oleks Koidula maanteepiiripunkti sulgemisel kõige tugevam mõju sellele piirkonnale, mis jääb vahetusse lähedusse. Kuna Koidula piiripunktist teisel pool piiri asub Petseri linn, mis on paljude piiriületajate lähte- või sihtkohaks, tuleb arvestada ka pikeneva teekonnaga, mida tuleb läbida teispool Eesti - Vene piiri. Koidula piiripunkti sulgemine tooks kaasa keskmiselt 55 minuti võrra pikeneva sõiduajakulu.⁴ Sellest tulenevalt lähtub käesolev mõjuanalüüs territooriumist, mis oleks kõige tugevamalt mõjutatud teekonna pikenedisest ehk siis Räpina valla lõunaosa, Võru valla Orava kant ning enamus Setomaa vallast.

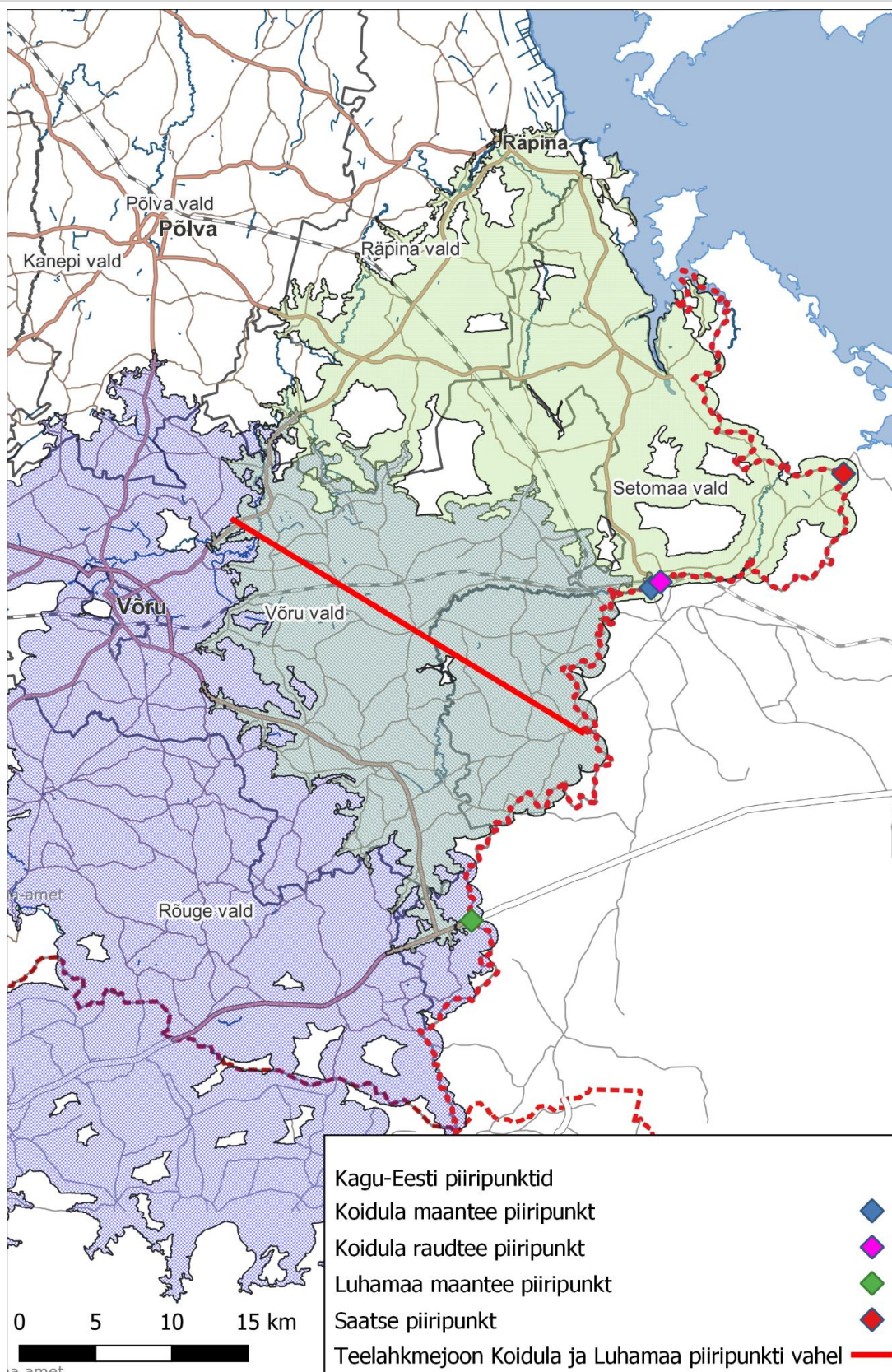

Joonis 4. Koidula piiripunkti (must/hall) ja Luhamaa piiripunkti (kollane) 55 minuti isokroonid ehk samaväärse sõiduajaga läbitav maksimaalne distant⁵

⁴ See ei arvesta võimaliku lisakoormuse tõttu Luhamaal pikenevaid ootejärjekordi.

⁵ <https://app.traveltime.com/>

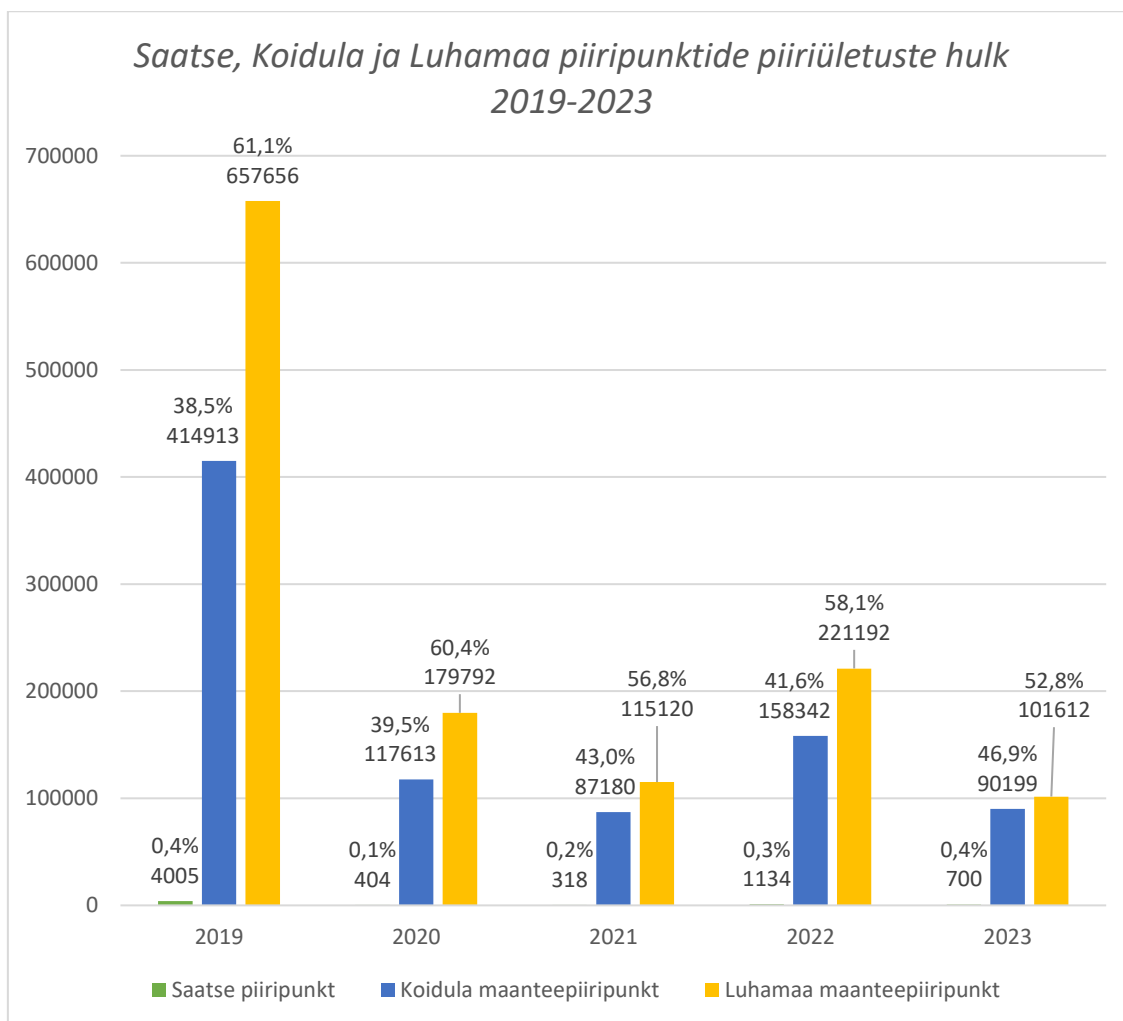

Joonis 5. Luhamaa (lillakas) ja Koidula (rohekas) isokroonid ehk samaväärse sõiduajaga läbitav maksimaalne distants kuni 55 minutilise sõiduaja jooksul. Teelahe, kust on võrdne sõiduajag nii Koidulasse kui ka Luhamaale, jääb Vinski ja Lindora külade vahele.

3. ANALÜÜS

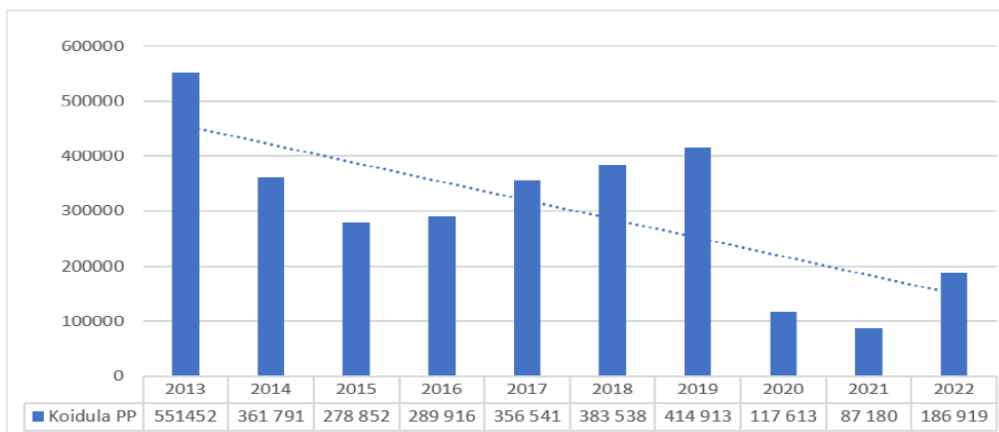
3.1. Kagu-Eesti piiripunktide liikluskoormus

Kagu-Eesti piiripunktidest leiab kõige aktiivsemat kasutust Luhamaa piiripunkt, mille piiriületused moodustasid 2023. aasta esimesel poolaastal 52,8% kõigist isikute piiriületustest, mis toimusid läbi Saatse, Koidula ja Luhamaa piiripunktide. Piiriületuste arv on alates COVID-19 pandeemiast vähenenud kõige drastilisemalt nii suhtarvudes kui ka absoluutarvudes. Võrreldes 2019. aastaga olid isikute piiriületuste mahud Kagu-Eesti piiripunktides langenud 2022. aastaks 64,7%. Vähenenud piiriületuste mahtude juures on eelkõige vähenenud Luhamaa piiripunkti osatähtsus kõigist Kagu-Eesti piiripunktide piiriületustest. Kui 2019. aastal moodustas Luhamaa 61% kogu piiriületustest, mis toimusid läbi Koidula, Luhamaa ja Saatse piiripunkti, siis 2023. aasta esimese kuue kuu jooksul moodustas Luhamaa 53% nimetatud piiripunktide piiriületuste mahust.

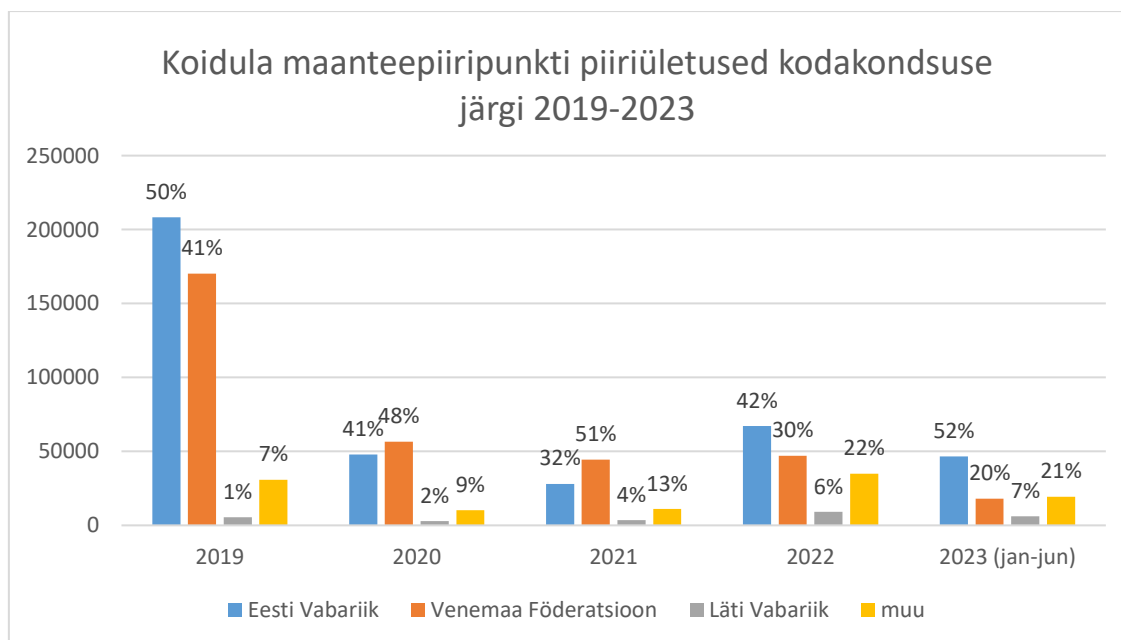
Joonis 6. Saatse, Koidula ja Luhamaa piiripunktide piiriületuste hulk 2019-2023

Pikemaajalisem statistika väljendab Koidula piiripunkti piiriületuste mahu langust. Koidula piiripunktis registreeriti aastatel 2009–2012 ligikaudu 700 000 piiriületust aastas. Alates 2013. aasta lõpust, mil rakendused aktsiisikaupade sisseveo täiendavad piirangud, vähenes piiriületuste maht märkimisväärselt. Kuigi aastal 2016 märgati piiriületajate arvu suurenemist, langes see 2020. aastal 72% võrreldes 2019. aasta näitajaga. 2022. aastal näitas piiriületajate arv tõusutrendi, kuid moodustas siiski vaid 45% 2019. aasta mahust.

Joonis 7. Isikute piiriületused Koidula maanteepiiripunktis ajavahemikul 2013-2022 ⁶

Perioodil 2019-2023 on nii Koidula kui ka Luhamaa piiripunkti kasutuses toimunud oluline muutus piiripunkti kasutavate isikute kodakondsuses. Selle põhjuseks on nii COVID-19 pandeemiast tingitud liikumiskiirangud kui ka karmistunud viisarežiim Venemaaga. Piiriületuste absoluutarvude osas võib siiski väita, et märkimisväärselt suurem mõju piiriületustele oli COVID-19 pandeemial kui 24.02.22 alanud Venemaa täiemahulisel invasioonil Ukrainasse.

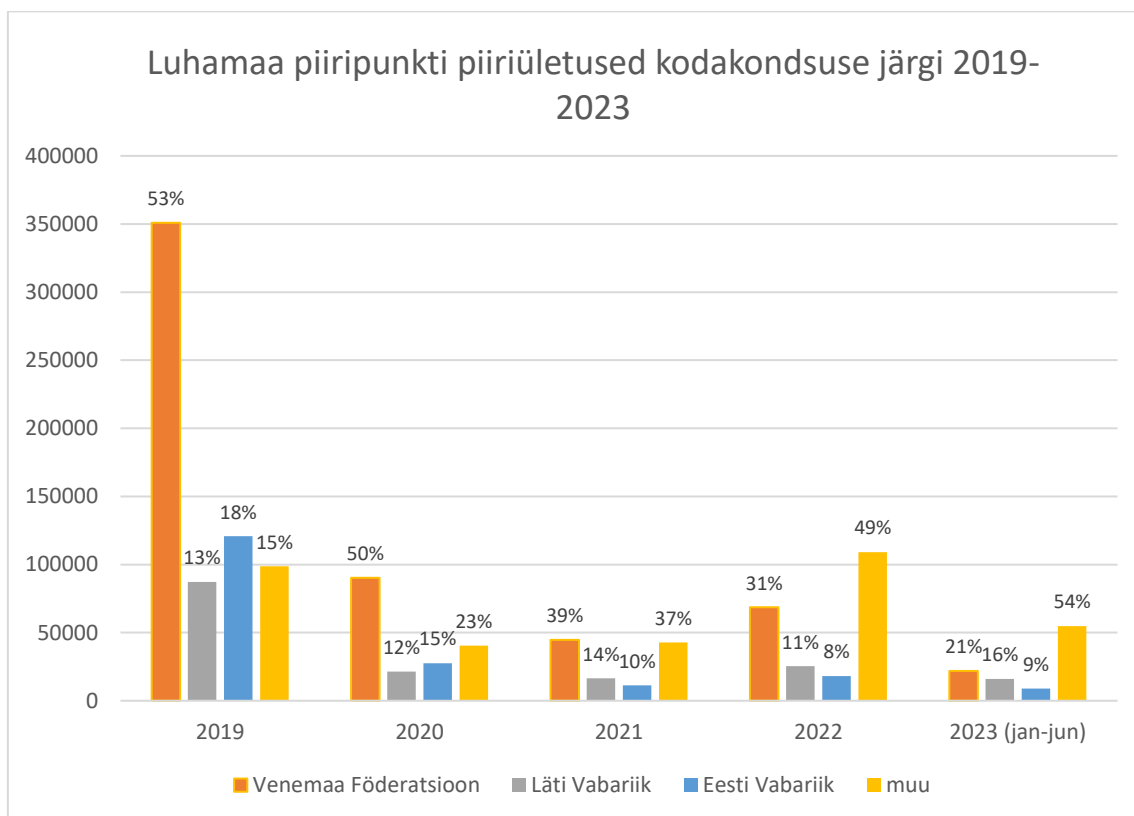

Joonis 8. Koidula maanteepiiripunkti piiriületused kodakondsuse järgi 2019-2023

⁶ Siseministerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjud. Lisa 1. Idapiiri piiriületuste statistilised näitajad](#)

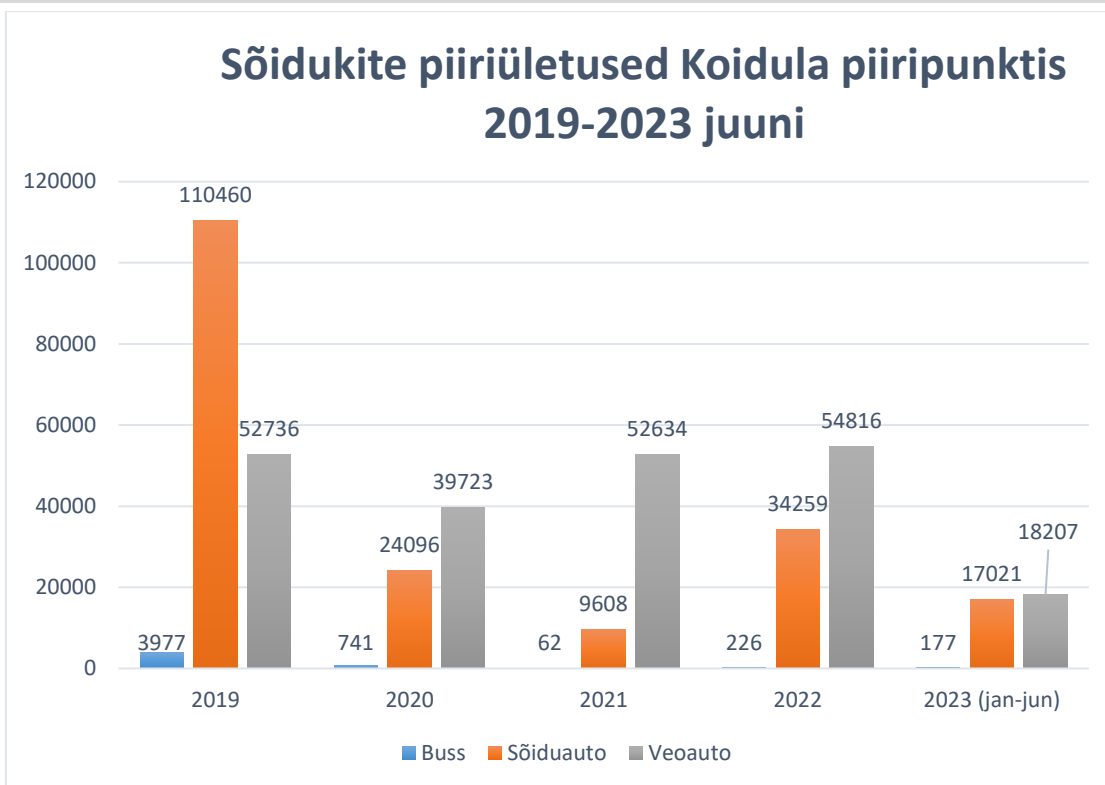
Luhamaa piiripunkti kasutasid enne COVID-19 pandeemiat valdavalt Vene Föderatsiooni kodanikud. Pärast 2020. aasta algust on oluliselt langenud Luhamaa piiripunkti kasutus Venemaa kodanike poolt nii absoluut- kui ka suhtarvudes. Kui pandeemia eel moodustasid Luhamaa piiripunkti ületustest 18% Eesti Vabariigi kodanikud, siis 2023. aasta esimesel poolaastaks on see vaid 9% piiriületustest. Läti Vabariigi kodanike piiriületused läbi Luhamaa piiripunkti ületavad alates 2021. aastast Eesti Vabariigi kodanike piiriületuste arvu nimetatud piiripunktis. **Alates 2020. aastast on suhtarvudelt enim kasvanud piiriületused Luhamaa kaudu mitte-naaberriikidest, eelkõige Ukraina, Valgevene ja Moldova kodanike näol.** 2023. aasta esimesel poolaastal moodustasid mitte-naaberriikide piiriületused Luhamaal juba üle 54%. Eelkõige on see tingitud rahvusvahelise kaubanduse liikumisteede muutustest ning põgenike voojudest üle Euroopa Liidu välispiiri Venemaaga seoses Vene-Ukraina sõjaga.

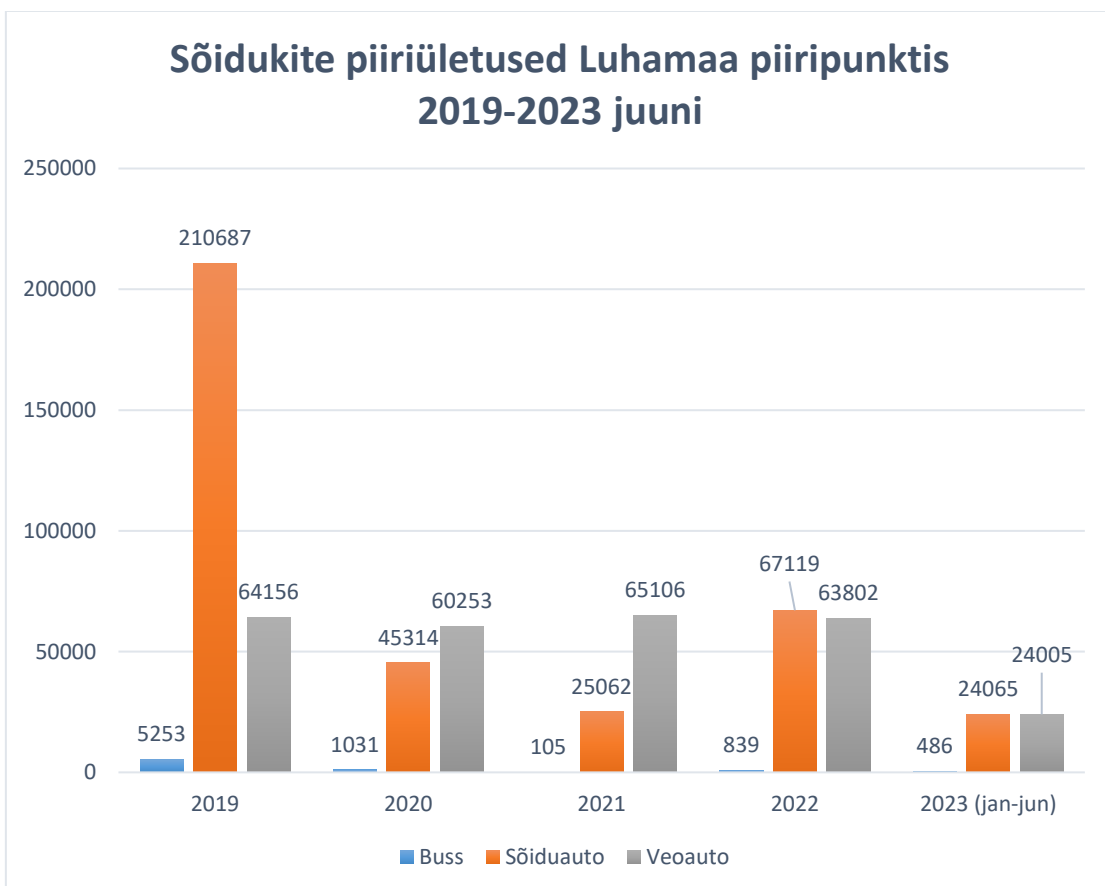
Joonis 9. Luhamaa piiripunkti piiriületused kodakondsuse järgi 2019-2023

Kõige tugevamalt on nii Luhamaa kui ka Koidula piiripunktis langenud piiriületuste arv, mis on teostatud bussiga. Eeldatavasti on selle põhjustanud nii rahvusvaheliste bussiliinide kinnipanek kui ka piiriüleste turismireiside kadumine COVID-19 pandeemia ja Ukraina sõja tulemusel. 2022. aastal ületas Koidula piiripunktis 94% ning Luhamaa piiripunktis 84% vähem busse võrreldes 2019. aastaga. Sõiduautode piiriületuste hulk 2022. aastal moodustas Koidula piiripunktis 31% ning Luhamaal 32% võrreldes 2019. aastaga. Kõige suurem stabiilsus esineb veoautode piiriületusstatistikas. Koidula piiripunktis on alates 2015. aastast püsunud veoautode piiriületuste hulk ca 50 000 sõiduki juures aastas.⁷

⁷ Siseministerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjud. Lisa 1. Idapiiri piiriületuste statistilised näitajad](#)

Joonis 10. Sõidukite piiriületused Koidula piiripunktis 2019-2023 juuni

Joonis 11. Sõidukite piiriületused Luhamaa piiripunktis 2019-2023 juuni

Täpne statistika Koidula ja Luhamaa piiripunkti jalgsi tehtavate piiriületuste kohta puudub. Piirikontrolli andmestikust ei ole eristatavad jalgsi läbitavad piiriületused neist piiriületustest, mida teostatakse mitmekesi samas sõidukis. Piiripunkti töötajatega läbiviidud fookusgrupis toodi välja, et **Koidula maanteepiiripunktis on jalgsi piiripunkti läbimine valdavaks piiriületusviisiks. Koidula piiripunktini jõudmiseks kasutatakse aktiivselt ühistransporti või jäetakse auto piiripunkti ees olevasse parklasse või tee äärde ning piir ületatakse ootejärjekordade vältimiseks jalgsi. Teisel pool piiri jätkatakse teekonda juba teise autoga, ühistranspordiga või Petseris ka taksoga.** Luhamaa piiripunkti puhul on ühistranspordi kasutusvõimalused väga piiratud ning võimalus oma auto jätta teisele poole piiri ei ole otstarbekas.

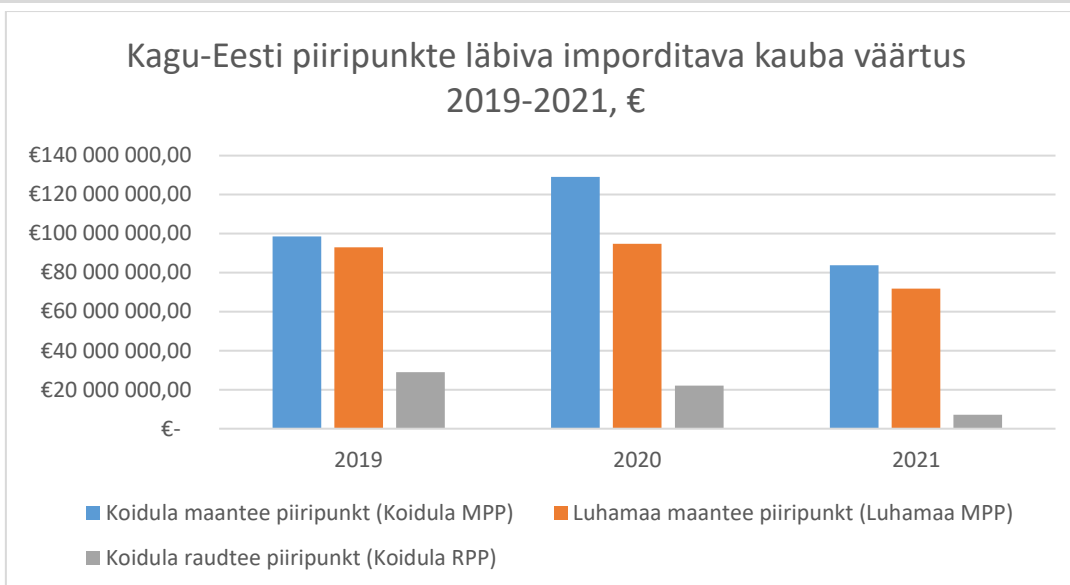
Koidula maanteepiiripunkt ületab Luhamaa piiripunkti neid läbiva kauba väärtuse poolest nii impordi osas kui ka ekspordi suunal, sealhulgas Koidula maanteepiiripunkti kaudu eksporditavate kaupade väärtus ületab Luhamaa maanteepiiripunkti kaudu eksporditava kauba väärtust kahekordselt. Luhamaa piiripunkti ja Koidula piiripunkti läbilaskevõimed on tänasel hetkel võrdväärsed. Koidula piiripunktis puudub fütosanitaar ja veterinaarkontroll, mida teostatakse Luhamaa piiripunktis. Luhamaa piiripunkti kaudu ei liigu alkohol, selle tootegrupiga seotud toiminguid tehakse Kagu-Eesti piiripunktides vaid Koidulas. Koidula maanteepiiripunkt/Kunitšina Gora piiripunkt on Vene Föderatsiooni jaoks üks piiripunktidest, milles hallatakse aktsiisikaupasid. Luhamaa maanteepiiripunkti ei läbi aktsiisikaubad. See tingib valdavas osas Koidula maanteepiiripunkti läbivate kaupade kõrgema väärtuse. Koidula maanteepiiripunkti sulgemise korral puuduks Kagu-Eestis aktsiisikaupasid haldav piiripunkt. Ivangorodi piiripunkti remonditöödeks sulgemise korral 2024. aastal võib aktsiisikaupade liikumine üle Eesti - Vene piiri takerduda.

Perioodil 2019-2021 olid Koidula raudtee kaudu imporditavate kaupade kogused ja väärtus langustrendis. Koidula raudteepiiripunkti läbivate kaupade mahud ja väärtus on seevastu alates 2019. aastast tõusnud. Kui 2019. aastal läbis Koidula piiripunkti ekspordi suunal kaupaid vaid 443 000€ väärtuses, siis 2021. aastaks tõusis see näitaja 90 miljoni euroni ning 2022. aastal 316 miljoni euroni aastas. Eeldatavasti on tegu kaupadega, mis on suunatud Kesk-Aasia turgudele⁸.

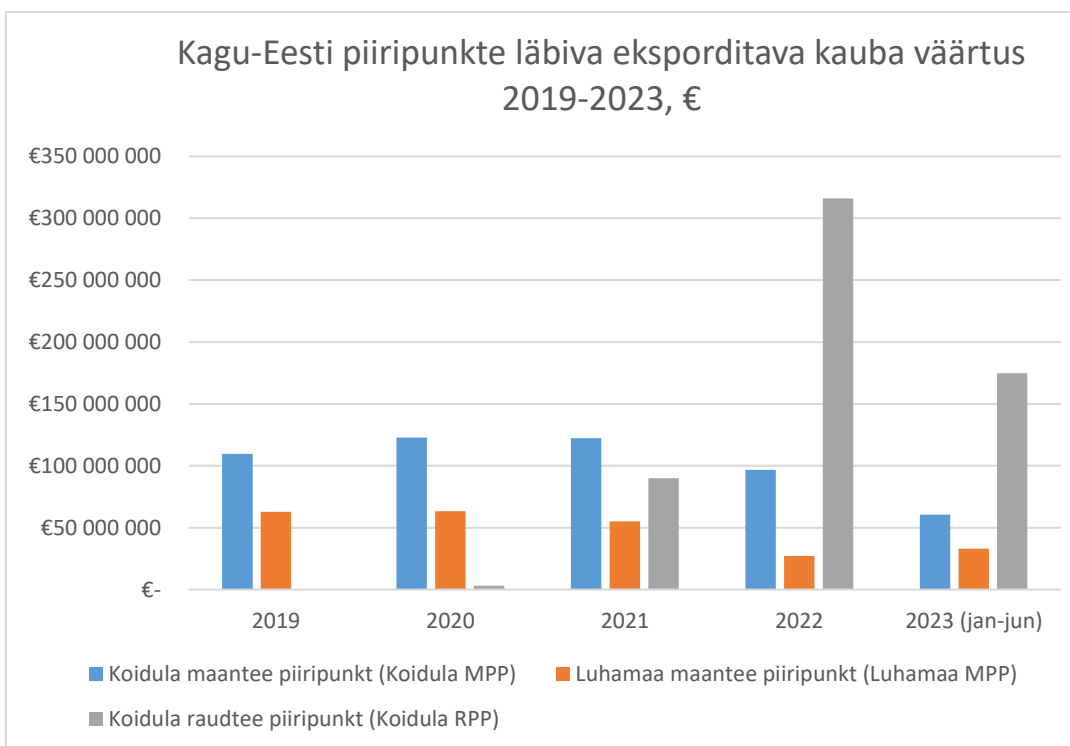
---

⁸ <https://www.err.ee/1608641449/soja-tottu-on-koidula-raudteepeerijaam-tuhjaks-jaanud>

Joonis 12. Kagu-Eesti piiripunkte läbiva imporditava kauba väärtus 2019-2021, €⁹

Joonis 13. Kagu-Eesti piiripunkte läbiva eksporditava kauba väärtus 2019-2023, €

⁹ Statistikaameti teostatud väliskaubanduse andmestikus puuduvad andmed 2022. ja 2023. aasta impordi kohta vastavate piiripunkti kaudu

3.2. Mõju piirkonna tööhõivele ja elanike sissetulekutele

Koidula piiripunkti sulgemise võimalik mõju hõlmab laiaulatuslikke tagajärgi nii regionaalses, majanduslikus kui ka sotsiaalses mõttes. Regionaal- ja Põllumajandusministerium on toonud välja, et selline otsus toob kaasa otsese negatiivse mõju piirkonna tööhõivele ja sissetulekutele. Tõenäoliselt kaovad mitmed riiklikud ja erasektori töökohad, sealhulgas piirivalve, riigi kinnisvara hooldajad ja piiripunkti ooteala töötajad. Eelkõige puudutaks see muutus vahetut piiriregiooni, kuid ka laiemat Lõuna-Eesti piirkonda, kus nimetatud töötajad elavad.¹⁰

Fookusgrupi arutelu piiripunkti töötajatega toodi esile, et Koidula piiripunktis on PPA-I alaliselt 49 töökohta. **Sulgemise korral viiakse need inimesed tõenäoliselt üle Luhamaa piiripunkti ja osaliselt ka laiaulatuslikumasse idapiiri valvamisse.** Kuigi eeldatavasti võivad mõned töötajatest eelistada pensionile jäämist, pole märke sellest, et märkimisväärne osa PPA Koidula piiripunkti töötajatest sooviks ametist lahkuda. Lisaks rõhutati arutelu käigus PPA sisekoolituste süsteemi, kus ametnikud liiguvad rotatsioonide alusel erinevatesse piirkondadesse või uutele ametikohtadele edasi. PPA Kagu Patrulligrupi töötajate mediaanpalk on 1850€ bruto, EMTA Lõuna tollipunkti töötajate mediaanpalk on 1530€ bruto¹¹. EMTA-I on Koidulas 29 ametnikku. Sulgemise korral võib Koidula EMTA koosseisus tulla koondamisi, hinnanguliselt umbes 10-12 inimese võrra. **Nii EMTA kui ka PPA töötajad teenindavad tänasel hetkel nii Koidula maanteepiiripunkti kui ka Koidula raudteepiiripunkti. Koidula maanteepiiripunkti sulgemine tähendaks vajadust ka Koidula raudteepiiripunkti töö ümber korraldada.**

Koidula piiripunkti ees asuvat sõidukite ooteala opereeriva Paldiski Sadamate AS-i töötajate keskmine brutopalk on 1390€.¹² Piiripunkti igapäevaseid hooldus ja korrastustöid teostab Riigi Kinnisvara AS, kes annab tööd neljale inimesele piirkonnas. Paldiski Sadamate AS pakub teenust Koidula piiripunktis autode ootealal. Ettevõttel on sõlmitud viieaastane rendileping ja nad annavad tööd 13 inimesele.¹³ Lisaks on piiripunkti lähedal avatud toitlustusettevõtte, mis pakub alates augustist 2023 tööd kahele inimesele.

Koidula piiripunkti sulgemine toob kaasa suured finantsilised ja struktuursed mõjud. Fookusgrupi arutelu Koidula piiripunkti töötajatega rõhutati, et piiripunkti sulgemise korral oleks hoonete konserveerimise vajadus ja kinnisvarakulud märkimisväärsed. Taasavamise korral võib tekkida vajadus kapitaalremonti teha, mille maksumus ulatub hinnanguliselt 6,9 miljoni euroni.

Lisaks on piiripunkti sulgemisel oluline mõju turvalisusele. Vähem politsei- ja piirivalveametnikke piiril muudab elanike turvatunnet negatiivses suunas. Sulgemisega võib kaasneda ka suurem

¹⁰ Regionaalministerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

¹¹ Rahandusministerium. 2023. [Ametnike põhipalgad seisuga 01.04.2023 ja aastakogupalgad 2022](#)

¹² <https://www.inforegister.ee/10425338-PALDISKI-SADAMATE-AS>

¹³ <https://www.err.ee/1608974531/kohalikud-ettevotjad-ja-omavalitsus-koidula-piiripunkti-sulgemist-ei-toeta>

sotsiaalne rahulolematuse, kuna kohalikele on olulised sugulus- ja kultuurilised sidemed teisel pool piiri. Seto Kongress rõhutab oma pöördumises,¹⁴ et **piiripunkt ja piirivalve on eluliselt tähtsad paljudele kohalikele inimestele ning nende töökohtade kaotamine toob kaasa ääremaastumise ja elukvaliteedi halvenemise.**

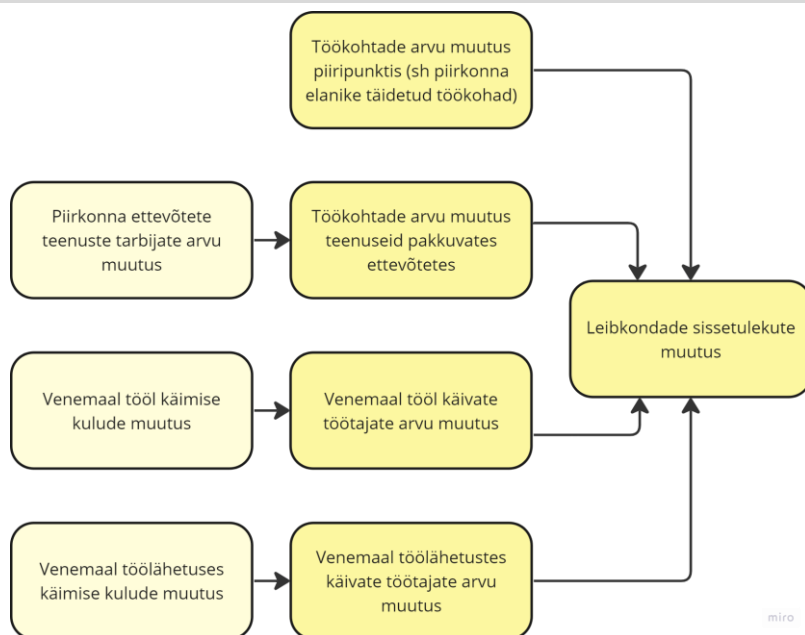
Piirkonna kohalike omavalitsuste juhtide fookusgrupis nenditi, et kuigi Koidula piiripunktis on võimalik täheldada liikluse vähenemist umbes 30% võrra võrreldes varasemate aegadega, siis sellest hoolimata on järjekorrad märkimisväärselt ootejärjekorrad pikenenud ja piiriületuse olukord halvenenud. **Erinevalt Luhamaa piiripunkti rahvusvahelisest kasutusest – Luhamaa on justkui “värav”, mis avab ja sulgeb transiidivõimalusi –, on Koidula maanteepiiripunkt võrreldav “transpordisõlmega”, mis ühendab ja eraldab lähemaid ja kaugemaid kohti üksteisest.** Luhamaa piiripunkti tunnetatakse piirkonna elanike poolt kui teisejärgulist, pigem Riia-Pihkva suunalisi liikumisi teenindavata piiripunkti. Luhamaa piiripunkti tajutakse pigem kui Läti-Vene piiripunkti, tulenevalt sellest, et peamised kasutajad on Läti ja Vene kodanikud. Koidula piiripunkt seevastu on esmatähtis piiriületuspunkt piirkonna elanikele mõlemale poole piiri. Koidula piiripunkti sulgemine ei mõjutaks üksnes piiriülest liikumist vaid ka transpordiühendusi siinpool piirihooneid.

Koidula maanteepiiripunkti näol on piirkonnas laiemalt (mitte ainult vahetus läheduses Setomaa, Võru ja Räpina vallas) tegemist olulise tööandjaga, kes pakub väärilist tööd piirkonna keskmisest kõrgema palga eest. Nimetatud valdade keskmised brutopalgad olid 2022. aastal Räpina vallas 1307€, Setomaa vallas 1242€ ja Võru vallas 1321€. Piirkonnas esineb küll tööpuudus oskus- ja lihttööliste osas, kuid on vähe töökohti, mis oleksid kõrgemalt tasustatud. See tingib piirkonna elanike märkimisväärse pendelrände suurematesse keskustesse ja pikas perspektiivis regioonist püsiva lahkumise.¹⁵

Koidula piiripunkti sulgemise vahetu mõju võib põhjustada 29 töökohta kadumise, mis on piirkonna keskmisest kõrgemalt tasustatud. Kaudse mõjuna väheneb piirkonna ettevõtjatele nende teenuste tarbijate hulk, mis omakorda tingib, et ettevõtja pole võimeline tasuma oma töötajatele konkurentsivõimelist palka. Koidula piiripunkti sulgemise negatiivseks tulemiks on eelkõige piirkonna leibkondade sissetulekute vähenemine kohalikul tasandil. See mõju, mis on tingitud Venemaa suunalisest käimistega, on marginaalne. Tööhõive ja sissetulekute kahanemine on märkimisväärne, sest nii kaovad mitmed avaliku- ja erasektori töökohad, mis seotud piiripunkti toimimisega. Need töökohad puudutavad piirivalvet ja tolli, samuti piiripunkti ooteala töötajaid. Otseselt mõjutaks see nende töötajate leibkondi, nende sissetulekuid ja elukvaliteeti. Samuti võib oodata negatiivset mõju piirkonna rahvastikumuutustele. Kui piirkonnas ei suudeta pakkuda väärilisi asendustöökohti, võivad paljud inimesed otsustada lahkuda, mis omakorda kiirendab piirkonna rahvastiku kahanemist ja suurendab pessimismi piirkonna tuleviku suhtes.

¹⁴ [Seto Kongressi Vanematekogu pöördumine - Koidula piiripunkt](#)

¹⁵ V. Sepp; E. Berg; A. Allik; H. Urmann; K. Vits. (2023). [Kagu-Eesti piiriala sotsiaal- majandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring](#). Tartu: Tartu Ülikool, sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus.

Joonis 14. Mõjuahel: piiripunkti töö ümberkorraldamise mõju piirkonna tööhõivele ja elanike sissetulekule

Ekspertpaneeli hinnangul omab töökohtade arvu vähenemine piiripunktis ning selle vahetu teenindusega seotud ettevõtetes keskmist koondmõju. **Koidula maanteepiiripunkti sulgemise korral tekib koheselt vajadus välja ehitada Luhamaa piiripunkt suuremas mahus ning seda ka vastavalt mehitada.** Valdav osa Koidula piiripunkti töötajatest leiaksid töö seonduvalt piiri valvamisega või siis ametnikena Luhamaa piiripunktis.

Rahandusministeeriumi hinnangul oleks Koidula piiripunkti kinnisvarakulu 2024. aastal 661 000€¹⁶. See ei arvesta siiski, et **Luhamaa maanteepiiripunkti taristu ei ole piisav, et lasta tänasest kaks korda rohkem veoautosid läbi, juhul kui toimub Koidula maanteepiiripunkti sulgemine.** Saavutatav sääst läbi Koidula maanteepiiripunkti sulgemise tingiks vajaduse teha lisainvesteeringuid Luhamaa piiripunkti laiendamiseks, mille kohta puudub maksumuse hinnang.

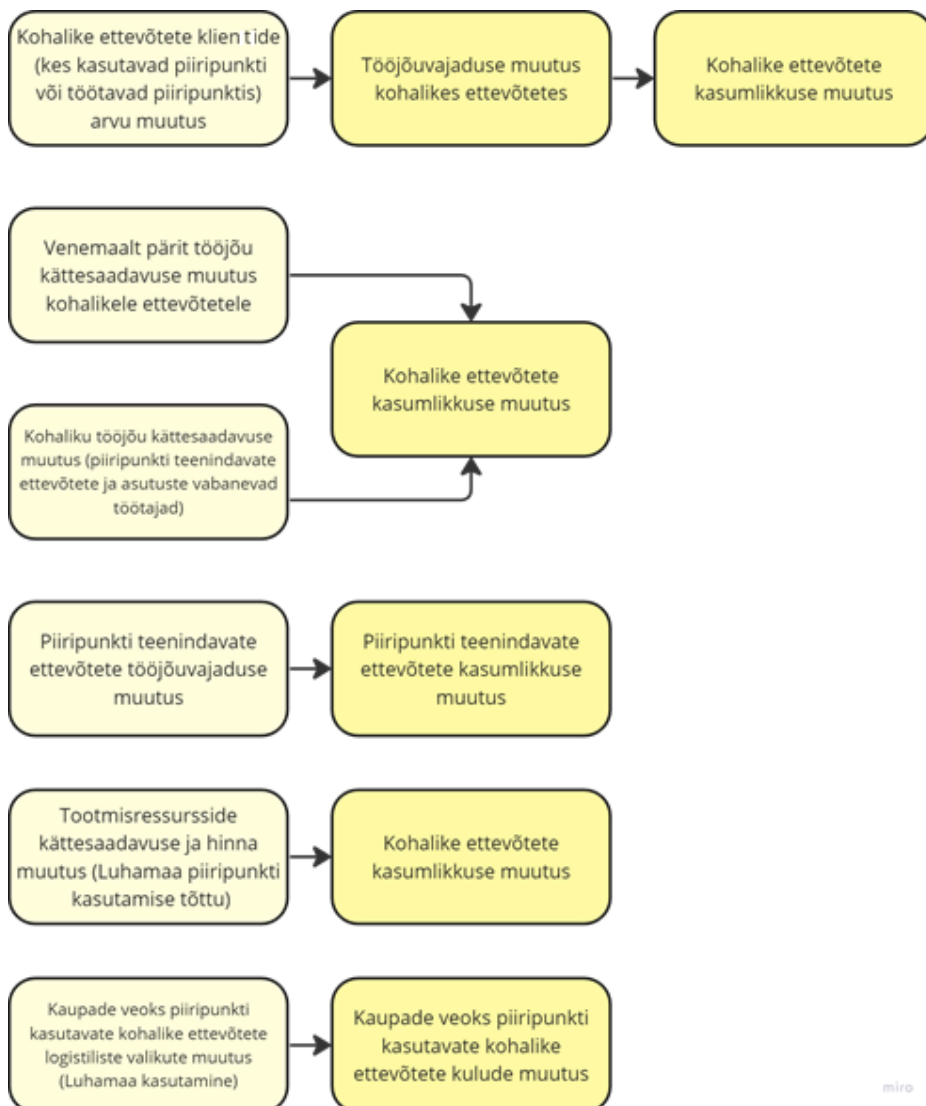
Tabel 2. Ekspertpaneeli hinnang töökohtade arvu vähenemisele piiripunktis ja selle vahetu teenindusega seotud ettevõtetes

MÕJU PIIRKONNA TÖÖHÕIVELE JA SISSETULEKUTELE:			
Sihtrühm: tööealine elanikkond			
Avalduv mõju: Töökohtade arvu vähenemine piiripunktis ning selle vahetu teenindusega seotud ettevõtetes			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmise	Sihtrühma suurus: väike		
Sagedus: väike	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmise		

¹⁶ Rahandusministeerium. 2023. [RaM - Koidula piiripunkti töökorralduse muutmine](#)

3.3. Võimalik majanduslik mõju kohalikule ettevõtlusele

Kagu-Eesti, sealhulgas Setomaa, Räpina ja Võru valla piirkonna ettevõtete käive, konkurentsivõime ja jätkusuutlikkus võib Koidula piiripunkti sulgemise tagajärjel sattuda löögi alla, eriti kui arvestada, et nende klientideks on tihti piiripunkti läbivad isikud ning nende töajad pärineb ka arvestatavas osas teiselt poolt piiri Ida-Petserimaalt.

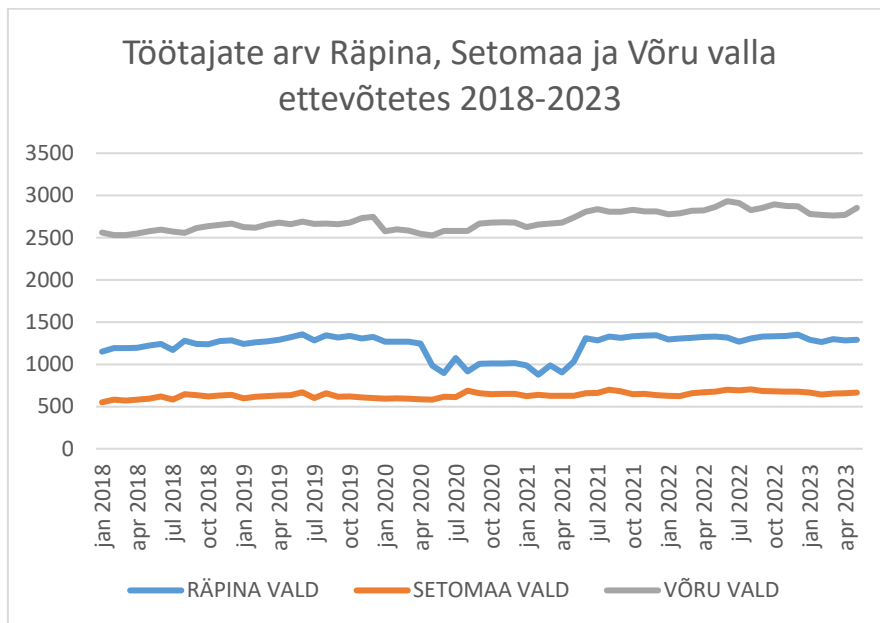

Joonis 15. Mõjuahel: võimalik majanduslik mõju kohalikule ettevõtlusele

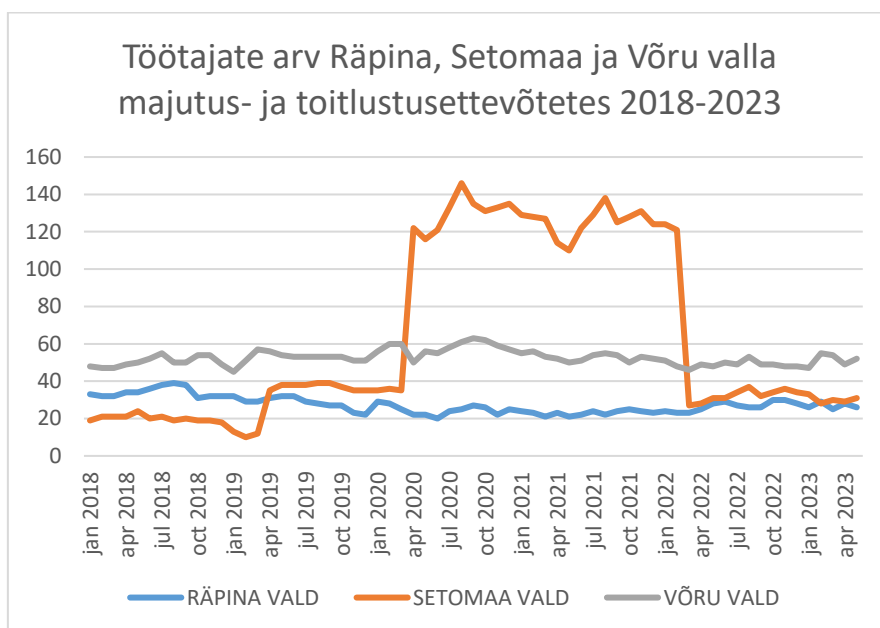
2018. kuni 2023. aasta EMTA ettevõtluse statistika¹⁷ järgi hinnatuna ei ole COVID-19 pandeemia ega Venemaa täiemahuline invasioon Ukrainas tinginud püsivaid langustrende kohalike ettevõtete poolt hõivatute arvus. Mõningased anomaaliad, näiteks 2020. aprill kunstlikult hüppeliselt tõusnud Setomaal majutus- ja toitlustusettevõtetes hõivatute arv (vt joonis 17), on

¹⁷ EMTA. 2023. [Ettevõtluse statistika kohalike omavalitsuste kaupa](#)

pigem põhjustatud olnud tervisekriisi toetusmeetmete abikõlblikkuse tingimustest. Veondus- ja laondusettevõtete hõivatute arvudes puuduvad ka selged seosed viimaste aastate sündmustega.

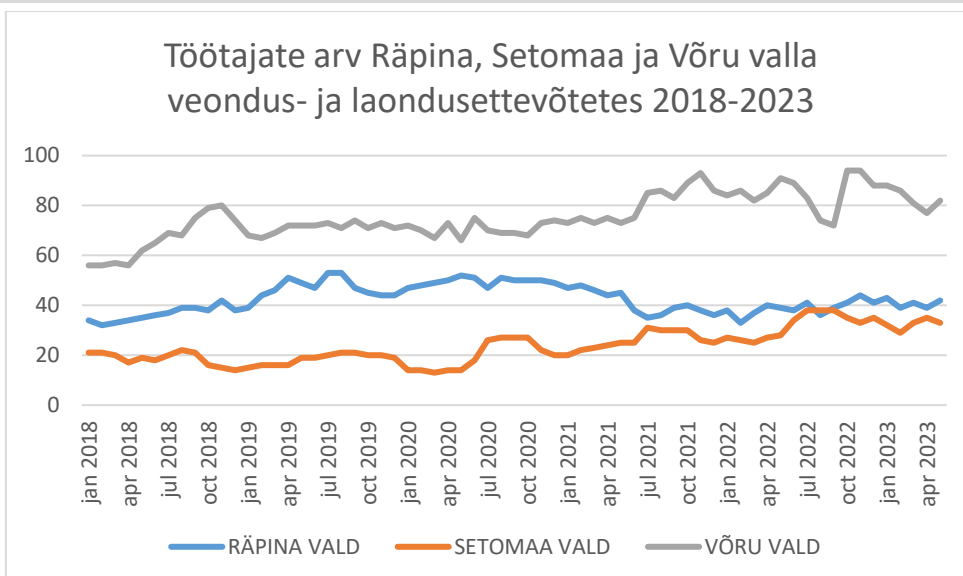

Joonis 16. Töötajate arv Räpina, Setomaa ja Võru valla ettevõtetes perioodil jaanuar 2018 kuni mai 2023

Joonis 17. Töötajate arv Räpina, Setomaa ja Võru valla majutus- ja toitlustusettevõtetes perioodil jaanuar 2018 kuni mai 2023

Joonis 18. Töötajate arv Räpina, Setomaa ja Võru valla veondus- ja laondusettevõtetes 2018-2023

Nii COVID-19, kui ka Venemaa agressioon Ukraina vastu on tänaseks tinginud selle, et eelkõige turismi ja majutusega seotud ettevõtetel on kadunud Vene kliendibaas. Pandeemiaga seotud piirangud ning vähenenud viisade väljastamine on tinginud varasemate puhke- ja turismireiside sidemete katkemise. **Värskas sanatooriumi näitel moodustasid vene kliendid umbes poole kogu ettevõtte kliendibaasist, tänaseks hetkeks on vene klientide hulk siiski äärmiselt tagasihoidlik, moodustades suure tõenäosusega vähem kui ühe protsendi kliendibaasist.** Enne pandeemiat töid bussiliinid Värskas sanatooriumisse ja Kagu-Eesti ravisutustesse suurel hulgal Pihkva piirkonna turiste, kelle eesmärk oli saada raviteenuseid. Lisaks tavapärasel Kagu-Eestit külastavad Vene ja Läti turistid. Kohalike ettevõtjate fookusgrupis tõdeti, et kahe kriisi tulemusel on kaotused juba kantud. Koidula piiripunkti sulgemisel ei pruugi kliendibaas taastuda ka siis, kui pikemas perspektiivis rahvusvahelised suhted normaliseeruksid. Kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupi hinnangul peetakse võimalikuks piiripunkti säilitamise korral kliendibaasi taastumist pikas perspektiivis.

Tabel 3. Ekspertpaneeli hinnang: vähenev kliendibaas kohalikele ettevõtetele, kes on otseselt seotud piiri teenindusega

Majanduslik mõju kohalikele ettevõtetele	
Sihtrühm: Kohalikud ettevõtted	
Avalduv mõju: Vähenev kliendibaas kohalikele ettevõtetele, kes on otseselt seotud piiri teenindusega	
Mõju olulisus	
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: väike
Sagedus: väike	Ebasoovitavate mõjude risk: -

Arvestatav hulk Setomaal ja selle lähipiirkonnas töötavatest inimestest elab teisel pool piiri. Kümnest piirkonna suurimast ettevõttest kaheksal on palgal märkimisväärsel hulgal Eesti Vabariigi kodanikke, kelle elukoht asub teisel pool piiri Ida-Petserimaal ehk siis Venemaal. Ettevõtjate ja ka kohalike omavalitsuste juhtide fookusgrupis osalenute seas leiti, et hinnanguliselt on **Eestis töötavaid, ent teisel pool piiri elavaid Eesti kodanikke vahemikus 100-150.** Fookusgrupi arutelu käigus ilmses, et viie osalenud ettevõtja kohta on kokku 50

töötajat ehk umbes viiendik, kes on Eesti kodanikud, kuid kelle elukoht asub teisel pool Eesti - Vene piiri ning kes kasutavad pendelrändeks Koidula piiripunkti.

Koidula piiripunkti sulgemise korral ilmneksid mitmed väljakutsed, mis on seotud tööjõuga. Koidula piiripunkt toimib tänasel hetkel logistilise sõlmpunktina mõlemale poole piiri. **Kui ümbruskonnas töötajad peaksid tulema läbi Luhamaa piiripunkti, muutuks see liikumine oluliselt keerulisemaks, kallimaks ning aeganõudvamaks ja ei pruugiks neile olla majanduslikult tasuv.** Üle piiri tööl käimise raskenemine võib tingida selle, et topeltkodakondsustega töötajad loobuvad Eestis töötamast, juhul kui nad ei soovi Eestisse kolida või ei leia endale sobivat elukohta siinpool piiri.

Väiksema tööjõuga hoolekandeesutuste majandamine on samuti keeruline, sest püsikulud, nagu elekter, küte, valve ja sideühendused püsivad suured olenemata töötajate arvust. Hoolekandea- ja raviasutustele kehtivad veel lisaks kindlad standardid tööjõu osas, mis ei luba väiksema tööjõu hulgaga teenust pakkuda. **Tööjõu kaotus tähendaks piirkonna ettevõtjatele eeldatavasti ka käibe kaotust ning konkurentsivõime langust.** Koidula maanteepiiripunkti sulgemise korral tekib piirkonna ettevõtjatel vajadus leida töötajatele elukoht piirkonnas, et hoida tööl üle piiri pendeldavaid töötajaid või meelitada tööle inimesi teistest Eesti piirkondadest. Samas ei ole uue tööjõu leidmine hoolekande sektorisse perifeerses piirkonnas lihtne, sest hooldustöötaja amet ei ole populaarne ning seda kogu Eestis üldiselt.

Piirkonna ettevõtjate sõnul tekiks piiripunkti sulgemise korral ebaõiglane olukord, eriti ettevõtetele, kelle igapäevane toimimine on sõltuv Koidula piiripunktist. Kriisiolukordades, näiteks COVID-19 pandeemia ajal, toetasid piirkonna ettevõtted omi töötajaid õbbimisvõimalustega, olukorras, milles oli oht, et haigusnähtude korral ei saa inimesed piiri ületada. Piirkonna ettevõtted on oma tööjõu väljakoolitamisse suurel hulgal investeerinud. Kui need töötajad peaksid mingil põhjusel lahkuma, oleks see ettevõttele suur kaotus. Ebaõiglustaju antud kontekstis võib tingida väheneva usalduse riigi keskvõimu vastu, kellega side on tänases olukorras niigi kehv tulenevalt regionaalsete kontrastide süvenemisest Eestis ning seoses kogukondade vastasseisule riiklike ja kohaliku omavalitsuse asutuste sulgemisotsustele ja eriplaneeringutele.

Piirkonna ettevõtjate jaoks on lisakulude prognoosimine keeruline, kuid on selge, et tööjõuga on piirkonnas probleeme. Isegi kui on olemas töötajaid, kes käivad regulaarselt Venemaalt töö, on probleemiks asjaolu, et Koidula piiripunkti sulgemise tagajärjel nad võivad tulevikus otsustada mitte enam piirkonda tulla. See omakorda tõstatab küsimuse, kuidas neid töötajaid asendada ja kust leida uusi. **Piiripunkti sulgemine tooks endaga kaasa vajaduse investeerida uute töötajate väljaõppesse ning vajaduse investeerida töötajate elukohtadesse, kuna piirkonnas puuduvad üürimajad. Samuti tooks see kaasa tööjõukulude kasvu, kui tekib vajadus kaugematest Eesti piirkondadest tööjõudu leida.** Piirkonna ettevõtjate sõnul esineb regioonis struktuurne tööjõupuudus just oskustöölise osas, keda pole võimalik värvata piirkonna töötute seast. Piirkonna tööpuudus on alla Eesti keskmise ning nende väheste töötute puhul on ettevõtjate hinnangul tegu pikaajaliste töötutega.

Piiripunkti sulgemise korral kerkiv majutusprobleem sunniks ettevõtteid investeerima elamispindade ehitusse, et meelitada töötajaid mujalt piirkondadest. See ei ole lühiajaline lahendus ja nõuab märkimisväärseid investeeringuid. Mõned piirkonna ettevõtted kaaluvad isegi piirkonnast lahkumist või oma tootmise viimist mujale, kus on rohkem tööjõudu.

Eelmainitud asjaoludest tulenevalt esineb ekspertpaneeli hinnangul kõige tugevam negatiivne koondmõju majanduse perspektiivist just seoses Venemaal elava tööjõu kättesaadavuse halvenemisega.

Tabel 4. Ekspertpaneeli hinnang: Venemaalt pärit tööjõu kättesaadavuse muutus (kahe kodakondsusega Ida-Petserimaa elanikud)

Majanduslik mõju kohalikule ettevõtlusele			
Sihtrühm: Kohalikud ettevõtted			
Avalduv mõju: Venemaalt pärit tööjõu kättesaadavuse muutus (kahe kodakondsusega Ida-Petserimaa elanikud)			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: -	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

Ettevõtjate fookusgrupi tähelepanekute kohaselt esineb Venemaa suunal kaubavahetuse osas stagnatsioon, kuid on oluline arvestada võimaliku muutusega tulevikus. Kui Koidula piiripunkt peaks sulguma, nõuab see transpordisektorilt pikemaid marsruute, mis ei pruugi olla majanduslikult otstarbekad. Piirkonna logistikaettevõtetele on eelkõige olulisteks kaubad, mis on suunatud ekspordist Norra ja Rootsi turgudele. Koidula piiripunkti sulgemine tooks kaasa suuremad logistikakulud. Hinnangute kohaselt võib kulude tõus ulatuda 15-20%, seda ka tulenevalt asjaolust, et ühe olulise äritegevusena leitakse piirkonna logistikaettevõtete poolt võimalusi ilma koormata veoautodele leida kaup ning vältida tühisõite, mis tõstavad kulusid ettevõtetele.

Nii kohalike ettevõtjate kui ka Koidula piiripunkti töötajatega läbiviidud fookusgrupi arutelude tulemuste põhjal selgus, et piirkonna ettevõtlustegevus ei ole märkimisväärselt seotud Venemaa toorainega ega ekspordiga Venemaa turule. Seda toetab ka EMTA väliskaubanduse andmestik (vt tabel 7), mille kohaselt moodustab piirkonna ettevõtjate poolt import ja eksport Venemaale vaid marginaalse osa nende käibest. Koidula piiripunkti olulisus väljendub eelkõige tema rollis üleriigilises kaubanduses, vastandudes Luhamaa maanteepiiripunktile, mida läbivat kaubandust iseloomustab tugev rahvusvahelisus.

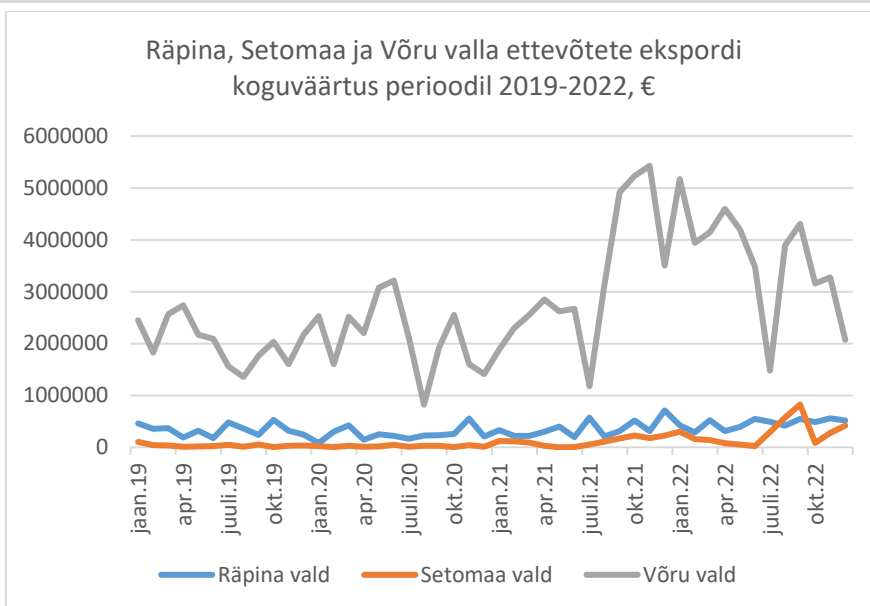
Tulenevalt asjaolust, et väga väike osakaal Räpina, Setomaa ja Võru valla ettevõtetest on seotud Eesti - Vene piiriülese kaubavahetusega, võib hinnata, et piirkonna ettevõtlusele mängib Koidula maanteepiiripunkt pigem marginaalset rolli. Lisaks moodustavad piirkonna ettevõtete koguekspordist Eesti - Vene piiriülese kaubavahetuse maht vaid umbes 1% ning käibest ligikaudu 0,1%. Lisaks sellele kinnitas ka Koidula piiripunktiga seotud töötajate ning ettevõtjate fookusgrupp, et vaid vähesed piirkonna ettevõtjad sõltuvad Vene toorainest või ekspordivad veel tänasel hetkel Venemaale. **Peamised kaubamahud, mis läbivad Koidula maanteepiiripunkti, on pärit valdavalt mujalt Eestist, samas kui Luhamaa maanteepiiripunkti kaubavahetusest vaid väike osa on seotud Eestiga.**

Koidula piiripunkti sotsiaalsete ja majanduslike mõjude eelhindang

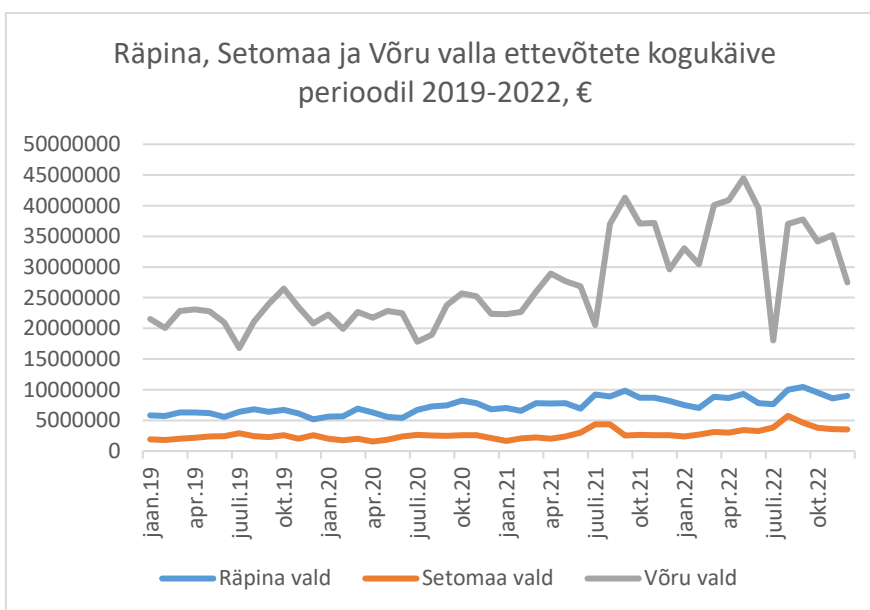
Tabel 5. Statistkameti väliskaubanduse mikroandmete väljavõte Võru, Räpina ja Setomaa valla ettevõtete kaubavahetuse kohta, mis on läbinud Koidula ja Luhamaa piiripunktide¹⁸

Aasta	Voog	Piiripunkt	Kauba netomass, kg	Kauba väärtus
2019	Andmed puuduvad			
2020	Eksport	Luhamaa maanteepiiripunkt	438764	196 675,20 €
2020	Eksport	Koidula maanteepiiripunkt	NA*	NA*
2020	Import	Luhamaa maanteepiiripunkt	645082	248 156,38 €
2020	Import	Koidula maanteepiiripunkt	271952	123 083,96 €
2021	Eksport	Luhamaa maanteepiiripunkt	NA*	NA*
2021	Eksport	Koidula maanteepiiripunkt	NA*	NA*
2021	Import	Luhamaa maanteepiiripunkt	645644	365 090,71 €
2021	Import	Koidula maanteepiiripunkt	104321	84 423,97 €
2022	Eksport	Luhamaa maanteepiiripunkt	269235	361 552,83 €
2022	Eksport	Koidula maanteepiiripunkt	NA*	NA*
2022	Import	Luhamaa maanteepiiripunkt	NA*	NA*
2022	Import	Koidula maanteepiiripunkt	NA*	NA*
2023	Eksport	Luhamaa maanteepiiripunkt	NA*	NA*
2023	Eksport	Koidula maanteepiiripunkt	NA*	NA*

1 NA* - Andmeid ei väljastatud, kuna need on konfidentsiaalsed ehk need kajastavad vähem kui kolme ettevõtte andmeid. Andmed on esitatud Võru, Räpina ja Setomaa valla peale koondatuna tulenevalt sellest, et piiriülese kaubavahetusega tegelevate ettevõtete arv jäi Räpina ning Setomaa vallas alla kolme. Koidula raudtee piiripunkti puhul puudusid andmed piirkondliku kasutuse kohta.

Joonis 19. Räpina, Setomaa ja Võru valla ettevõtete ekspordi koguväärtus eurodes perioodil 2019-2022, sisaldades kõiki ekspordiriike.

Joonis 20. Räpina, Setomaa ja Võru valla ettevõtete kogukäive eurodes perioodil 2019-2022

Tabel 6. Ekspertpaneeli hinnang: Venemaalt pärinevate tootmisressursside kättesaadavus ja hinna muutus

Majanduslik mõju kohalikule ettevõtlusele	
Sihtrühm: Kohalikud ettevõtted	
Avaldub mõju: Venemaalt pärinevate tootmisressursside kättesaadavus ja hinna muutus	
Mõju olulisus	
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: väike
Sagedus: väike	Ebasoovitavate mõjude risk: väike

Ekspertpaneeli hinnangul ei oma Venemaalt pärinev tootmisressurss märkimisväärset mõju piirkonna majandusele ning piiripunkti sulgemise koondmõju jääks selle valdkonnas eeldatavasti väikseks. Kuna Koidula piiripunkti kasutavad peamiselt siiski valdavalt Eesti ettevõtted, on mõju pigem üleriigiline. Tulenevalt sellest, et piirkonnas on vaid vähesed ettevõtted seotud Venemaa suunalise kaubanduse ja logistikaga, võib hinnata, et avaldav mõju puudutab eelkõige seda kitsast sihtgruppi olulisel määral, mistõttu koondmõju selles vallas on hinnanguliselt väike kuni keskmine.

Tabel 7. Ekspertpaneeli hinnang: Kaupade veoks piiripunkti kasutavate ettevõtete kulude muutus (import/eksport).

Majanduslik mõju kohalikule ettevõtlusele	
Sihtrühm: Kohalikud ettevõtted	
Avalduv mõju: Kaupade veoks piiripunkti kasutavate ettevõtete kulude muutus (import/eksport).	
Mõju olulisus	
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: väike
Sagedus: väike	Ebasoovitavate mõjude risk: keskmine

Eesti Rahvusvaheliste Autovedajate Assotsiatsioon (ERAA) on avaldanud sügavat muret seoses kavatsusega Koidula piiripunkti sulgeda. Nad rõhutavad, et selline meede tooks kaasa olulisi kahjusid üleriigilisele logistikasektoritele, mis on tihedalt seotud Venemaa-suunalise transpordiga. **Juhul kui Venemaa peaks Ivangorod-Narva piiripunkti ajutiselt sulgema 2024. aastal remonditööde tõttu, muudaks see transpordi korraldamise keerukaks, tekitades ebaproportsionaalselt suured ooteajad ja lisakulud.¹⁹ Koidula piiripunkti töötajate hinnangul muutuks sisuliselt Luhamaa maanteepiiripunkt sellises olukorras pudelikaelaks Eesti - Vene piirile.**

Lisaks sellele on Transpordiamet andnud teada, et Koidula piiripunkti ja Venemaa vahel asuv sild vajab ulatuslikke remondi töid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on juba alustanud läbirääkimisi Venemaa Transpordiministeeriumiga silla kapitaalremondi osas, kuid need on seiskunud poliitiliste erimeelsuste tõttu.²⁰

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hinnangul oleks Koidula piiripunkti sulgemisega seonduvad tagajärjed sõltuvad olulisel määral sellest, kas piiripunkti sulgemine hõlmaks üksnes raskeveokeid või ka sõiduautosid või kõiki piiriületusi. Kagu-Eesti arengu kontekstis oleks laiemad mõjud eelkõige juhul, kui piiripunkt suletaks kõikidele ületustele. Piirkonna majandusliku ja sotsiaalse seisundi negatiivne mõjutamine oleks lühiajalisem, kui piiripunkti osalised või täielikud sulgemisotsused oleksid mööduvad ja võimaldaksid piiripunkti uuesti avada, arvestades Venemaa poliitilist olukorda ning sellega seonduvaid rahvusvahelisi suhteid ja turvalisusolukorda. Siiski ei tagaks piiriületusvõimaluste mööduv peatumine Koidula piiripunktis märkimisväärset kokkuhoidu võrreldes hilisema taastamisega kaasnevate investeerimisvajadustega.²¹ Piirkonna kultuuri eestvedajate fookusgrupis märgiti ära, et Koidula

¹⁹ ERAA. 2023. [ERAA seisukoht Koidula piiripunkti sulgemise kohta](#)

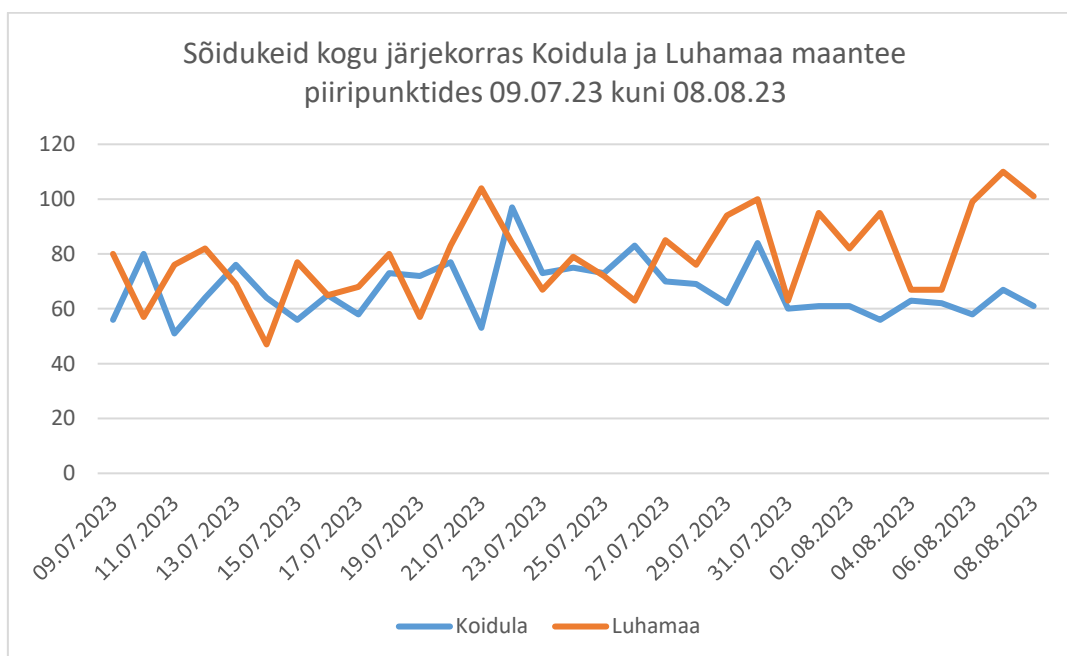
²⁰ Kliimaministeerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjudest](#)

²¹ Regionaalministeerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

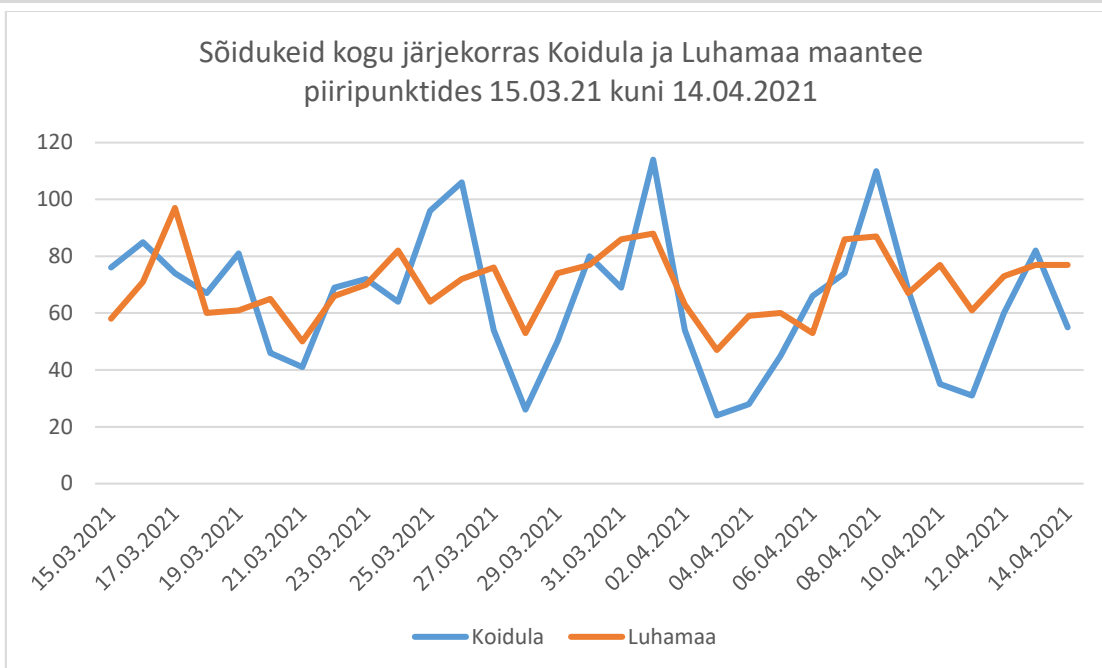
piiripunkti töö ümberkorraldamise või sulgemise puhul tuleb arvestada keerukust, mis esineb Venemaaga uute kokkulepete saavutamisel. Koidula piiripunkt ei pruugi omada Venemaale sama tähtsust, mis Eestile ning ajutine sulgemine võib tingida olukorra, kus taasavamine ei pruugi olla Venemaa huvides. Kui Eesti – Vene piiripunkti sulgemise otsus on võimalik teostada vaid ühepoolset teavitades vastaspoolt, siis taasavamine nõuab kahepoolset kokkulepet.

Ootejärjekordade andmestik toob läbivalt esile Luhamaa maanteepiiripunkt pikemad järjekorrad ning Koidula maanteepiiripunkti järjekordade kõikumuse. Sellest võib eeldada, et Koidula piiripunkti kasutatakse väiksema regulaarsusega ning mõningal määral koormust hajutava alternatiivina. Siiski ei peegelda digitaalne ootejärjekord broneeringusüsteemis alati reaalset füüsilist järjekorda piiripunktis ning esineb olukordi, kus füüsilise järjekorra tõttu ei pääseta oma broneeritud ajal piiri ületama.

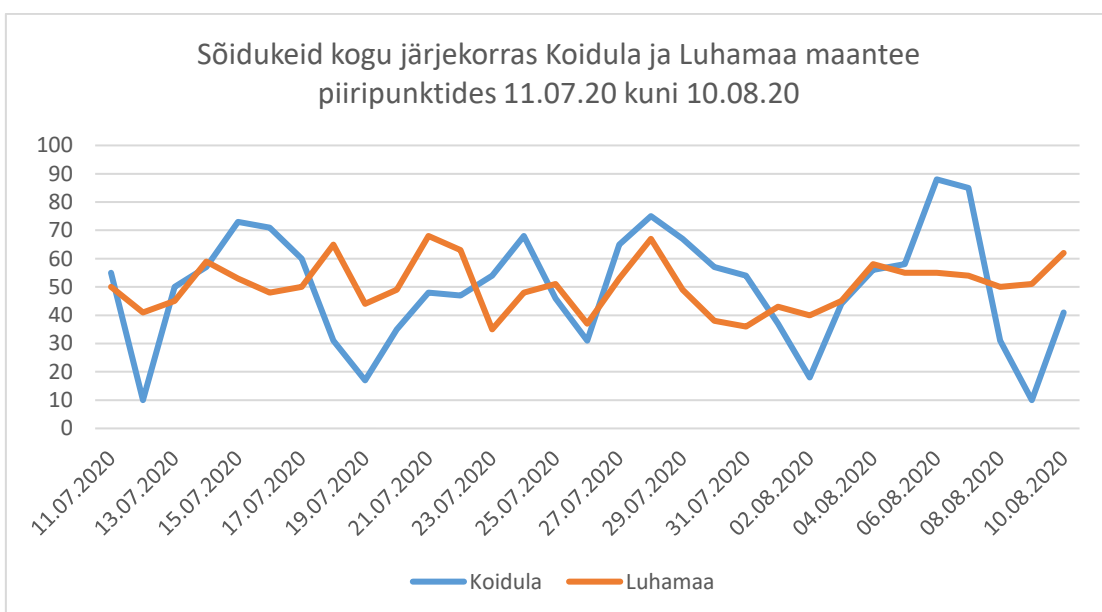

Joonis 21. Sõidukeid kogu järjekorras Koidula ja Luhamaa maanteepiiripunktides 09.07.23 kuni 08.08.23²²

²² GoSwift. 2023. [Pikaajaline statistika](#)

Joonis 22. Sõidukeid kogu järjekorras Koidula ja Luhamaa maanteepiiripunktides 15.03.21 kuni 14.04.2021²³

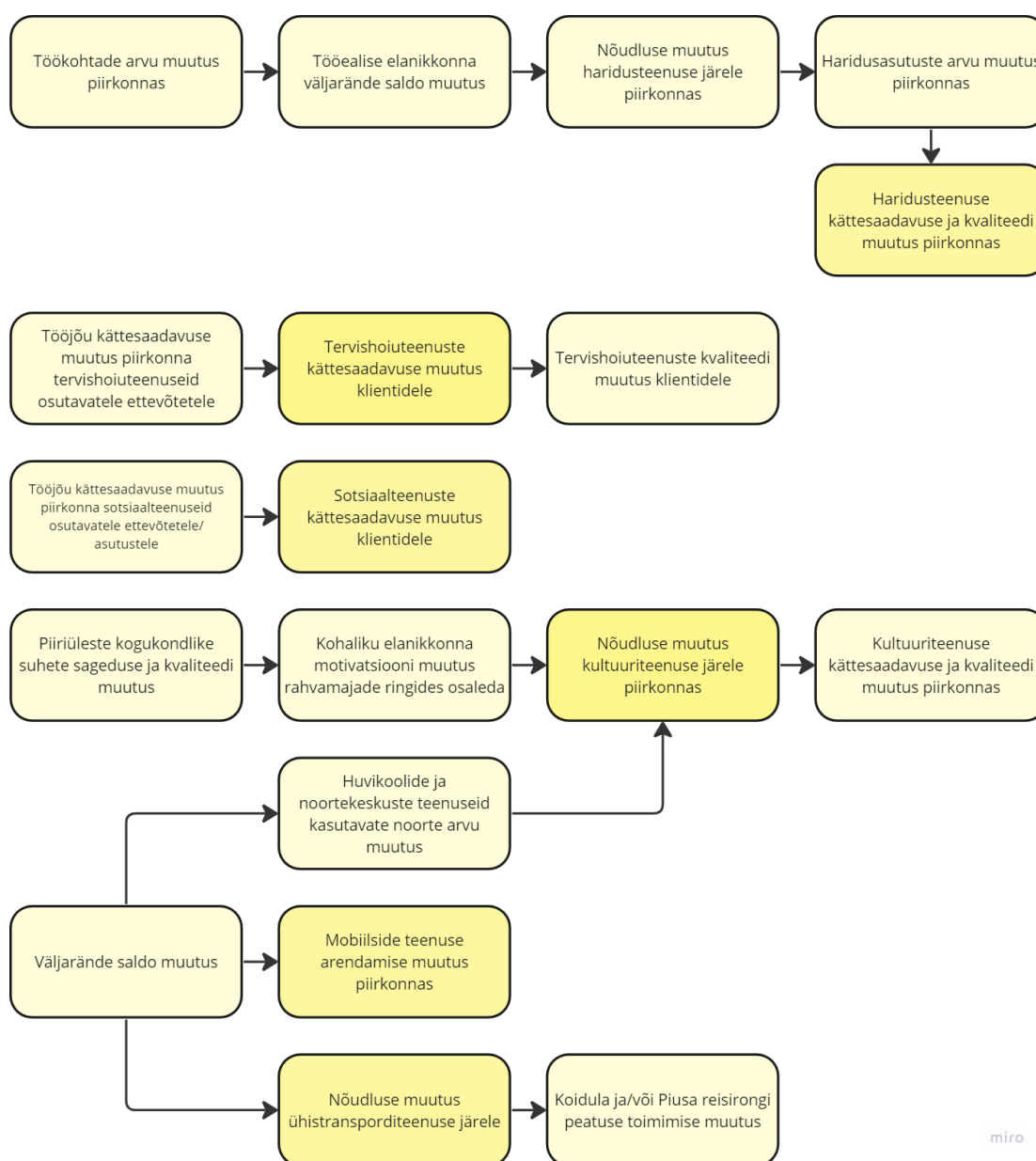

Joonis 23. Sõidukeid kogu järjekorras Koidula ja Luhamaa maanteepiiripunktides 11.07.20 kuni 10.08.2

²³ GoSwift ootejärjekordade pikaajalist statistikat säilitatakse ainult kuu aega. 2020. aasta ja 2021. aasta andmed on taastatud <http://web.archive.org/> alusel

3.4. Mõju teenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas, sealhulgas hariduse kättesaadavusele

Koidula piiripunkti sulgemise korral väljenduks kõige otsesem negatiivne mõju piirkonna ühistranspordile, mille jaoks toimib Koidula piiripunkt ja seda ümbritsev taristu liikluse sõlmpunktina. Kaudse mõjuna satuvad esmajoones löögi alla tervishoiu- ja raviteenused, mis on piirkonnas tihedalt seotud oskustöõjõu kättesaadavusega. Need aga halveneks piiripunkti sulgemise korral.

Joonis 24. Mõjuahel: mõju teenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas, sealhulgas hariduse, tervishoiu, kultuuri ja ühistranspordi teenuste kättesaadavusele

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium toob esile enda seisukohas, et piiripunkti sulgemisel on otsene mõju ka ühistranspordiettevõtetele ja selle teenuse korraldusele, eriti arvestades, et Koidulat läbivate reisirongide kasutamine on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud²⁴.

Kliimaministeerium märgib oma seisukohavõtet, et Koidula piiripunkti kaudu toimib hetkel kaks rahvusvahelist bussiliini, mida haldavad Eesti veoettevõtjad ning mis sõidavad Tallinn-Pihkva liinil. Need liinid ühendavad lisaks Kagu-Eesti eri piirkondi, sealhulgas Räpina, Värskja ja Koidula piirkondi. Arvestades, et need liinid tegutsevad kommertsalustel, on neil kriitiline sõidunõudlus. Piiripunkti potentsiaalne sulgemine tooks kaasa nende liinide sulgemise ja seega piiriülese veoteenuse lõpetamise. Siseriiklike transpordivõimaluste säilitamiseks on riigil vajadus luua uued liinid, mis nõuaks lisarahastust. Uute rahvusvaheliste bussiliinide avamine alternatiivsetel marsruutidel sõltub tulevikus nii Venemaa Transpordiministeeriumi otsustest kui ka veoettevõtjate majanduslikest kaalutlustest. Pikemad liinimarsruudid läbi Luhamaa piiripunkti tooksid endaga kaasa olulised lisakulud nii ajas kui ka rahas. Sellega kaasneva pilethinna tõusu tulemusena võib teenus muutuda sõitjate jaoks ebakindlaks ning on suur tõenäosus, et piirkonnas lõpetatakse piiriülese ühistranspordi teenuse osutamine Koidula piiripunkti sulgemise tulemusel. Arvestades Setomaa eri osade vahelisi tihedaid ajaloolisi sidemeid, võib selline areng negatiivselt mõjutada piirkonna elanikke, eriti neid, kes praegu kasutavad ühistransporti erinevatel põhjustel, nagu sugulussidemed või hauaplatside hooldus. Sellest tulenevalt võivad piirkonna elanike liikumisvõimalused oluliselt kannatada saada.²⁵ Ida-Petserimaa külastusvõimaluste raskenemine tingib esmajoones, et raskeneb setodele oma kultuuritraditsioonide hoidmine, eelkõige usupühade ja kalmistute traditsioonide näol. Piiriületuse raskenemine ning teekonna ja ootejärjekordade oluline pikenedamine võib tingida suureneva rahulolematuse riigi keskvõimu vastu piirkonna elanike poolt.

Piirkonna kultuuritegelaste fookusgrupi arutelus kinnitati samuti Koidula piiripunkti logistilist tähtsust, olles justkui piirkondlik logistikakeskus või sõlmpunkt. **Petseri linn toimib olulise transpordisõlmena mõlemale poolele piiri, kuna sealt pääseb hõlpsasti Ida-Petserimaale liikuma. Samas Luhamaa kaudu muutub teekond märkimisväärselt keerulisemaks. Koidula piiripunkti toimimine on selgelt seotud regionaalse ühistranspordiga läbi raudtee- ja bussiliikluse.** Koidula maanteepiiripunkti võib lugeda Kagu-Eesti ainsaks piiripunktiks, kust on võimalik hõlpsasti liigelda mõlemale poole piiri autot omamata. **Luhamaa maanteepiiripunkti puhul esinevad kesised transpordiühendused mõlemal pool riigipiiri. Koidula piiripunkti sulgemise korral väheneks reisirongiliiklus piirkonnas ning ümberkorraldamist vajaksid ka bussiühendused tulenevalt vähenevast ühistranspordi kasutajate hulgast.**

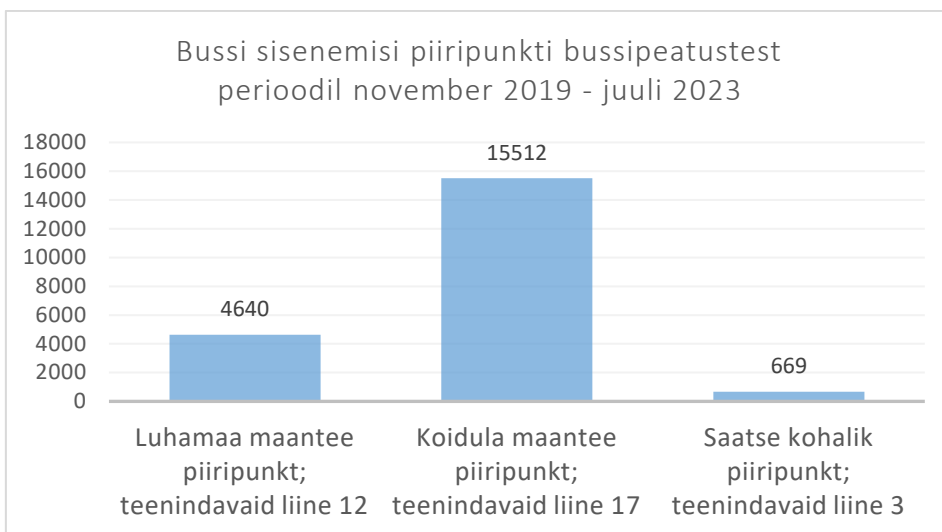
Kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupi sõnul on Koidula piiripunkti sulgemise mõjud veelgi laiemad. Eriti seoses bussiliinide ja nendega seotud kasutajatega, kes võivad kogeda teenuste vähenemist või liinide täielikku sulgemist. Maakonnaliinide potentsiaalne ümberkorraldamine toob kaasa märkimisväärsed majanduslikke väljakutseid, mille tagajärjel võivad mõned teenused kannatada.

Koidula maanteepiiripunkti lähiümbruse bussipeatusi kasutatakse kolm korda suurema tihedusega kui Luhamaa piiripunkti lähistel asuvaid bussipeatusi (vt joonis 31). Kui juurde arvestada reisirongiliiklust, on ühistranspordi mahtude erinevus kuuekordne. Võrreldes 2023.

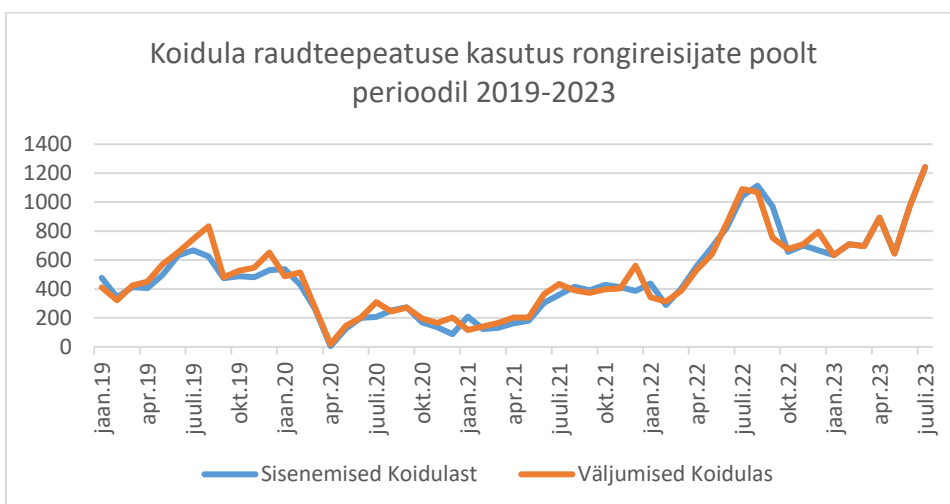
²⁴ Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. 2023. Riigipiiri ületamise piiramise mõjud

²⁵ Kliimaministeerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjudest](#)

aasta esimese kuue kuuga ületas Koidula raudteejaama kasutajate arv kahekordselt 2019. aasta esimese kuue kuu rongreisijate arvu (vt joonis 32). Ekspertpaneeli hinnangul kaasneks Koidula piiripunkti sulgemisega suur negatiivne koondmõju piirkonna elanikele, tulenevalt riskidest piirkonna ühistranspordi toimimisele.

Joonis 25. Bussi sisenemisi piiripunktide bussipeatustest perioodil november 2019 - juuli 2023 ²⁶

Joonis 26. Koidula raudteepeatuse kasutus rongreisijate poolt perioodil 2019-2023 ²⁷

Tabel 8. Ekspertpaneeli hinnang: ühistranspordi kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine

Mõju teenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas	
Sihtrühm: Kohalikud elanikud	
Avalduv mõju: Ühistranspordi kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine	
Mõju olulisus	
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: keskmine
Sagedus: suur	Ebasoovitavate mõjude risk: suur

²⁶ Kagu Ühistranspordikeskus. 2023. <https://kagu.ytk.ee/>

²⁷ Elron. 2023. piletimüügistatistika.

Nii kohalike ettevõtjate kui ka kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupis tõdeti, et võimalik Koidula piiripunkti sulgemine tingiks raskusi piirkonna ühele suuremale tööandjale, Värskas sanatooriumile. Käesoleval hetkel on Värskas sanatooriumis tööl 15 Eesti kodanikku (ehk üle 10% töötajatest), kelle elukoht asub teisel pool Eesti - Vene piirijoont. **Piiripunkti sulgemine tingiks pikas perspektiivis vajaduse investeerida elukohtadesse, et väljaõppe saanud töötajatest mitte ilma jääda.** Värskas sanatooriumile tähendaks **Koidula maanteepiiripunkti sulgemine, et tööjõu kättesaadavus väheneb oluliselt ning tiheneb piirkonna ettevõtjate vaheline konkurents vähestele piirkonnas olemasolevale tööjõule, kes soovib oskustööd teha. Tööjõupuudus omakorda tähendab, et väheneb piirkonna ettevõtete konkurentsivõime võrreldes teiste Eesti piirkondadega, mis on vähem-perifeerses seisundis.** Kohalike omavalitsusjuhtide poolt avaldati muret teenusekvaliteedi languse osas juhul kui piiripunkt peaks sulguma. Värskas sanatoorium osutab ka ujulateenust kohalikele koolidele. Piiripunkti püsiva sulgemise korral on raskendatud turismivoo taastumine kas siis kui rahvusvaheline olukord stabiliseeruks.

Tabel 9. Ekspertpaneeli hinnang: Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Sanatoorium/ujula)

Mõju erateenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud ja teenuseid tarbivad turistid			
Avalduv mõju: Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Sanatoorium/ujula)			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: keskmine		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk: suur

Piirkonna hooldekodusid puudutavad samad kitsaskohad, mis ilmnisid Värskas sanatooriumi puhul – s.o tööjõu kättesaadavus. Raskendava asjaoluna vääriks märkimist hooldaja ameti ebapopulaarsus, mis ei võimalda kergesti tööjõu asendust leida ning seeläbi süvendaks negatiivset mõju veelgi.

Tabel 10. Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Hooldekodud)

Mõju erateenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud ja teenuseid tarbivad turistid			
Avalduv mõju: Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Hooldekodud)			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk: keskmine

Kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupi arutelude käigus leiti, et perearstide olukord Setomaa, Võru ja Rõpina vallas on muutunud juba tänaseks murettekitavaks. Nii näiteks on Meremäe nimistu kadumine põhjustanud selle, et patsiente on sunniviisiliselt jaotatud Vastseliina ja Misso perearstide nimistutesse. Kuigi Värskas leidub asendusarst, pole teenuse kvaliteet rahuldav ja nimistu suurus näitab langustrendi. Mikitamäe on üks vähesteid piirkondi, kus olukord näib

olevat stabiilsem, kuid ülejäänud piirkondades on olukorda hinnatud katastroofiliseks. Võimaliku negatiivse mõjuahelana nähakse, et hooldekodude personali vähenedes kaotavad piirkonna hooldekodud oma konkurentsivõimelisuse. Kohalike hooldekodude inimeste arvu vähenedes võib see ka negatiivset mõju omada piirkonna perearsti nimistutele, millesse hooldekodu kliendid kantud on. Olukorras, kus piirkonna perearstide nimistud on juba alla kriitilise piiri, võib see põhjustada veelgi enamate nimistute sulgemise ja ümberjaotamise suurematesse keskustesse. Piirkonna kauplustele ja toitlustusasutustele avaldub negatiivne mõju on pigem kaudset laadi ning vähenenud turism on kahju, mis on juba oma mõju avaldanud. Koidula piiripunkti sulgemise korral omaks otsest negatiivset mõju Koidula piiripunkti ootealal augustis 2023 tööd alustanud Piiriääre kohvik, mis annab tööd kahele inimesele.

Tabel 11. Ekspertpaneeli hinnang: Perearstiteenuse kättesaadavuse vähenemine

Mõju teenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud			
Avaldub mõju: Perearstiteenuse kättesaadavuse vähenemine			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmine		

Tabel 12. Ekspertpaneeli hinnang: Kaupluste teenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (toidupoodide arv, hinnatase ja sortiment)

Mõju erateenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud ja teenuseid tarbivad turistid			
Avaldub mõju: Kaupluste teenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (toidupoodide arv, hinnatase ja sortiment)			
Mõju olulisus			
Ulatus: väike	Sihtrühma suurus: väike		
Sagedus: väike	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	väike		

Tabel 13. Ekspertpaneeli hinnang: Toitlustusteenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (kohvikute arv ja teenuse kvaliteet)

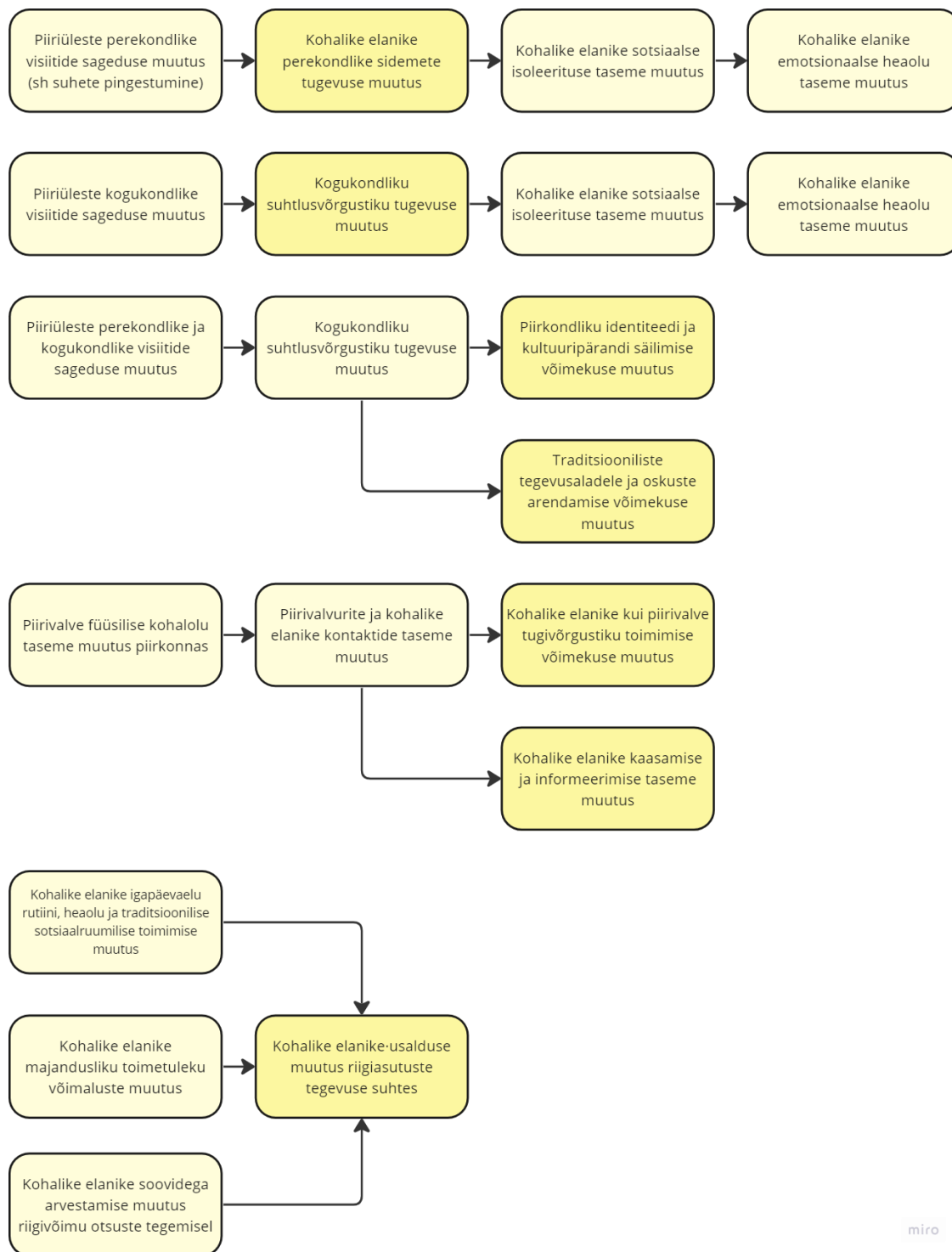
Mõju erateenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud ja teenuseid tarbivad turistid			
Avaldub mõju: Toitlustusteenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (kohvikute arv ja teenuse kvaliteet)			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: väike		
Sagedus: väike	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmine		

Vahetus piiri läheduses on haridusasutustest kõige kriitilisemas seisus Orava kool, kus alustas õpinguid üks esimese klassi õpilane. Kooli tulevik on praegu ebakindel, sest ühe plaani kohaselt peaks see liituma Kääpa kooliga. Hoolimata liitmise plaanidest on kogukonna soov säilitada kooli tegevuskoht Oravas, mis näitab selle olulisust kohalikele elanikele. Räpinas ei nähta praegu Koidula piiripunkti sulgemisest tulenevat otsest mõju, kuid Setomaa vallas on teised haridusasutused, nagu Meremäe kool ja Obinitsa lasteaia rühm silmitsi väljakutsetega. Meremäe koolis õpib 41 õpilast üheksas klassis, mis näitab selgelt, et kooli suurus ja õpilaste arv on kriitiliselt madal. Samuti on märgatav riigi surve kooli tegevusele, mis võib viidata kooli sulgemise võimalusele tulevikus. Koolide sulgemine on väga tundlik teema, kuna see mõjutab otseselt kogukondi. Eriti veel siis kui inimesed valivad elukohta ja planeerivad perede loomist, arvestades kodu lähedal asuvate haridusasutustega. Setomaa vald on kaalunud ideed ühendada organisatoorselt Meremäe, Mikitamäe ja Värska koolid, kuid säilitada nende tegevuskohad, mis näitab piirkonna soovi tagada hariduse kättesaadavus kõigile elanikele.

Tabel 14. Ekspertpaneeli hinnang: Haridusteenuste (lasteaiaid, koolid, huviharidus) kättesaadavuse ja kvaliteedi halvenemine laste väheneva laste arvu tõttu piirkonnas.

Mõju avalike teenuste pakkumisele ja kvaliteedile piirkonnas			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud (kooliealised)			
Avalduv mõju: Haridusteenuste (lasteaiaid, koolid, huviharidus) kättesaadavuse ja kvaliteedi halvenemine laste väheneva laste arvu tõttu piirkonnas.			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmine		

3.5. Mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile, sealhulgas kultuuritraditsioonide hoidmisele

miro

Joonis 27. Mõjuahel: mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile, sealhulgas kultuuritraditsioonide hoidmisele

Taasavastatud etnilisuse alge, ehk setoks olemise, ühes seda toetavate atribuutidega nagu kirjakeele väljaarendamine, kirjasõna levitamine, rahvuskultuuriliste tunnuste loomine (olgu see siis „oma“ lipp ja eepos või Kuningriigi päeva tähistamine) said tõuke sellest, et tekkis Eesti - Vene *faktiline* riigipiir, mis lõhestas setode ajaloolise asuala kaheks. Territoriaalne lõhestatus tõi kaasa etnokultuurilise mobilisatsiooni ehk kultuurilisele alusele tugineva „ärkamisliikumise“. Seto Kongressist sai seto rahva esinduskogu, mis järjekindlalt püüdleb vähemusraha staatuse/etnilise enesemääramise suunas ja vastandub sellisele keskvõimu poliitikale, mis häirib põliste tavade ja kommete täitmist ning hõimkondliku (piiriülest) suhtlemist. Setode politiseeritud liikumist mõtestab Eesti - Vene piiriala lõhestatud vähemusraha õiglase kohtlemise küsimus.²⁸

Setosid seob iseäralik lõunaeesti murdekeel, hõimlus, paganlike sugemetega õigeusu traditsioon, piirkondlik kuuluvus ja teadvustatud vahetalitaja roll suuremate vene ja eesti kultuuriruumide vahel. Regiooni terviklikkus avaldub kultuuri vahendusel: kindlad kalendriliselt fikseeritud õigeusu kiriku tähtpäevad aitavad tagada sotsiaalsete suhete säilimist. Inimesed sõidavad kokku üle kogu Eesti, et kohtuda kirikus ja hiljem haudadel süüa, uudiseid vahetada ja lahkunuid meenutada. Sellised kultuuripraktikad liidavad ka neid, kes pole usklikud, aga samastavad end kogukonna ja piirkondliku traditsiooniga. Setod on säilitanud sügava esivanemate austuse – ka siis kui kõik märgid räägivad setode „väljasuremisest“ ning kultuurilisest hääbumisest teisel pool piiri, siis surnuaiad jäävad. Nagu ka nostalgiline mälestus vanadest aegadest ja äralõigatud kodukohtadest, mis liidavad regioonist väljarännanud kohapeale jäänutega. Samas, kaotatud territoorium eksisteerib setode teadvuses ka siis kui sellele füüsiline ligipääsetavus on takistatud.

Seto kultuuri keskmes on Setomaa – selle tegelikust ja kujutletavast olemasolust, ehk siis kultuurilisest ja territoriaalsest terviklikkusest sõltub seto kultuuri säilimine. Setomaa inimeste sotsiaalsed suhted kiratsevad tühjenevates külades. Ruumilist läbikäimist hõimlastega raskendavad vahemaad ja transpordikulud. Piiriülesele liikumisele mõjusid halvavalt esmalt COVID-19 tulenevad piirangud ning seejärel Vene-Ukraina sõda. Kui varasemalt olid abiks lihtsustatud korras pikaajaliste korduvkasutusega viisade väljastamine kohalikele piiriäärsetele elanikele, siis praegust piiriülest liikumist takistab viisade kõrge hind ning hirm sattuda agressorriigi huviorbiiti. **Koidula piiripunkti Eesti-poolset sulgemist võidakse kogukonnas tajuda omamoodi „Seto müüri“ ehitamisena, mis loob veelgi suuremaid takistusi (aja- ja rahakulu) piiriüleseks liiklemiseks.**

²⁸ Setosid kajastavatest uurimustest on leidnud kasutamist nt

Jääts, I. (2000). Ethnic Identity of the Setus and the Estonian-Russian Border Dispute. *Nationalities Papers*, 28(4): 651-670;

Berg E. (2000). De-constructing Border Practices in the Estonian-Russian Borderland. *Geopolitics* 5(3):78–98;

Runnel P. (2002). Traditsiooniline kultuur setude enesemääratluses 1990ndatel aastatel, *Studia Ethnologica Tartuensia*, 7;

Annist, A. (2015). Ruptured Setomaa—Officialising Space and Cultural Passages. *Ruptured Landscapes. Landscape Series, Vol 19*. Sooväli-Sepping, H., Reinert, H., Miles-Watson, J. (toim). Springer, Dordrecht.

Ajalooliselt on Petseri olnud administratiivne ja majanduslik keskus, transpordisõlm. Mitte ükski teine Setomaa asustatud punkt pole võtnud endale, kasvõi ajutiselt, Setomaa pealinna staatust. Setomaa valla loomine oli keeruline, sest Värskat keskusena ei soovinud paljud tunnistada. Petseriga poleks seda küsimust tekkinudki.

Setodel on kirik hõimukeskne, ühendaja, sotsiaalne sidusaine, kogukondlik kogunemiskoht. Setodel on ülioluline suhelda oma esivanematega, elavate ja surnutega. Setodel on vastutus oma esivanemate kultuuri edasi kanda, haudasid hooldada ja kogukondliku järjepidevusega tegeleda. Siit tuleneb setode austus oma esivanemate suhtes.

„Inimesed surevad kaks korda, kõigepealt keha ja siis mälestus“.

Petseri on paik, kus kohtutakse ja jätkatakse kultuurilist järjepidevust. Maarjapäev augustis (28 augustil) on oluline usupüha, mida tähistatakse ühes ristikäiguga Petseris asuvas Varvara kirikus. Varasemalt on see kirikupüha toonud kokku teisele poole piiri u. 400-500 inimest osa võtma Radaja/Sigova festivalist. Radaja on seto hõimlaste kokkutulekukoht („Perridõ Kokkotulõk“). COVID-19 ajal peeti Metsakülas asenduskorras festivali, virtuaalne ülekanne toimus Vene poolega. Lisaks käiakse Petseris koos Talsipühal (7 jaanuaril). Erinevates surnuaedades on eri aegadel veel kalmistupäevad, mis toovad rahvast kokku.

Tabel 15. Ekspertpaneeli hinnang: Kohalikke kultuuritraditsioonide alalhoidvate sündmuste (sealhulgas usupühade jms) küllastamise ja tegevustes kaasalöömise sageduse ja mahu muutus

Mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud (setod)			
Avalduv mõju: Kohalikke kultuuritraditsioonide alalhoidvate sündmuste (sealhulgas usupühade jms) küllastamise ja tegevustes kaasalöömise sageduse ja mahu muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

Petseri klooster kujunes sajandite vältel ka setode üheks peamiseks vaimseks keskuseks. 1520. aastast saavutas Petseri klooster erilise tähenduse palverändurite jaoks paljuski tänu oma kuulsale Petseri Jumalaema ikoonile. Setodel on Petseri kloostri ja metropoliidiga head suhted tänini (näiteks kohtub kloostriülem igal aastal Maarjapäeva paiku setode esindajatega ja õnnistab neid).

Petseri tähendus ei varieeru geograafilise kaugusega. Piiriülesel liikumisel kasutavad Värskat, Mikitamäe, Obinita ja Meremäe inimesed Koidula piiripunkti, üksnes Luhamaa setod kasutavad Luhamaa piiripunkti Petseri ja läbiümbruse seto küladesse jõudmiseks. Tegevuste kokkukuivamisest hoolimata pole Petseri tähendus siiski muutunud. Eriti on Petseri saanud sümboliks väljaspool Setomaad elavatele setodele.

Sõda Ukrainas pidurdab liikumist üle piiri. Inimesed kardavad Vene võime. Kui Koidula pannakse kinni, on võimalik, et Venemaa kasutab setode pahameelt ära (näiteks neil on võimalus propagandistlikult kuulutada, et Eesti riik kiusab setosid taga, ei tunnusta neid iseseisva rahvana,

ei lase üle piiri Petserisse, jne). Seoses Maarjapäeva pühitsemisega Petseris oli Vene pool valmis jagama tasuta viisasid. Setod nägid selles propagandistlikku võtet ega läinud selle õnge.

Koidula piiripunkti sulgemine lõikab setod ära Petserist, paneb põntsu kokkusaamistele ja kooskäimistele. Setodes tekib Koidula piiripunkti sulgemisega seonduvalt trots, väheneb usaldus Eesti riigivõimu vastu – see pole tervitatav olukord piiriäärsetel aladel. Teatav julgeolekurisk süveneb.

„Setod on Koidula piiripunkti sulgemisega nõus ainult siis, kui kõik Eesti piiripunktid Venemaaga kinni pannakse. Kompensatsioonimeede ei toimi – setosid ei saa ära osta kultuuritegevuste toetamisega siinpool piiri.“

Setod on ajanud heanaaberliku poliitikat, leidnud teispool piiri sõpru ja tuttavaid. See oleks justkui turvaline inimpuhver või sõbratsoon, mis aitaks piirata Vene propaganda levi. Koidula piiripunkti sulgemisel lakkavad setod Eesti riigi kultuurisaadikutena Venemaale kuuluval territooriumil toimimast. Eesti jääb ilma moraalsest jõust, õigusest näppu vibutada Venemaa suunal, et see ei hooli oma väikestest põlisrahvastest. Setode ajaloolise asuala jagunemine kahe riigi vahel ning piiriülese liikumise piiramine – kõik need tegevused ühel või teisel moel soodustavad väljarännet Setomaalt ja eemaldumist seto kultuuriruumist/Eesti piirialalt.

Vene rahvusest Eesti kodanikke elab Eestipoolset Setomaal vähe. Samas suurusjärgus on setosid/eestlasi teisel pool piiri Venemaal. 2020. aastal loetleti Petseri rajoonis 177 eestlast (sealhulgas 31 setot). Eesti kodanikke (tegelikkuses Eesti - Vene topeltkodanikud) on Petseri rajoonis Eesti rahvastikuregistri andmetel 2019. a. alguse seisuga ca 3430, tegelikkuses eeldatavasti rohkem. Venelased opereerivad meedias arvudega 6000-8000 (st ca 50% rajooni elanikkonnast). Need Eesti Vabariigi kodanikud ei ole ühinenud mittetulundusühingu(te)sse, on suures osas vene rahvusest või venestunud setod ja venekeelsed. **Hetkel on see suurim kontingent läbi Koidula piiripunkti liikumas, sest neil on nii Eesti kui ka Venemaa passid.**²⁹

Tabel 16. Ekspertpaneeli hinnang: Kohalike elanike emotsionaalse heaolu taseme muutus

Mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud (setod)			
Avalduv mõju: Kohalike elanike emotsionaalse heaolu taseme muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

Kohaliku piiriületusvõimaluse kaotamisel oleks oluline mõju Setomaa ajaloolis-kultuurilise regiooni terviklikkusele ja kogukonna elujõulisusele. Piiriüleste sotsiaalsete ja kultuuriliste sidemete katkemise mõju, samuti töökohtade kaotusest tingitud elanike võimalik lahkumine

²⁹ Välisministeerium. 2020. *Ida-Petserimaa strateegia*

piirkonnast, oleks oluliselt tuntav. Vaatamata Eesti - Vene keerukatele suhetele on piiriülesed liikumised Setomaal olnud aktiivsed. Koidula piiripunkti sulgemise korral avalduvad väga tugevad negatiivsed mõjud tulenevalt Petseri ajaloolis-kultuurilisest tähendusest Setomaa keskusena.

Koidula piiripunkti läheduses asuva raudteejaama, bussipeatuse ja üleriigiliste bussiliinide olemasolu teeb sellest esmatähtsa punkti mitte ainult kohalikele, vaid ka kaugemale rahvale, kes soovivad külastada sugulasi või hoolitseda kinnisvara ja hauaplatside eest teisel pool piiri. Luhamaa piiripunkt ei paku samaväärseid võimalusi.

Ida-Petserimaal asuvate Eestis elavate inimeste kinnisvara, lähisugulaste ja lähikondsete hauaplatside hulga kohta Petseri rajoonis puuduvad käesoleval ajal täpsed andmed. SA Seto Instituudi poolt on koostatud Petserimaa kalmistute andmebaas.³⁰ Seto instituudi poolt on perioodil 2020–2022 välitööde raames inventeeritud kuuel kalmistul umbes 5000 kalmu. Siiski on kalmistutel kümneid tuhandeid setosid, kelle matmispaiga, nime ja eluea kindlakstegemine on nüüdseks juba võimatu ülesanne.³¹

Välisministeerium märgib, et reisijate arvu suurenemine pole lähiajal tõenäoline, kuid Koidula piiripunkt jääb oluliseks neile Kagu-Eesti elanikele, kes on sagedased piiriületajad perekondlike, kultuuriliste ja muude sidemete tõttu. Lisaks tuleb rõhutada, et Petseri on Setomaa kultuuriline ja ajalooline keskus, mille rolli ei saa alahinnata sõltumata Koidula piiripunkti olemasolust.³²

Seto Kongressi sõnul on Venemaa ja Eesti suhete halvenemine aasta-aastalt muutnud setode olukorra piiriületusel keerukamaks. Uued piirangud ja režiimimuutused, eriti seoses Vene-Ukraina sõjaga, on mõjutanud setode elu oluliselt rohkem kui ülejäänud Eesti elanike. Koidula piiripunkt on setode jaoks ülioluline, kuna suurem osa nende piiriületustest toimub just seal. Seto kogukond tunneb muret võimaluse üle, et Koidula piiripunkti sulgemisel oleks selle taasavamine keeruline ja aeganõudev protsess. Selle piiripunkti logistiline asukoht on soodne, võimaldades mugavat ühistranspordiühendust mõlemalt poolt piiri ning seda eelistatakse tihti autoga liiklemisele, mis võib piiriületusele kulutada mitu tundi. Kui jääks avatuks ainult Luhamaa piiripunkt, muudaks see setode liikumise oluliselt keerulisemaks. See oleks ka vastuolus Eesti rohelist elulaadi pooldava poliitikaga.³³

Tabel 17. Ekspertpaneeli hinnang: piirkondliku identiteedi ja kultuuripärandi säilimise võimekuse muutus

Mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud (setod)			
Avaldub mõju: Piirkondliku identiteedi ja kultuuripärandi säilimise võimekuse muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

³⁰ SA Seto Instituut. 2023. [Petserimaa kalmistute andmebaas](#)

³¹ Lõuna-Eesti Postimees. 2023. [Ida-Petserimaa kalmistud jõudsid veebirakendusse](#)

³² Välisministeerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

³³ Seto Kongressi Vanematekogu. 2023. [Seto Kongressi Vanematekogu pöördumine - Koidula piiripunkt](#)

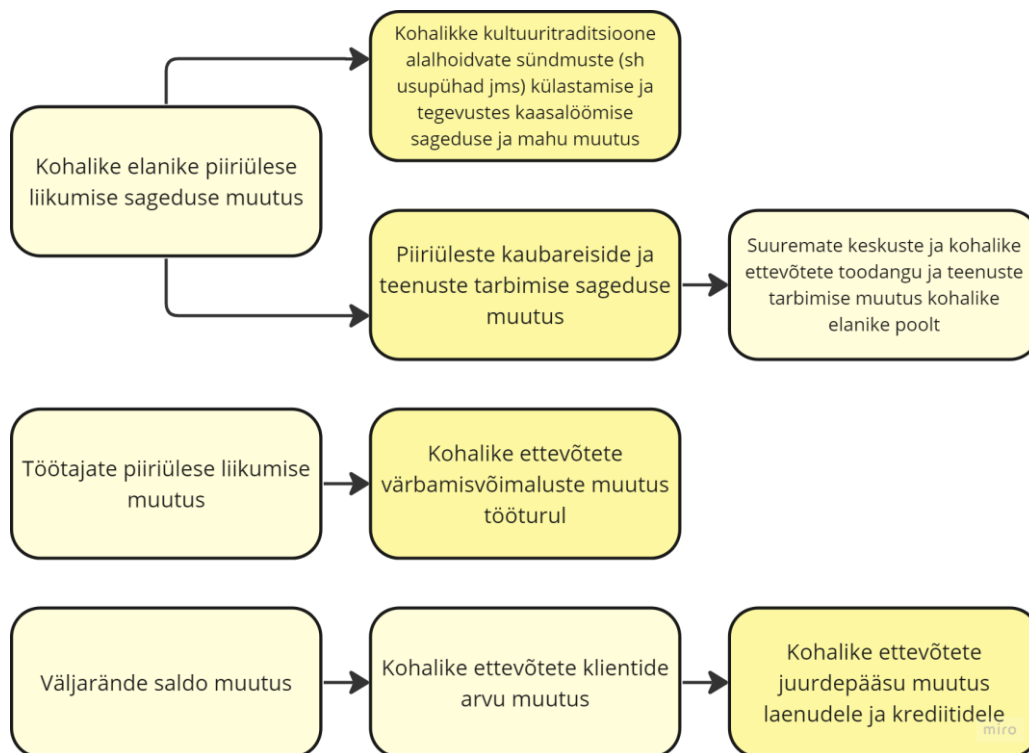
Kultuurilisel tasandil on Kagu-Eesti piirialadel ajalooliselt olnud tugevad sidemed, mida on edendanud nii geograafiline lähedus kui ka kultuurilised ja sotsiaalsed suhted. Paljude aastate jooksul on setod selles piirkonnas arendanud omamoodi heanaaberlikku poliitikat. Selle taga on inimlikud suhted ja infovahetus piirialadel elavate inimestega. Piirikaitse all ei mõelda siin ainult piirivalvureid, vaid ka neid kohalikke inimesi, kes elavad piirilähedases "puhvertsoonis", kus inimesed teiselt poolt piir saavad kogeda reaalselt elu, mis ei ole moonutatud Venemaa propagandast. Nende inimeste läbikäimine põhineb kultuurilistel sidemetel ning toimib rahuarmastavalt, sõltumata Vene ideoloogilisest mõtteruumist.

Seto kogukonna positiivne diplomaatia on näidanud, et Eesti riigipiir ei ole ainult mõtteline eraldusjoon, vaid sellel on sügavam kultuuriline ja sotsiaalne tähendus. Piiri ääres on püütud hoida sõbralikkust ning kasvatada järgmist põlvkonda ühise kultuuri varjus. On oluline rõhutada, kuidas piirialadel toimub piiriüleste noortevaheliste suhete loomine. Selliste suhete kaudu on võimalik vastanduda Vene riikliku propaganda poolt edastatavatele negatiivsetele stereotüüpidele.

Kaksikkodakondsusega inimesed on näidanud huvi osaleda siinsetel üritustel, luues tugevaid omavahelisi sidemeid. Eesti huvi on suunatud ka sellele, et piirilähedased venelased tarbiksid siinseid teenuseid, mis loob positiivse majandusliku dünaamika. Samas on oluline rõhutada, et kultuuriliste sidemete katkestamine või piirilähedaste alade sulgemine võib tekitada trotsi, mis võib olla isegi suurem kui mõned varasemad konfliktid, näiteks Nursipaluga seotud sündmused. Sellised tegevused võivad lõigata läbi kultuurilisi sidemeid ja katkestada Setomaa järjepidevuse, põhjustades nii usalduse kadu keskvõimu vastu.

Seto kultuuri eestvedajate fookusgrupi aruteludes rõhutati lisaks, et Eesti riigi jaoks on vajalik säilitada lojaalne kogukond Setomaal. Koidula piiripunkti sulgemine võib ohustada seda lojaalsust, vähendades kogukonna sidemeid riigiga ning mõjutades piirkonna elanike igapäevaelu ja kultuurilist identiteeti. Ekspertpaneeli hinnangul on võimaliku Koidula piiripunkti sulgemise kõige tugevamad ja negatiivsemad tagajärjed eelkõige piirkonna kogukondadele ja nende kultuurilisele identiteedile.

3.6. Mõju indiviidide, kogukonna ja ettevõtete käitumisele

Joonis 28. Mõjuahel: mõju indiviidide, kogukonna ja ettevõtete käitumisele

Seto kultuuri eestvedajate fookusgrupi arutelude käigus väljendati, et on keeruline hinnata, kuidas erinevad raskendavad asjaolud mõjutavad kultuuri ja selle jätkusuutlikust piirkonnas. Setode rahvarühm võib tunda enda trotsi ja solvumist piiripunktide sulgemise üle, sest see võib lõigata läbi kultuurisidemed. **Sellised tegevused, nagu näiteks Koidula piiripunkti päevase ja öise režiimi kehtestamine ehk kellaajaline piiriületuse kitsendamine, teeksid piiri ületamise keerulisemaks, tekitades suurema kibestumise. Piiripunktide olemasolu ja toimimine sõltub suuresti kahepoolsetest Eesti - Vene lepingutest ja läbirääkimistest.** Piiri sulgemise või piiripunktide tegevuse kitsendamise näol nähakse negatiivseid majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi tagajärgi.

On oluline arvestada, et piiripunktide sulgemine ei ole ainult majanduslik küsimus, vaid see võib mõjutada ka piirkonna sotsiaalset ja kultuurilist stabiilsust. Topeltkodakondsuse omajatele ja piirialade ettevõtjate jaoks on oluline, et piiriületus oleks mugav ja sujuv.

Ettevõtjate fookusgrupi arutelu käigus avaldati samuti muret potentsiaalse piiripunktide sulgemise ja selle mõju pärast piirkonna majandusele. Rõhutati, et sellised otsused võivad mõjutada piirkonna ettevõtjaid, töökohti ja majanduslikku heaolu. Ettevõtjate jaoks on oluline, et piirialade infrastruktuur oleks piisav ja kaasaegne, ning et oleks võimalik säilitada ja laiendada majandustegevust piirialadel.

Kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupi arutelu käigus toodi esile ka piirkonna arendusressursside ja potentsiaali küsimus. Piirialade arendamisel on oluline roll koostööprojektidel, mis aitavad kaasa piirkonna majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Piiripunktide sulgemine võib lõhkuda väljakujunenud võrgustikke ja koostöövorme. Samuti tuleks arvestada, et piiripunktide sulgemine võib mõjutada piirkonna majanduslikku ja sotsiaalset tundlikkust ning võib põhjustada rahulolematust ja protesti kohalike elanike hulgas.

Seto Kongressi Vanematekogu väljendab muret Koidula piirijaama sulgemise üle ja selle potentsiaalse mõju üle Setomaa ja seto rahva elule. On oluline arvestada seto rahva õiguste, traditsioonide ja kultuuriliste sidemetega piirialadel. Piiripunktide sulgemine võib mõjutada seto rahva võimalusi vabalt liikuda, järgida oma traditsioone ja jätkata sotsiaalset ja kultuurilist suhtlemist oma kogukondadega.³⁴

Ekspertpaneeli hinnangul omaks Koidula piiripunkti **võimalik sulgemine väga tugevat negatiivset mõju kohalike elanike usaldusele riigiasutuste tegevuse suhtes, kuna inimesed tunnevad, et nende perekondlikke ja kultuurilisi sidemeid teisele poole piiri nõrgestatakse. Keskmisel määral võib sama trots ka üle kanduda kohalike elanike valmidusse toetada piirivalve tööd.**

Tabel 18. Ekspertpaneeli hinnang: Kohalike elanike usalduse muutus riigiasutuste tegevuse suhtes

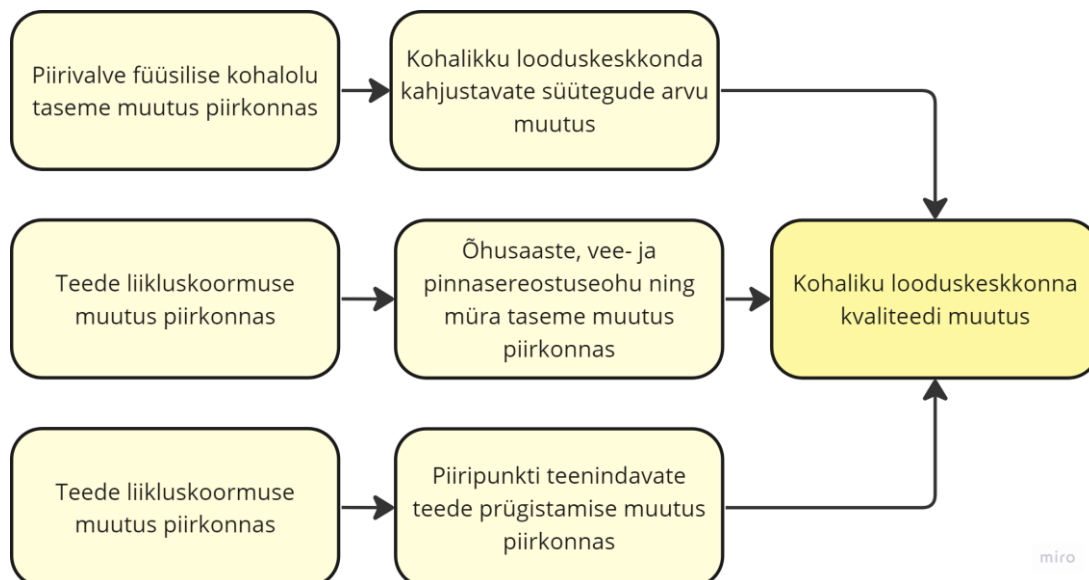
Mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud			
Avalduv mõju: Kohalike elanike usalduse muutus riigiasutuste tegevuse suhtes			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

Tabel 19. Ekspertpaneeli hinnang: kohalike elanike kui piirivalve tugivõrgustiku toimimise võimekuse muutus

Mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud			
Avalduv mõju: Kohalike elanike kui piirivalve tugivõrgustiku toimimise võimekuse muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: keskmine	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

³⁴ Seto Kongressi Vanematekogu. 2023. Seto Kongressi Vanematekogu pöördumine - Koidula piiripunkt

3.7. Mõju kohalike elanike elukeskkonnale

Joonis 29. Mõjuahel: mõju kohalikule looduskeskkonnale

Kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupi ja Koidula piiripunkti töötajate fookusgrupi hinnangul **põhjustaks Koidula maanteepiiripunkti sulgemine Luhamaa piiripunktile ülemäärast koormust, mille tagajärjeks oleksid kilomeetrite pikkused ootejärjekorrad ja keskkonnareostus lähedal asuval maanteel.**

ERAA rõhutab, et lisaks ootejärjekordadele on oluline arvestada ka võimaliku keskkonnamõjuga, mis tuleneb nii ühte piiripunkti kuhjunud veokitest kui ka pikemast teekonnast teiste riikide piiriületuspunktidesse. Lisaks tõstavad nad esile, et pikaajalised järjekorrad Luhamaal mõjutaksid tugevalt piirkonna teeliiklust. Sellele lisandub, **et riigi potentsiaalne rahaline kokkuhoid Koidula sulgemisel tuleks suunata Luhamaa piiriületusvõimekuse parandamiseks.**³⁵

Siseministerium on toonud esile, et Koidula piiripunkti läbilaskevõimekus on arvestuslikult sarnane Luhamaa piiripunktiga. Seega, kui Koidula liiklus suunataks Luhamaale, oleks Luhamaa piiripunkti läbilaskevõimekusest kasutatud juba ligikaudu 25% sõiduautode puhul, **kuid veoautode ressursid oleks praktiliselt ammendunud.**³⁶

Rahandusministerium on oma seisukohavõttus esile toonud, et võrreldes 2022. aasta sama perioodiga on veoautode piiriületus vähenenud, kuid rõhutavad, et lühike vahemaa Koidula ja Luhamaa piiripunktide vahel ei pruugi olla peamine mure. **Piiripunkti läbilaskevõime sõltub ka teise piiri riigi tolli töökorraldusest ja taristu võimekusest.**³⁷ Antud asjaolu tõdeti ka 2012. aasta riigikontrolli auditis, kus leiti et Eesti kogemuse põhjal sõltub sõidukite

³⁵ ERAA. 2023. [ERAA seisukoht Koidula piiripunkti sulgemise kohta](#)

³⁶ Siseministerium. 2023. [Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

³⁷ Rahandusministerium. 2023. [RaM - Koidula piiripunkti töökorralduse muutmine](#)

ooteaja pikkus piiriületamisel peamiselt Venemaa tolli ja piiripunktide töökorraldusest Eesti - Vene maismaapiiril.³⁸

Kliimaministerium on teinud ettepaneku teha mõjuhinnang stsenaariumile, mis käsitleb nii Koidula kui ka Narva-Ivangorodi piiripunkti sulgemise mõjusid Luhamaa piiripunktile. See hõlmaks mõju kaupade ja inimeste liikumisele, ettevõtlusele ja keskkonnale. Oluline on, et veokite ootejärjekorrad ei ulatuks ettenähtud aladest kaugemale, mis omakorda tooks kaasa keskkonna- ja liiklusohutuse probleeme.³⁹

Regionaal- ja Põllumajandusministerium on avaldanud muret selle pärast, et Koidula piiripunkti sulgemisel või piiramisel kaubavedudele suunduksid veod tõenäoliselt suures osas Luhamaa piiripunkti. See põhjustaks lisakulusid Eesti kaubavedajatele ja vähendaks nende konkurentsivõimet, eriti neid, kes on orienteeritud Lõuna-Eesti teeninduspiirkonnale. Koidula sulgemine võib suunata osa kaubavedusid Läti piiripunktidesse, mis mõjutaks ka Eesti majandust.⁴⁰

Seto Kongress on oma pöördumises rõhutanud Koidula maanteepiiripunkti logistilist asukohta ja selle ligipääsetavust nii Eesti kui ka Venemaa poolt bussiga. Samuti on seal olemas raudteejaam, kuhu saavad igapäevased rongid. Seetõttu ületatakse Koidula maanteepiiripunkti aktiivselt jala või jalgrattaga. Kui jääks avatuks vaid Luhamaa piiripunkt, piiraks see oluliselt setode liikumisvõimalusi.⁴¹

Ekspertpaneeli hinnangul omaks Koidula maanteepiiripunkti sulgemine keskmist negatiivset koondmõju tulenevalt asjaolust, et tagajärjed saaksid olla tunnetatavad vaid võrdlemisi kitsas geograafilises ulatuses ning peaaesjalikult Luhamaa piiripunkti lähiümbruses.

Tabel 20. Ekspertpaneeli hinnang: Kohaliku looduskeskkonna kvaliteedi muutus

Mõju kohalike elanike elukeskkonnale			
Sihtrühm: kohalikud elanikud ja piirkonda külastavad turistid			
Avalduv mõju: Kohaliku looduskeskkonna kvaliteedi muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: väike		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmine		

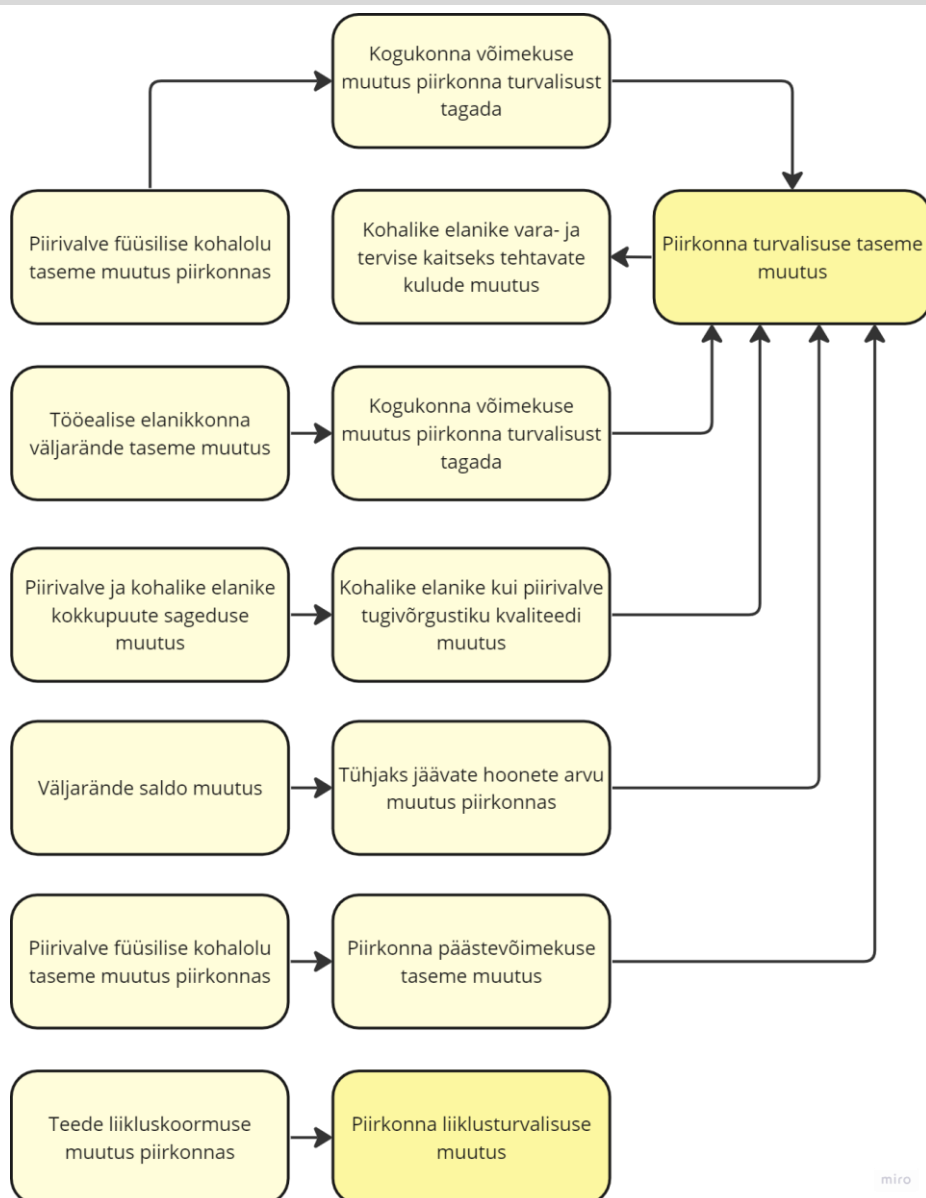
³⁸ <https://www.riigikontroll.ee/Suhtedavalikkusega/Pressiteated/tabid/168/557GetPage/1/557Year/2012/ItemId/631/amid/557/language/et-EE/Default.aspx>

³⁹ Kliimaministerium. 2023. [KLIM- Riigipiiri ületamise piiramise mõjudest](#)

⁴⁰ Regionaal- ja Põllumajandusministerium. 2023. [REM - Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

⁴¹ Seto Kongressi Vanematekogu. 2023. [Seto Kongressi Vanematekogu pöördumine - Koidula piiripunkt](#)

Joonis 30. Mõjuahel: mõju kohalike elanike elukeskkonnale

Koidula piiripunkti töötajate fookusgrupi raames toodi välja, et vähemate politseiametnike olemasolu piiril mõjutaks kogukonna turvatunnet negatiivselt. Antud meelsust ja murekohta jagati ka kohalike omavalitsusjuhtide ja kohalike kultuuri eestvedajate fookusgruppides. Koidula maanteepiiripunkti sulgemise korral on oluline arvestada ressursside ümberplaneerimisega, nagu patrullide planeerimine ja automaatjälgimise kasutus. **Koidula maanteepiiripunkti sulgemise korral piirivalveobjekt ei kaoks vaid muutuks selle funktsioon. Eriti kui peaks toimuma maanteepiiripunkti sulgemine koos Koidula raudtee piiripunktiga koos, siis on oluline valvata seda läbikäigukohta.** Kui üle piiri vähem inimesi liigub, on ka vähem võõraid piirkonnas. Koidula piiripunkti lähiümbruse ääremaastumine võib sulgemise tulemusena suurenedada.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on oma seisukohavõtte väljatoonud, et Koidula maanteepiiripunkti sulgemise korral ilmneks negatiivne mõju piirkonna rahvastikumuutustele. Eelkõige piiripunktiga seotud otsete ja kaudsete töökohtade kaole võib järgneda töökoha kaotanud isikute ja nende leibkondade piirkonnast lahkumine, eriti juhul kui ei suudeta leida

piirkonnas kohapeal väärilisi asendustöökohti. Kaudsemalt võib rahvastiku vähenemist ja väljarännet kiirendada ka kohalike elanike kahanev usk piirkonna edasisse arenguperspektiivi seoses piiripunkti sulgemise negatiivsete tagajärgedega. Seetõttu tuleb arvestada, et piiriala rahvastiku väljarände tugevnemine ja asustuse hõrenemine nõrgestab omakorda piirkonna ja kogu riigi turvalisust ja kaitsevõimet.⁴²

Kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupi arutelu toodi välja, et suureneb turvalisuse oht kitsamas mõttes kui Luhamaa piiripunktis ootejärjekorrad oluliselt pikeneksid. **Sujuv ja normaalne piiriületus on parim riigile ja piirkonnale ning tagab, et piiriületus on turvaline.** Ootejärjekordade olulise pikenede korral Luhamaa maanteepiiripunktis võib tekkida korralageduse situatsioon. Pikkade ootejärjekordade esinemise korral Kagu-Eesti piiripunktides on esinenud olukordi, kus kohapealne tolliteenuse pakkuja on pidanud korda tagama.

Kliimaministerium on välja toonud, et esineb vajadus teostada mõjuhinnang stsenaariumile, kus lisaks Koidula piiripunkti sulgemisele ka Narva-Ivangorodi piiripunkti kaudu liiklus katkeb, et hinnata, millised mõjud omakorda kaasneksid võimalikust liikluskõormuse kasvust Luhamaa maanteepiiripunkti töö korraldamisele, tehnilistele võimekustele ja läbilaskevõimele. Seonduvalt vajaks kõnealune stsenaarium lisaks laiemat mõjuhinnangut kaupade ja inimeste liikumisele, ettevõtlusele ja ka keskkonnale. Kliimaministerium on väljendanud oma vastuseisu Koidula piiripunkti sulgemisele, kui see tähendab olukorda, kus veokite ootejärjekorrad ulatuvad väljaspoole selleks ettenähtud ootealad ja pikenevad teede äärde, mis omakorda tooks kaasa nii keskkonna kahjud, liiklusohutus- kui ka üldise turvalisuskeskonna halvenemise piirkonnas.⁴³

Ekspertpaneeli hinnangul omaks Koidula piiripunkti sulgemine tugevat negatiivset mõju kogukonna turvatundele tulenevalt sellest, et tunnetatav siseturvalisus piiri ääres väheneks piiripunkti sulgemise korral ja tajutakse vähem riigi kohalolu ning on oht, et elanike trotsi tõttu väheneks kodanikevalve oma piirkonnale ja tugivõrgustik PPA-le.

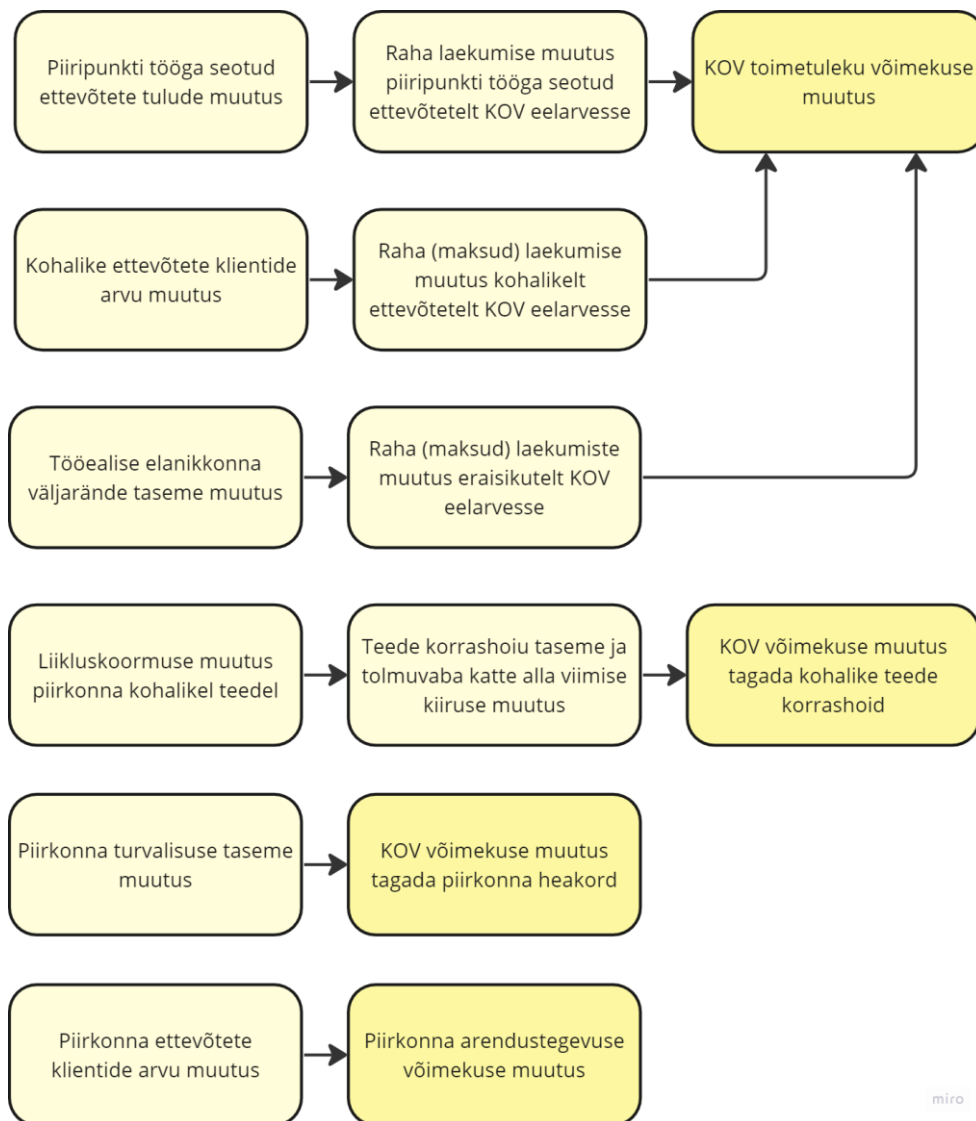
Tabel 21. Ekspertpaneeli hinnang: piirkonna turvalisuse taseme muutus

Mõju kohalike elanike elukeskkonnale		
Sihtrühm: kohalikud elanikud		
Avalduv mõju: Piirkonna turvalisuse taseme muutus		
Mõju olulisus		
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: keskmine	
Sagedus: suur	Ebasoovitavate mõjude risk:	suur

⁴² Regionaal- ja Põllumajandusministerium. 2023. [REM - Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

⁴³ Kliimaministerium. 2023. [KLIM- Riigipiiri ületamise piiramise mõjudest](#)

3.8. Mõjud kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisele ja toimetulekule

Joonis 31. Mõjuahel: mõjud kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisele ja toimetulekule

Koidula piiripunkti sulgemine või töö ümberkorraldamine ei ole pelgalt tehniline või administratiivne küsimus, vaid omab sügavat ja kõikehõlmavat mõju kohalikule ja laiemalt riiklikule ökosüsteemile. **Nii Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poolt, kui ka Koidula maanteepiiripunkti töötajate fookusgrupi arutelu ja kohalike omavalitsusjuhtide arutelu käigus on toonitatud, et rahaline kokkuhoid piiripunkti sulgemisest või piiramisest oleks eeldatavalt marginaalne. Sellega seonduvad taristu ülalpidamise ja hooldamise kulud säilivad ka siis, kui piiripunkt suletakse**, lisaks tuleb arvestada võimalike taasavamiskuludega. Setomaa valla eelarve saaks samuti tuntava hoobi, kuna vähenevad seni piiripunkti ooteala hoonestusõiguse tasud ja üksikisiku tulumaksu laekumised, mis omakorda võimendub kaudsete tulude vähenemisega töötajate perede piirkonnast lahkumisel.

Lisaks nendele rahalistele kaalutlustele tõi kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupp esile, et piiripunkti ooteala ja selle kõrval asuva toitlustusettevõtte kinnistu renditulu vallale kaob, mis lisab veelgi survet juba niigi pingestatud eelarvele. Piirkonna ettevõtjate rühm on ka märkinud, et olukorra teeb keeruliseks hoonestusõiguse pikaajaline leping, mis teeb enneaegse lõpetamise raskemaks ja võib kaasa tuua täiendavaid majanduslikke ja juriidilisi komplikatsioone. Piiripunkti sulgemine või töö ümberkorraldamine tooks esimese vahetu negatiivse sammuna kaasa **Setomaa valla tulude vähenemise senise piiripunkti ooteala hoonestusõiguse tasu arvelt, mida saadaks AS Paldiski Sadamalt umbes 30 000 eurot aastas. Alates augustist 2023 tegevuse alustanud Piiriääre kohvik Koidula maanteepiiripunkti ooteala kõrval asuva kinnistu rentimise eest jõuab Setomaa valla eelarvesse 2000 eurot aastas.**

Kohalike omavalitsusjuhtide fookusgrupis väljendati samuti murelikkust tulubaasi vähenemise pärast, mis peegeldab laiemat trendi kohalike omavalitsuste eelarve kitsikuses. Kui arvesse võtta, et Kagu-Eesti palgatõus on jäänud alla inflatsiooni ja maksulaekumise kasv on koondunud peamiselt Harjumaa jõukamatele valdadele, siis võib see olukord kujutada endast taandarengut. Väljaränne võib võimenduda veelgi, kui piirkond ei suuda pakkuda piisavaid era- ja avalikke teenuseid ega konkurentsivõimelist palka, mis võib kaasa tuua kohalike elanike väljarände. Suurenev väljaränne seab ka ohtu siseturvalisuse ja kodanikuvalve piirialadel.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hinnangul kaasneks otseste töökohtade kaoga Setomaa valla eelarvesse laekuvate tulude vähenemine üksikisiku tulumaksu laekumise arvelt, arvestuslikult ligikaudu 50 000 eurot aastas, mis võimenduks omakorda kaudsete tulude vähenemisega valla eelarvesse nende töötajate perede piirkonnast lahkumise korral.⁴⁴

Tabel 22. Ekspertpaneeli hinnang: KOV toimetuleku võimekuse muutus

Mõju kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisele ja toimetulekule			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud/KOV			
Avalduv mõju: KOV toimetuleku võimekuse muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

Ekspertpaneeli hinnangul omaks Koidula maanteepiiripunkti sulgemine drastilist mõju piirkonna kohalike omavalitsuste toimetulekule, eriti Setomaa vallale, mis tänaseks hetkeks majandab toimetuleku piiril. **Piiripunkti sulgemine vähendaks esmajoones Setomaa valla otseseid tulusid ning löögi alla sattuv piirkonna majandus tähendab otseselt ka vähenevat maksutulu laekumist. See omakorda vähendab piirkonna võimekust end ise majandada ning suurendab sõltuvust toetus- ja tasandusfondist. 2022. aasta Setomaa eelarvest moodustasid ainuüksi tasandus- ja toetusfondi summad 32% kogu valla eelarve tuludest.**⁴⁵

⁴⁴ Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. 2023. [REM - Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

⁴⁵ V. Sepp; E. Berg; A. Allik; H. Urmann; K. Vits. 2023. [Kagu-Eesti piiriala sotsiaal- majandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring](#)

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium tuuakse samuti välja muret teedevõrgu ja liiklusohutuse pärast. Kui Koidula piiripunkt suletakse, võib see avaldada negatiivset mõju kohalikele teedele ja nende ohutusele. Liikluskoormuse vähenemisega võivad teede hooldusklassid samuti langeda, mis omakorda võib kahjustada kohalike liikumisvõimalusi ja -ohutust.⁴⁶

Kliimaministeerium oma seisukohavõtus seoses Koidula piiripunkti töö ümberkorraldamisega rõhutab teedevõrgu hoiu ja liikluse korraldamise perspektiivist raskeveokitega veosevedu põhimaanteedel kui eelistatud lähenemisviisi. Vastavalt Transpordiameti tagasisidele on talvisel perioodil raskeveokite liikumine kõrvalteedel eriti keeruline. Kuigi Luhamaalt Koidulasse kulgevatele kõrvalmaanteedele on rakendatud talvine seisunditase 2, tekivad tugeva lumesaju ajal veokitel raskused, eriti tõusudel. Probleemid tekivad eriti selliste veokite puhul, mis ei kasuta talverehve ja on mõeldud liiklemiseks Euroopa ja Venemaa vahel. Sellisest vaatenurgast on Luhamaa piiripunkti kasutamine eelistatav, kuna see tõenäoliselt suurendab liiklusturvalisust ja vähendab kõrvalmaanteedel toimuvat negatiivset keskkonnamõju ning mõju piirkonna elanikele. Teede hooldusklassid on tihedalt seotud liikluskoormusega, nii et kui see väheneb, võidakse tee hoolduse taset alandada, mis võib omakorda mõjutada negatiivselt kohalike elanike liikumisvõimalusi. Selle probleemi leevendamiseks võiks kaaluda administratiivseid erandotsuseid, et säilitada tee senine hooldusklass.⁴⁷

Ekspertpaneeli hinnangul omaks Koidula maateepiiripunkti sulgemine suurt mõju kohalike teedevõrgu korrashoiule. Esmajoones oleks negatiivsest mõjust puudutatud Karisilla–Petseri maantee, mis ühendab teiste seas Värskaa alevikku Koidula piiripunktiga. Liikluskoormuse ja tee hoolduse ja remondi prioriteetsuse langedes Transpordiameti jaoks tähendaks see antud tee osas kulude optimeerimist ja tee seisukorra halvenemist pikas perspektiivis, mille tulemusel kannataks nii piirkond tervikuna kui ka vahetult maantee äärde jäävad külad (Treski, Nedsaja).

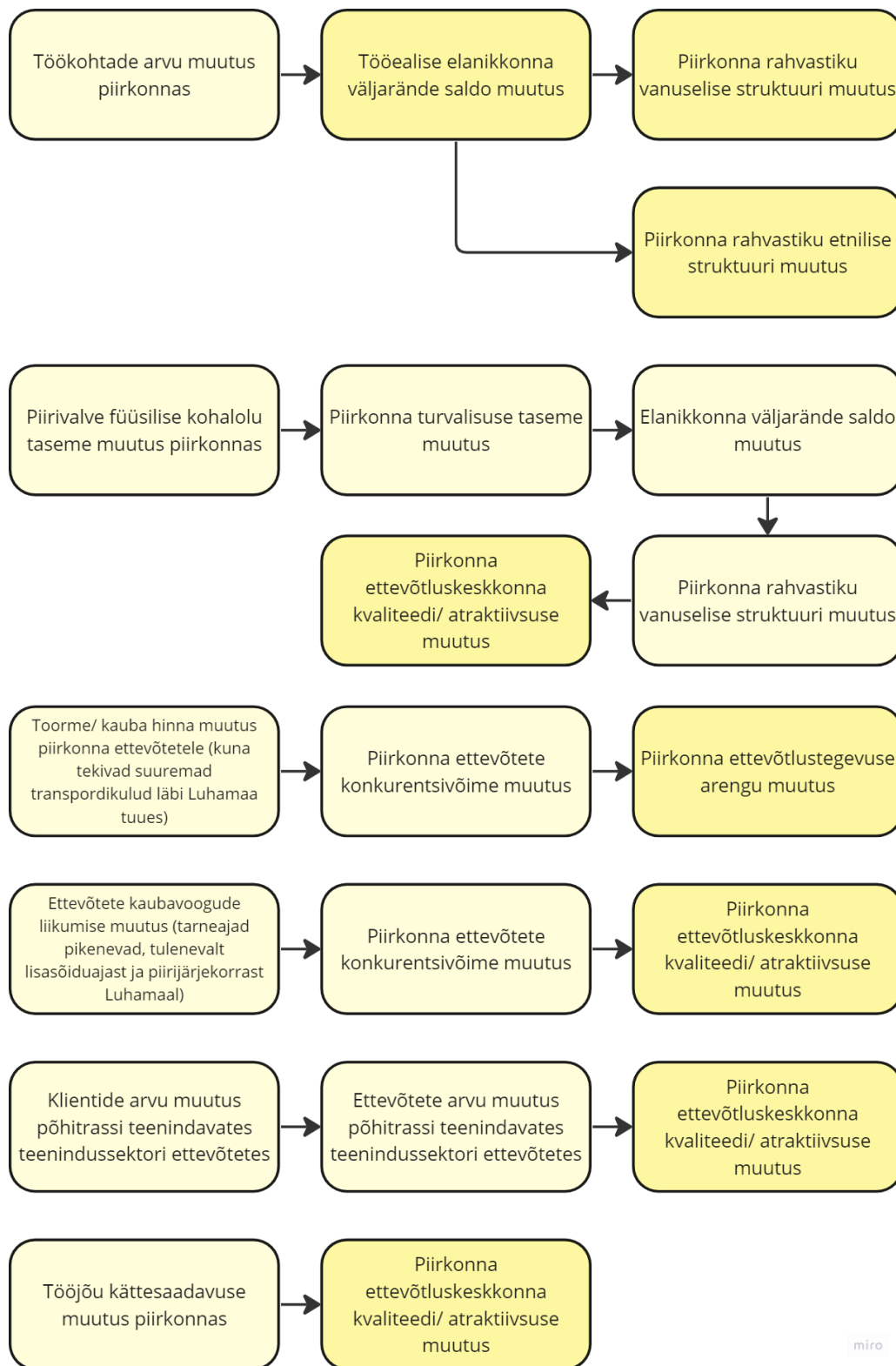
Tabel 23. Ekspertpaneeli hinnang: teedevõrgu korrashoiu kvaliteet

Mõju kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisele ja toimetulekule			
Sihtrühm: Kohalikud elanikud/KOV			
Avaldub mõju: Teedevõrgu korrashoiu kvaliteet			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: keskmine		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

⁴⁶ Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. 2023. [REM - Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

⁴⁷ Kliimaministeerium. 2023. [KLIM- Riigipiiri ületamise piiramise mõjudest](#)

3.9. Lühi- ja pikaajalised mõjud piirkonna arengule

miro

Joonis 32. Mõjuahel: lühi- ja pikaajalised mõjud piirkonna arengule

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on mõlemad väljendanud muret seoses võimaliku piiripunkti sulgemisega, rõhutades eriti selle mõjude ulatust piirkonna rahvastikule ja tööhõivele. Piiripunkti sulgemisel oleks otsene ja negatiivne mõju piirkonna rahvastikumutustele, tulenevalt otsestest ja kaudsetest töökohtadest, mis selle sammuga kaovad. Need, kes kaotaksid oma töö, ning nende leibkonnad võivad otsustada piirkonnast lahkuda, eriti kui pole võimalik leida kohapeal sobivaid asendustöökohti. See muudatus võib kahjustada piirkonna majandust ja sotsiaalset struktuuri, kuna nende töötajate sissetulekud ja elukvaliteet sõltuvad otseselt neist töökohtadest. Sellele lisandub kohalike elanike potentsiaalselt kahanev usk piirkonna tulevikuväljavaadetes piiripunkti sulgemise negatiivsete mõjude tõttu. Piirkonna elanikkonna kahanemine ja potentsiaalne väljaränne võivad samuti mõjutada piirkonna ja riigi turvalisust ning kaitsevõimet, kuna piirialade asustuse hõrenemine võib tuua kaasa turvariske.⁴⁸

Ekspertpaneeli hinnangul tooks Koidula piiripunkti sulgemine endaga esmajoones kaasa piirkonnas vääriliste töökohtade kao nii otseselt piiripunktiga seotud töökohtade näol kui ka selle tulemusel, et piirkonna suurimad tööandjate jaoks saab olema oskustööjõu kadumine väljakutseks, mis nõuab majandustegevuse ümberkorraldamist. Selle tulemusel võib kaudse mõjuna võimendada rahvastiku väljaränne, mis omakorda tähendab kiiremat rahvastiku vähenemist ja vananemist piirkonnas. Ainuüksi piirivööndis väheneb prognoosi kohaselt rahvastik kuni maksimaalselt 25% võrra aastaks aastani 2035.⁴⁹

Tabel 24. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna rahvastiku hulga ja vanuselise struktuuri muutus

Lühi- ja pikaajalised mõjud piirkonna arengule (ettevõtluskeskkonna atraktiivsus)			
Sihtrühm: kohalik elanikkond			
Avalduv mõju: Piirkonna rahvastiku hulga ja vanuselise struktuuri muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: väike	Sihtrühma suurus: väike		
Sagedus: -	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmise		

Koidula piiripunkti sulgemise korral võib tekkida olukord, kus ühelt **tugevneb eestlaste väljaränne piirkonnas ning teisalt tekkib rändesurve Ida-Petserimaa topeltkodakondsete näol, kelle jaoks töö säilitamine võib nõuda vajadust Eestisse kolida, mis tähendaks piirkonnas vene rahvusest elanike osakaalu kasvu tugevnemist.**

⁴⁸ Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. 2023. [REM - Riigipiiri ületamise piiramise mõjud](#)

⁴⁹ V. Sepp; E. Berg; A. Allik; H. Urmann; K. Vits. 2023. [Kagu-Eesti piiriala sotsiaal- majandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring](#)

Tabel 25. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna rahvastiku etnilise struktuuri muutus

Lühi- ja pikaajalised mõjud piirkonna arengule (ettevõtluskeskkonna atraktiivsus)			
Sihtrühm: ettevõtjad ja arendusorganisatsioonid			
Avalduv mõju: Piirkonna rahvastiku etnilise struktuuri muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: keskmine	Sihtrühma suurus: väike		
Sagedus: -	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmine		

Võrumaa arenduskeskus⁵⁰ on avaldanud muret Koidula piiripunkti võimaliku sulgemise osas, tõstes esile selle potentsiaalsed negatiivsed mõjud piirkondlikele investeringutele ja arenguplaanidele. Koidula piiripunkti sulgemisel oleks vahetu mõju nii avaliku kui ka erasektori mitmetele plaanitud investeringutele, mis olid kavandatud piiriregiooni ja laiema Kagu-Eesti regiooni elavdamiseks. On oluline rõhutada, et **isegi kui piiripunkt suletaks üksnes raskeveokitele, vähendaks see nende investeringute majanduslikku mõtekust. Lisaks sellele on Setomaa valla arengukava ja Kagu-Eesti tööstusalade väljaarendamise kava raames kavandatud tööstusala rajamine Koidula piiripunkti lähedale Obinitsas.** See piirkond ootab eelkõige Eesti kodanikest töötajaid Venemaalt, kelle peamine piiriületuskoht oleks just Koidula piiripunkt. Samuti on vallal kavas laiendada piiripunkti lähedal asuva ooteala reoveepuhastit ja veevarustust. Kõik need investeringud ja nende potentsiaalne mõju piirkonna ettevõtlusele ja tööhõivele sõltuvad Koidula piiripunkti edasisest toimimisest. Lisaks sellele on Koidula piiripunkti sulgemine vastuolus Võru maakonna arengustrateegia 2035+ plaanidega. Nimelt seaks see ohtu maakonna püüdlused tagada head ja keskkonnasäästlikud ühendused nii Eesti oluliste keskustega kui ka piirinaabritega. On ka plaanid alustada reisirongiliiklust Koidula-Võru-Valga liinil ja võtta suuremal määral kasutusele Koidula piiriraudteejaam, mis aitaks optimeerida piirkonna logistilist potentsiaali. Kõik need strateegilised arenguplaanid võivad jääda teostamata, kui piiripunkti sulgemine teoks saab.

Ekspertpaneeli hinnangul omaks Koidula maanteepiiripunkti sulgemine keskmist negatiivset koondmõju tulenevalt eelkõige struktuurse tööjõupuuduse süvenemisest piirkonnas ning ettevõtete investeerimisvõimekuse kahanemisest.

Tabel 26. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna ettevõtluskeskkonna kvaliteedi ja atraktiivsuse muutus

Lühi- ja pikaajalised mõjud piirkonna arengule (ettevõtluskeskkonna atraktiivsus)			
Sihtrühm: ettevõtjad ja arendusorganisatsioonid			
Avalduv mõju: Piirkonna ettevõtluskeskkonna kvaliteedi ja atraktiivsuse muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: väike		
Sagedus: -	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	keskmine		

⁵⁰ Võrumaa Arenduskeskus. 2023. [Pöördumine: Koidula piiripunkti tegevuse jätkamine](#)

Koidula maanteepiiripunkt on nii riiklikult kui ka piirkondlikult oluline objekt, mida kajastatakse järgnevates arengu- ja planeerimisdokumentides:

- Võru maakonna arengustrateegia 2035⁵¹
- Setomaa valla arengukava 2023-2032⁵²
- Põlva maakonnaplaneering 2030+⁵³
- Võru maakonnaplaneering 2030+⁵⁴

Hinnanguliselt omaks Koidula piiripunkti sulgemine väga tugevat negatiivset mõju piirkonna arendustegevustele, tulenevalt sellest, kohalikud omavalitsused ning arendusorganisatsioonid on oma senised arengueesmärgid tihedalt sidunud piirkondliku eripäraga ehk piiriäärsusega. Piirkondlikud arendusorganisatsioonid ja kohalikud omavalitsused on oma arendustegevuses aktiivselt kasutanud rahvusvaheliste piiregionide toetusmeetmeid (EstLatRus).

Tabel 27. Ekspertpaneeli hinnang: Piirkonna arendustegevuse võimekuse muutus

Mõju kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisele ja toimetulekule			
Sihtrühm: arendusorganisatsioonid/KOV			
Avalduv mõju: Piirkonna arendustegevuse võimekuse muutus			
Mõju olulisus			
Ulatus: suur	Sihtrühma suurus: suur		
Sagedus: suur	Ebasoovitavate	mõjude	risk:
	suur		

⁵¹ SA Võrumaa Arenduskeskus. 2023. [Võru maakonna arengustrateegia 2035+](#)

⁵² Setomaa Vallavalitsus. 2023. [Setomaa valla arengukava 2023-2032](#)

⁵³ Hendrikson & Ko. 2017. [Põlva maakonnaplaneering 2018](#)

⁵⁴ Hendrikson & Ko. 2018. [Võru maakonnaplaneering 2018](#)

3.10. Alternatiivsed võimalused piiripunkti töö ümberkorraldamiseks

Lisaks täielikule sulgemisele on arutusel ümber Koidula maanteepiiripunkti käidud välja veel alternatiivsed piiripunkti töökorralduse võimalused:

- Veoautode piiriületuse täielik sulgemine Koidula maanteepiiripunktis
- Piiripunkti lahtioleku kellaajaline piiramine
- Piiripunkti liikluse täielik sulgemine sõiduautodele
- Piiripunkti töö automatiseerimine

Nii kultuuri eestvedajate fookusgrupis kui ka arutusel piirkonna ettevõtjatega tõdeti, et Koidula piiripunkti piiriületuse režiimi muutmine alternatiivsed võimalused ei annaks arvestatavat säästu, ent tingiks samas suurenevaid takistusi piiriületamisele juurde. Kellaajaline sulgemine või öise ja päevase režiimi kehtestamine tingiks selle, et pikenevad oluliselt ootejärjekorrad ning topeltkodakondsetele isikutele, kes Eestis töötavad võib keeruliseks muutuda igapäevane tööränne üle piiri. Saatse piiripunkti näitel tõdeti ettevõtjate fookusgrupis, et see ei võimalda suurele osale töötajatest, eelkõige teenindavas sektoris, jõuda hommikul õigeaegselt tööle. Kellaajaliselt avatud piiripunkti töökorraldus tingiks samuti, et raskeneks oluliselt inimeste töövõimalused, kes töötavad öises vahetuses. Samuti võib kellaajaline piiramine tingida suuremaid tipptunde piiriületuses hommikul ja õhtul. Saatse piiripunkt on avatud jalakäijatele suvel kella üheksast hommikul õhtul kella viieni suvel ning talvel kaheksast hommikul kella neljani hommikul. Sellise lahenduse kasutamine Koidula maanteepiiripunkti puhul ei rahuldaks kohalikke ettevõtjaid ning ei looks märgatavat säästu riigile.

„Alternatiivsete lahenduste kasutuselevõtmine tähendab ka mingisuguseid kulusid või nimetame neid siis investeeringuteks ja see on nullsumma mäng, sest kui ühe poole pealt on mingisugune sääst, siis teise poole pealt on jällegi kulu.“

Veoautode piiriületuse kaotamine Koidula maanteepiiripunktis tingiks niisamuti kui sulgemise korral ülekoormuse Luhamaa maanteepiiripunktile tulenevalt sellest, et veoautode piiriületuse võimekus on kõige kitsendavam tegur Luhamaa piiripunkti puhul ning veoautode läbilaskevõime on seal peaaegu ammendunud⁵⁵. Koidula maanteepiiripunkt sulgemine tingib vajaduse laiendada Luhamaa maanteepiiripunkti veoautode läbilaskevõimet.

Valideerimisseminaril toodi ühe olulise tähelepanekuna välja, et Koidula/Kunitšina Gora piiripunkt on Vene Föderatsiooni jaoks piirikpunktiks, mille kaudu lubatakse aktsiisikaupade importi ja eksporti. Luhamaa maanteepiiripunktis selline võimalus tänasel hetkel puudub. Koidula maanteepiiripunkti sulgemise korral puuduks Kagu-Eestis aktsiisikaupade haldav piiripunkt. Olukorras, kus 2024. aastaks planeeritakse remonttöödeks Ivangorodi piiripunkti sulgeda, võib Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vaheline aktsiisikaupade liiklus olla häiritud kui mitte täielikult takistatud.

⁵⁵ ERAA. 2023. [ERAA seisukoht Koidula piiripunkti sulgemise kohta](#)

Koidula maanteepiiripunkti töötajatega läbiviidud fookusgrupi arutelu käigus toodi välja, et **Piirivalve liigub üldiselt automatiseerimise suunas, kuid praeguses olukorras pole kõik piiriületused veel automatiseeritavad.** Täna hetkel puuduvad efektiivsed lahendused eelkõige sõidukite piiriületuste kontrolli automatiseerimiseks.

„Mistahes muutused piiriületuse režiimis tuleb teostada targalt ja hea kommunikatsiooniga ning etapiviisiliselt, et tagada jätkusuutlikkus ja minimeerida negatiivseid tagajärgi.“

Piiriületuse automatiseerimise lahendused toimivad täna hetkel vaid jalakäijate osas ning mitte veel sõidukite osas. Alternatiivsed vahevariandid sulgemise ja *status quo* vahel tooksid vaid marginaalset säästu Koidula maanteepiiripunkti puhul ning raskendaksid piiriületust. Alternatiivsed lahendused tingivad aga ka suuremat investeerimisvajadust Luhamaa maanteepiiripunktis, et parandada läbilaskevõimet.

„Kõige suurem leevendus on ikkagi jätkuvalt, ma arvan, et kõik on minuga ühel meelel, kui me jätame selle Koidula nii nagu ta on ja lähme samamoodi edasi, nii nagu ta oli. See on kõige suurem leevendus ja kõige parem tegelikult riigile, ettevõtjatele, omavalitsustele“

Kõik piiriületuserežiimiga seotud küsimused ei ole vaid ühepoolset lahendatavad vaid nõuavad kahepoolset kokkulepet Vene föderatsiooni vastavate ametkondadega. Kokkuleppe saavutamine neis küsimustes on aktuaalse rahvusvahelise poliitilise olukorra valguses kaheldav.

Nii piirkonna kultuuri eestvedajate, kohalike omavalitsuste juhtide kui ka piirkonna ettevõtjate poolt toodi fookusgrupi arutelude käigus välja tugevat kriitikat nii alternatiivide kui ka leevendusmeetmete rakendamise suhtes. Võimalike kompensatsioonide ja toetusmeetmete rakendamine Koidula maanteepiiripunkti töö ümberkorraldamise juures ei peeta võimalikuks, et antud meetmed suudaks korvata piirkonna majandusele ja inimestele tekkivat kahju jätkusuutlikult ning pikaajaliselt. Tekkivat kahju Koidula piiripunkti sulgemisest peetakse püsivaks ja oluliselt suuremaks kui seda saavad olla leevendusmeetmete heastav mõju.

„Leevendusmeetmed on selline suure Peetri ja väikse Peetri lugu, et käsi pikas ja läheme, küsime toetusi, nii nagu kogu see 32 aasta jooksul toimunud regionaalpoliitika.--- Nüüd see vaene seto tulebki ja hakkab midagi küsima ja siis me vaatame ja otsustame, kas anda või mitte anda“

Piirkonna ettevõtjate poolt rõhutati eraldi mõistmatust, kuidas saaks riik leevendada piirkonna hooldekodudes tekkivat tööjõupuudust ning ei nähta, et maksusoodustused või toetused saaksid katta kaduvat oskustööjõudu.

4. KOKKUVÕTE

Koidula maanteepiiripunkti sulgemisel oleks laiaulatuslikud tagajärjed piirkonnale, mõjutades tööhõivet, sissetulekuid ja kohalikku ettevõtlust. Koidula piiripunkti sulgemine toob kaasa suured finantsilised ja struktuursed mõjud ning võib põhjustada töökohtade kaotust ja negatiivset mõju piirkonna rahvastiku koosseisule. Kohalik ettevõtlus võib sattuda samuti löögi alla, eriti kui arvestada, et paljud piirkonna ettevõtted sõltuvad piiripunkti läbivatest topeltkodakondsetest isikutest ja nende töajõust. Piiripunkti sulgemine võib põhjustada tööajaprobleeme ja suurendada oluliselt piirkonna ettevõtete kulusid.

Koidula maanteepiiripunkt toimib Kagu-Eesti piirkonna ühe olulisema liikluse sõlmpunktina ning piiripunkti sulgemine tähendaks negatiivne mõju avaldumist nii raudtee- kui ka maanteetranspordile. Koidula maanteepiiripunkti omab logistilist tähtsust mõlemale poole piiri ning annab vahetu juurdepääsu Petseri linnale. Koidula maanteepiiripunkt on Kagu-Eesti ainsaks piiripunktiks, kust on võimalik liigelda mõlemale poole piiri autot omamata.

Piiripunkti sulgemisel oleks oluline negatiivne mõju kogukonna toimimisele ja elulaadile. Setod on etniline rühm, kelle kultuur ja traditsioonid on lahutamatu seotud piirkonnaga. Setomaa on ajaloolis-kultuuriline tervik. Piiriülese liikumise piiramine mõjutaks kogukonna elujõulisust. Koidula piiripunkti sulgemine lõikaks setod ära Petserist ja mõjutaks negatiivselt kogukonna sotsiaalseid ja kultuurilisi sidemeid.

Koidula maanteepiiripunkti sulgemine põhjustaks Luhamaa maanteepiiripunktile suurt koormust, põhjustades piirile pudelikaalefekti ning seeläbi pikad ootejärjekorrad ja suureneva keskkonnareostuse. Koidula ja Luhamaa maanteepiiripunktide läbilaskevõimekus on sarnane, mistõttu Koidula liikluse suunamine Luhamaale tekitaks ülearu suurt koormust. Maanteepiiripunktide läbilaskevõime ei sõltu vaid Eesti piiripunktide taristust ja töajõust vaid ka Vene tolli töökorraldusest.

Piiripunkti sulgemine mõjutaks negatiivselt kohalike elanike turvatunnet ja võib suurendada piirkonna ääremaastumist. Töökohtade kadu ja piirkonna majanduse löögi alla sattumine soodustab tõenäoliselt väljarände suurenemist piirkonnast. Piiripunkti sulgemine toob endaga kaasa ka piirkondlike investeeringute ja arenguplaanide otstarbekuse kahtluse alla seadmise, kuna kohalikud omavalitsused ja arendusorganisatsioonid on oma arengueesmärgid sidunud regiooni eripäraga ehk piiriäärsusega.

Tabel 28. Mõjude koondtabel

Mõju	Ulatus	Sihtrühm	Sagedus	Risk	Koond-mõju	Leevendusmeede
Kohalike elanike emotsionaalse heaolu taseme muutus	suur	suur	suur	suur	suur	Riigipoolse strateegilise kommunikatsiooni ja kaasamise plaani koostamine kogukondi puudutavate otsuste elluviimise osas

Piirkondliku identiteedi ja kultuuripärandi säilimise võimekuse muutus	suur	suur	suur	suur	suur	Pühakohtade taastamine või tugevdamine või rajamine Eesti Vabariigi territooriumil
Kohalike kultuuri-traditsioonide alalhoidvate sündmuste (sealhulgas usupühade jms) külastamise ja tegevustes kaasalõõmise sageduse ja mahu muutus	suur	suur	suur	suur	suur	Ühise transpordi korraldamine Värskas ja Petseri vaheliselt. Traditsioonide pidamine Eesti Vabariigi territooriumil
Kohalike elanike usalduse muutus riigiasutuste tegevuse suhtes	suur	suur	suur	suur	suur	Riiklike toetusmeetmete rakendamine spetsiifiliselt piiriladele. Piirilade elanike kaasamise ja kommunikatsiooni-strateegia loomine
KOV toimetuleku võimekuse muutus	suur	suur	suur	suur	suur	Tasandusfondi ja/või toetusfondi piirilade koefitsiendi lisamine
Piirkonna arendustegevuse võimekuse muutus	suur	suur	suur	suur	suur	Puuduvad leevendusmeetmed, tulenevalt piirkondlikes arengudokumentides sõnastatud arengueelisest
Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Sanatoorium/ujula)	suur	keskmine	suur	suur	suur	Üürimajade programmi laiendamine, et parandada tööjõu kättesaadavust. Perifeersetele piirkondade võimaldada madalam omaosalus ettevõtluse toetusmeetme puhul.
Ühistranspordi kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine	suur	keskmine	suur	suur	suur	Riiklik doteeritud transport kompenseerimaks pikenenud teekonda
Piirkonna turvalisuse taseme muutus	suur	keskmine	suur	suur	suur	Piirivalve ja Kaitseliidu koostöö laiendamine
Venemaalt pärit tööjõu kättesaadavuse muutus (kahe kodakondsusega Ida-Petserimaa elanikud)	keskmine	suur	-	suur	suur	Riiklike investeeringute suunamine piirkonnas üürimajade arendamiseks, et võimaldada vene tööjõu äralangemise korral selle asendumine Eesti tööjõuga. kogukondlik kohaturundus – tühjade kuid elamiskõlblike talude müügi- ja ostusoovi

						vahendamine läbi kohaliku omavalitsuse, et tõsta kinnisvara müügitehingute hulka, et viia kokku paremini tühjalt seisvate hoonete omanike grupp ning piirkonda kolida soovivate inimeste grupp. ⁵⁶
Erateenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi vähenemine kliendibaasi ja tööjõu vähenemise tulemusel (Hooldekodud)	keskmine	suur	suur	keskmine	suur	Üürimajade programmi laiendamine, et parandada tööjõu kättesaadavust. Perifeersetele piirkondade võimaldada madalam omaosalus ettevõtluse toetusmeetme puhul.
Perearstiteenuse kättesaadavuse vähenemine	keskmine	suur	suur	keskmine	suur	Perifeersetele piirkondade palgakoefitsientide rakendamine
Haridusteenuste (lasteaiad, koolid, huviharidus) kättesaadavuse ja kvaliteedi halvenemine laste väheneva laste arvu tõttu piirkonnas.	keskmine	suur	suur	keskmine	suur	<ul style="list-style-type: none"> • Piiriala koefitsiendi rakendamine hariduse rahastamismudelites. • Koolide juhtimise ühendamine ja õpetajate töötamine mitmes koolis, mis aitab tagada piisava õpilaste hulga ja parema hariduse kvaliteedi õpetajate parema spetsialiseerumise kaudu. • Kaug- ja e-õppe lahenduste laialdasem kasutamine üldhariduse ja huvihariduse lisamoodulite näol kohapealse hariduse täiendusena. • Koolihoonete ruumikasutuse ümberkorraldamine, et vähendada ruumi- ja küttekulusid ühe õpilase kohta. Vajadusel eraldada kooli ruume muude teenuste osutamiseks.⁵⁷

⁵⁶ V. Sepp; E. Berg; A. Allik; H. Urmann; K. Vits. (2023). [Kagu-Eesti piiriala sotsiaal- majandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring](#). Tartu: Tartu Ülikool, sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus.

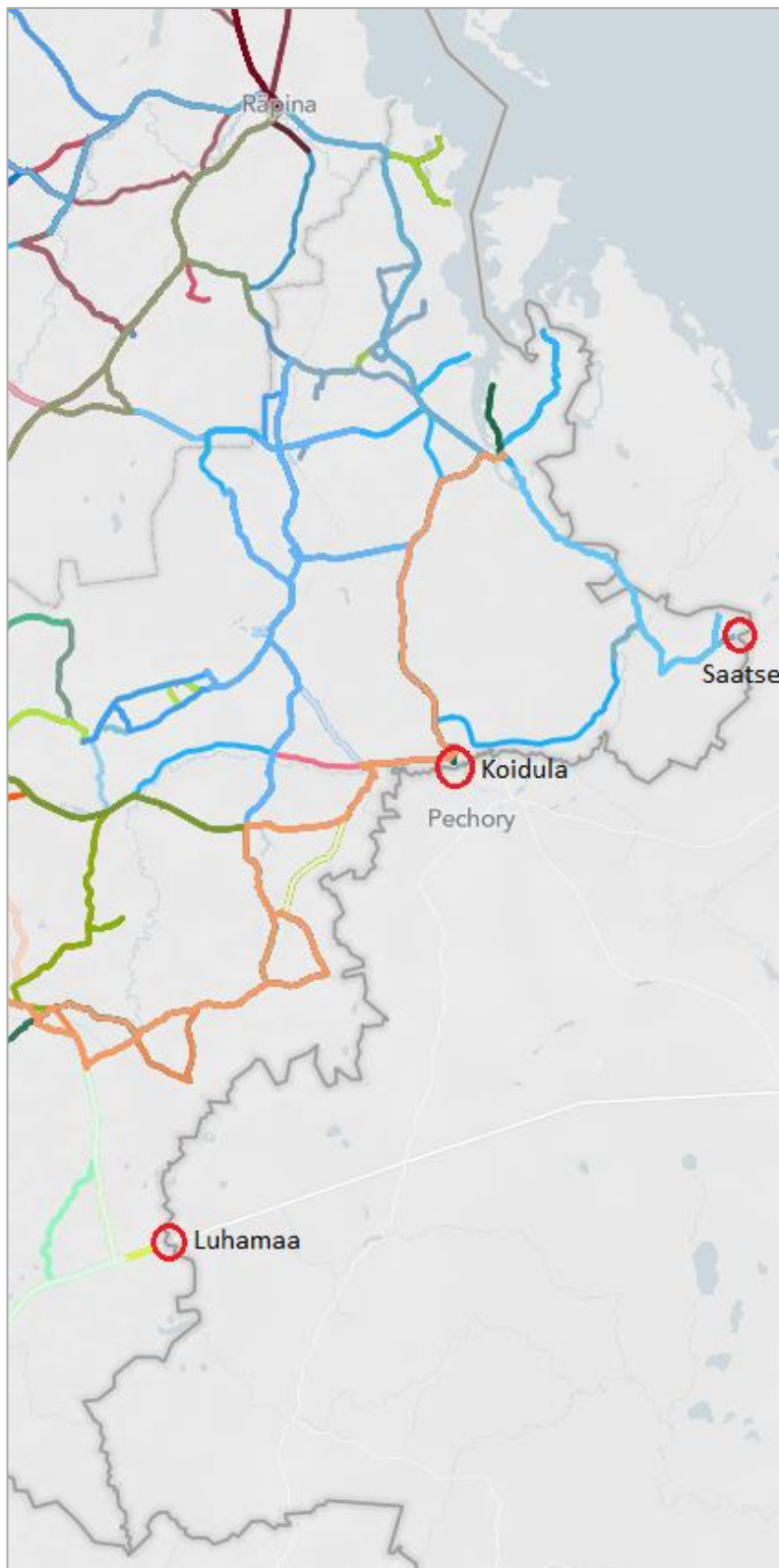
⁵⁷ Ibid.

Kohalike elanike kui piirivalve tugivõrgustiku toimimise võimekuse muutus	keskmine	suur	keskmine	suur	suur	<ul style="list-style-type: none"> • Riigi esindajate (sh poliitikute) otsesuhtlus piiriäärse kogukonnaga (k.a vallajuhid ja kogukonnaliidrid). • Mõtestatud kommunikatsioonistrateegia loomine, mis arvestaks piirivõõndi kogukondade kaasamisega, tagaks piisava läbipaistvuse, arvestaks mõlemapoolsete vajadustega ning looks võimalused tagasisideks.⁵⁸
Teedevõrgu korrashoiu kvaliteet	keskmine	keskmine	suur	suur	suur	Teede hooldusklassi säilitamine hoolimata vähenenud koormusest
Kohaliku looduskeskkonna kvaliteedi muutus	keskmine	väike	suur	keskmine	keskmine	Luhamaa maanteepiiripunkti teenindava taristu laiendamine ning varustamine rohkemate jäätmekonteineritega
Piirkonna ettevõtluskeskkonna kvaliteedi ja atraktiivsuse muutus	suur	väike	-	keskmine	keskmine	Piirkondlike ettevõtlustoetuse laiendamine. Ettevõtlusinkubaatori loomine Setomaale
Kaupade veoks piiripunkti kasutavate ettevõtete kulude muutus (import/eksport).	suur	väike	väike	keskmine	keskmine	Puudub leevendusmeede
Vähenev kliendibaas kohalikele ettevõtetele, kes on otseselt seotud piiri teenindusega	suur	väike	väike	-	keskmine	Puudub leevendusmeede
Töökohtade arvu vähenemine piiripunktis ning selle vahetu teenindusega seotud ettevõtetes	keskmine	väike	väike	keskmine	keskmine	Puudub leevendusmeede
Toitlustusteenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (kohvikute arv ja teenuse kvaliteet)	keskmine	väike	väike	keskmine	keskmine	Puudub hea leevendusmeede; ettevõtlustoetuste kasutamine

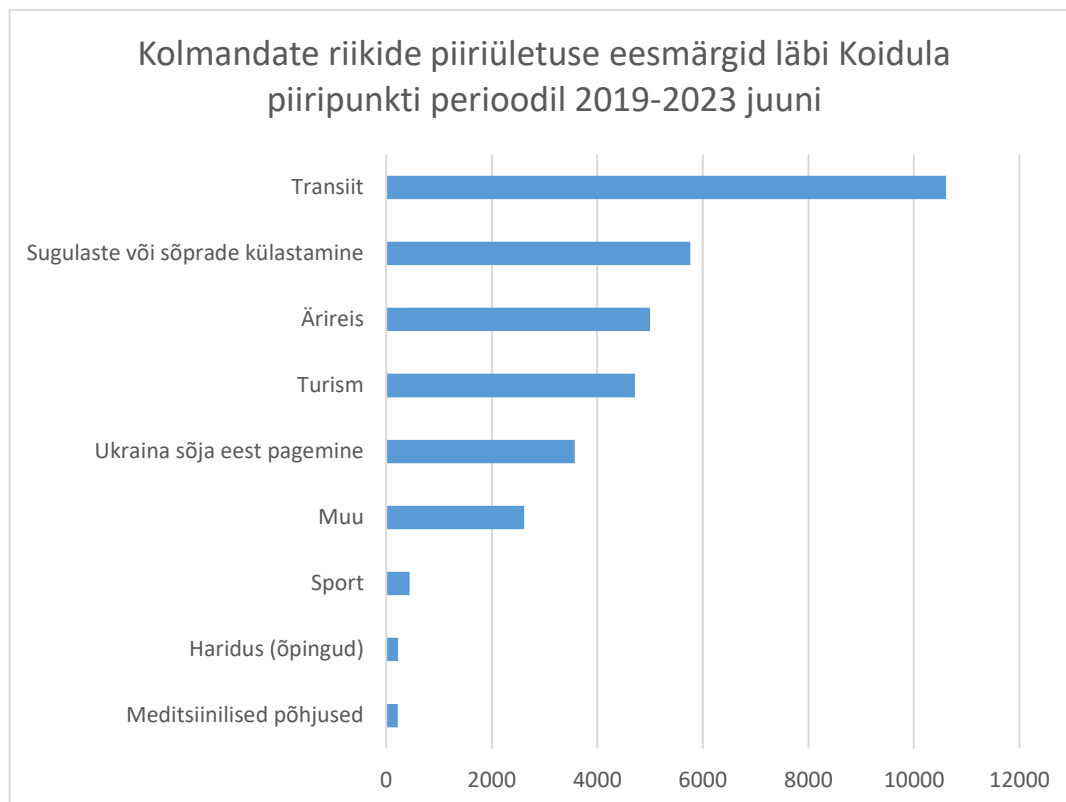
⁵⁸ V. Sepp; E. Berg; A. Allik; H. Urmann; K. Vits. (2023). [Kagu-Eesti piiriala sotsiaal- majandusliku olukorra, siseturvalisuse, piirijulgeoleku ja kogukonna uuring](#). Tartu: Tartu Ülikool, sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus.

Piirkonna rahvastiku hulga ja vanuselise struktuuri muutus	väike	väike	-	keskmine	väike	Setomaa programmi rahastuse suurendamine
Venemaalt pärinevate tootmisressursside kättesaadavus ja hinna muutus	keskmine	väike	väike	väike	väike	Puudub leevendusmeede
Kaupluste teenuse kättesaadavus ja kvaliteedi muutus piirkonnas (toidupoodide arv, hinnatase ja sortiment)	väike	väike	väike	väike	väike	Uudsete kullerteenuste ja e-poe lahenduste pilootimine perifeersetes piirkondades koostöös erasektoriga

5. LISAD

Joonis 33. Kagu-Eesti piiripunktideni viivad bussiliinid ⁵⁹

Joonis 34. Schengeni ala väliste riikide piiriületuse eesmärgid läbi Koidula piiripunkti perioodil 2019-2023 juuni⁶⁰

Tabel 29. Koidula maanteepiiripunkti lähipiirkonnas asuvate suurimate ettevõtete tasutud maksud, käive ja töötajate arv 2023. aasta teises kvartalis⁶¹

Nimi	Tegevusvaldkond	Riiklikud Maksud	Tööjõumaksud Ja maksed	Käive	Töötajaid
RÄPINA PABERIVABRIK, AS	töötlev tööstus	410 411 €	285 769 €	5 042 260 €	111
VÄRSKA SANATOORIUM, AS	majutus ja toitlustus	151 173 €	141 165 €	850 210 €	111
VÄRSKA ORIGINAAL AS	töötlev tööstus	549 061 €	244 781 €	5 060 200 €	74
MPK TEENUSED OÜ	töötlev tööstus	124 170 €	61 282 €	1 680 260 €	34

⁵⁹ Kagu ühistranspordikeskus. 2023. <https://kagu.ytk.ee/>

⁶⁰ Schengeni piirkonna kodanike piiriületuse põhjust ei registreerita

⁶¹ EMTA. 2023. [Statistika ja avaandmed](#)

ALMAR PUIT, OÜ	põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	38 693 €	41 904 €	771 762 €	33
OSAÜHING HOBBITON	töötlev tööstus	97 574 €	91 705 €	567 406 €	32
KAGUTUUL OÜ	tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	45 423 €	47 922 €	875 €	32
REVEKOR, AS	elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	94 457 €	51 632 €	416 101 €	31
MOSOLEM, OÜ	töötlev tööstus	14 325 €	15 023 €	99 407 €	27
VÄRSKA VARA, OÜ	majutus ja toitlustus	51 274 €	23 866 €	271 070 €	24
VÄRSKA SÜDAMEKODU OÜ	tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	25 537 €	27 265 €		24
VERSKA MINERAALVEE OÜ	töötlev tööstus	48 646 €	33 319 €	316 805 €	16
SANTEX, OÜ	ehitus	76 129 €	48 530 €	462 327 €	16
MEGAPALLET OÜ	põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	15 473 €	8 876 €	37 192 €	16
FIGURAATA, OÜ	hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont	38 332 €	19 178 €	585 476 €	14
JP CONSTRUCTION OÜ	ehitus	7 660 €	2 102 €	64 111 €	14

VÄRSKA LAHT, OÜ	töötlev tööstus	23 786 €	25 665 €	532 499 €	12
PUIT JA METS OÜ	põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	21 543 €	10 127 €	186 658 €	12
HEHY GRUPP OÜ	veondus ja laondus	31 538 €	32 161 €	159 823 €	11
MÕISA PAGAR BAKERY OÜ	hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	17 528 €	14 073 €	91 963 €	11